

PRIMLJENO:	4. VI	20 15	GOD.
KLASIFIKACIONI BROJ:	23-3/15-8		
VEZA:			
EPA:	844 XXV		
SKRACENICA:	PRILOG:		

Crna Gora
VLADA CRNE GORE
Broj: 08/- 1253
Podgorica, 4. jun 2015. godine

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA
PODGORICA

Broj: 02-023-470/15-2
Org. jed. Broj Pril. Vrednost

PREDSJEDNIKU SKUPŠTINE CRNE GORE

PODGORICA

Vlada Crne Gore, na sjednici od 4. juna 2015. godine, utvrdila je **PREDLOG ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE LICA SA INVALIDITETOM**, koji Vam u prilogu dostavljamo radi stavljanja u proceduru Skupštine Crne Gore.

Vlada predlaže Skupštini da, u skladu s članom 151 Poslovnika Skupštine Crne Gore ("Službeni list RCG", br. 51/06 i 66/06 i "Službeni list CG", br. 88/09, 39/11 i 25/12), ovaj zakon donese po skraćenom postupku iz razloga koji su sadržani u obrazloženju Predloga zakona.

Za predstavnike Vlade koji će učestvovati u radu Skupštine i njenih radnih tijela, prilikom razmatranja Predloga ovog zakona, određeni su dr **SUAD NUMANOVIĆ**, ministar za ljudska i manjinska prava i **BLANKA RADOŠEVIĆ MAROVIĆ**, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda.

PREDSJEDNIK
Milo Đukanović, s.r.

Crna Gora

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

Broj: 02-56-585/15-14

Podgorica, 1. jun 2015. godine

VLADA CRNE GORE

**Komisija za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku
Komisija za ekonomsku politiku i finansijski sistem**

U prilogu dostavljamo **Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom** molimo da se isti sa predlogom zaključaka uvrsti u dnevni red naredne sjednice.

S poštovanjem,

MINISTAR
Dr Suad Numanović, s.r.

VLADA CRNE GORE

Komisija za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku

Formular za podnošenje materijala za diskusiju

1. Mjesto i datum	Podgorica, 1. jun 2015. godine
2. Predlagač dokumenta	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava
3. Naziv dokumenta	Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom
4. Direktorat	Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda

5. Da li je dokument iz Programa rada Vlade? (ako je odgovor NE preći na pitanje broj 9)	Ne
6. Tip teme (tematski ili normativni)	
7. Kvartal	II kvartal
8. Redni broj teme	

9. Da li je određen stepen tajnosti dokumenta? (ako je odgovor NE preći na pitanje broj 11)	Ne
10. Stepen tajnosti i broj rješenja o određivanju stepena tajnosti	

11. Da li je dokument već diskutovan na KPS-u? (ako je odgovor NE preći na sljedeću tačku)	
Ne	

12. Koja su osnovna pitanja za diskusiju o dokumentu na KPS-u?	

13. Predlog zaključaka za KPS / Vladu
<p>1. Vlada Crne Gore, na sjednici od _____ 2015. godine, razmotrila je i utvrdila Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i zaključila da se Predlog zakona uputi Skupštini Crne Gore na donošenje po skraćenom postupku iz razloga navedenih u obrazloženju Predloga zakona.</p> <p>2. Za predstavnike Vlade Crne Gore koji će učestvovati u radu Skupštine Crne Gore i njenih radnih tijela, prilikom razmatranja Predloga zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, određuju se Dr Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava i Blanka Radošević Marović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda.</p>

14. Osoba za kontakt i broj telefona
Blanka Radošević Marović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda Kon.tel. 067/268-158

ZAKON O ZABRANI DISKRIMINACIJE LICA SA INVALIDITETOM

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim zakonom uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i promocija jednakosti tih lica sa drugim licima.

Na zabranu i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom primjenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije i odredbe drugih zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Zabrana diskriminacije

Član 2

Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.

Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje, koje u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.

Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.

Načela

Član 3

Lice sa invaliditetom ima pravo na:

- 1) poštovanje ljudskih prava i dostojanstvo;
- 2) ostvarivanje prava na donošenje sopstvenih odluka i samostalnost;
- 3) puno i efektivno učešće i uključenost u sve oblasti društvenog života;
- 4) uključivanje u sve procese u kojima se odlučuje o njegovim pravima i obavezama;
- 5) jednakost u ostvarivanju prava i obaveza sa drugim licima; i
- 6) poštovanje i uvažavanje različitosti u svim oblastima života.

Pojam diskriminacije po osnovu invaliditeta

Član 4

Diskriminacija po osnovu invaliditeta je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno, namjerno ili nenamjerno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica sa invaliditetom u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na lice sa invaliditetom, zbog kojeg se licu sa invaliditetom otežava ili negira

priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, sportskom, građanskom i drugim oblastima javnog i privatnog života.

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i pozivanje, pomaganje, podsticanje ili podstrekavanje, davanje instrukcija, uznemiravanje, kao i najavljena mogućnost da određeno lice ili grupa lica sa invaliditetom budu izloženi diskriminaciji.

Ne smatraju se diskriminacijom po osnovu invaliditeta propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za jednako priznavanje, uživanje i ostvarivanje ljudskih prava i sloboda i postizanje stvarne ravnopravnosti lica sa invaliditetom sa drugim licima, kao i unapređenje poštovanja njihovog urođenog dostojanstva, ukoliko su ti propisi, odnosno uvođenje posebnih mjera objektivno opravdani zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna.

Pristanak lica sa invaliditetom na diskriminaciju po osnovu invaliditeta ne oslobađa odgovornosti lica koje vrši diskriminaciju.

Propisi i posebne mjere

Član 5

Državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, dužni su da donose, odnosno uvode i sprovode propise i posebne mjere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica.

Propisi i posebne mjere se donose, odnosno preduzimaju u oblasti: uređenja prostora i izgradnje objekata, informisanja, saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana.

Posebne mjere iz stava 1 ovog člana, primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.

Nadležnost Ministarstva

Član 6

Radi unapređenja prava lica sa invaliditetom i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima, organ državne uprave nadležan za poslove ljudskih i manjinskih prava (u daljem tekstu: Ministarstvo), vrši poslove koji se odnose na:

1) koordinaciju aktivnosti koje imaju za cilj zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima;

2) praćenje primjene međunarodnih dokumenata i konvencija, kao i usvojenih međunarodnih standarda za zaštitu lica sa invaliditetom, preduzimanje mjera za njihovu implementaciju u pravni sistem Crne Gore i praćenje poštovanja tih dokumenata;

3) pripremu strateškog dokumenta koji se odnosi na zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima (u daljem tekstu: Strategija), predlaganje usvajanja i praćenje sprovođenja Strategije;

4) pripremu godišnjeg izvještaja o sprovođenju Strategije, na osnovu izvještaja organa iz okvira njihove nadležnosti, i dostavljanje godišnjeg izvještaja Vladi Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada);

5) organizovanje istraživanja i analiza stanja u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;

6) pripremu izvještaja o ispunjavanju međunarodnih obaveza od strane Crne Gore u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;

7) saradnju sa lokalnom samoupravom u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;

8) uspostavljanje saradnje sa nevladinim organizacijama u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;

9) eliminisanje stereotipa i predrasuda o licima sa invaliditetom, kao i štetnih radnji kojima se diskriminišu ova lica u svim oblastima života, uključujući i predrasude zasnovane na polu i uzrastu;

10) organizovanje edukacija i treninga za različite ciljne grupe u cilju podizanja nivoa svijesti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima;

11) pokretanje i sprovođenje kampanja za podizanje nivoa svijesti javnosti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima, uključujući rad sa djecom, od najranijeg uzrasta i kroz sve nivoe obrazovnog sistema;

12) podsticanje medija da promovišu prava i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom; i

13) druge poslove u skladu sa zakonom.

Izvještaje iz stava 1 tačka 4 ovog člana, organi su dužni da dostave Ministarstvu, najkasnije u roku od mjesec dana nakon isteka godine za koju se izvještaj priprema.

Upotreba rodno osjetljivog jezika

Član 7

Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Značenje izraza

Član 8

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

1) **objekti u javnoj upotrebi** su: objekti trgovačke, ugostiteljske i/ili turističke namjene; objekti u kojima se pružaju poštanske i telekomunikacione usluge, bankarske i druge finansijske usluge; objekti u kojima su smješteni državni organi, organi državne uprave, organi lokalne uprave i druga pravna lica koja, u okviru javnih ovlašćenja koja vrše, pružaju usluge građanima; vaspitne, obrazovne i zdravstvene ustanove, ustanove socijalne i dječije zaštite, muzeji i druge ustanove iz oblasti kulture; objekti namijenjeni sportu, rekreaciji i zabavi; vjerski objekti; aerodromske, željezničke i autobuske zgrade, pristaništa i drugi objekti saobraćajne infrastrukture koje koriste građani; objekti u kojima često borave lica sa invaliditetom; objekti u kojima se nalaze poslovne prostorije saveza, društava ili udruženja lica sa invaliditetom; ustanove za rehabilitaciju; ustanove za smještaj lica sa invaliditetom i sl;

2) **prostori i površine javne namjene** su: pješački trg, ulica, staza u parku, dječjem igralištu i na šetalištu; pješački prolaz, pasarela i pješački most; ulični prelaz i sl;

3) **mobilijar za lica sa invaliditetom** predstavlja tipski element privremenog karaktera, označen specijalnom oznakom za isključivu upotrebu od strane lica sa invaliditetom, a može biti: plažni mobilijar (platforme i rampe za pristup plažama i vodi, ležaljke za lica sa invaliditetom, lift za prenos lica sa invaliditetom) i ostali elementi privremenog monatažno-demontažnog karaktera koji služe za pristup, kretanje i boravak lica sa invaliditetom u javnim objektima i javnim površinama (vertikalno

podizne platforme, koso podizne platforme, pristupne rampe, oglasni pano sa oznakama na Brajevom pismu, oglasna tabla na Brajevom pismu, taktilne crte);

4) **Brajevo pismo** je reljefno pismo za slijepa lica;

5) **javni prevoz** je prevoz u drumskom (gradskom, prigradskom, međumjesnom i međunarodnom), željezničkom, pomorskom i vazdušnom saobraćaju, u skladu sa posebnim zakonima kojima se uređuju uslovi za obavljanje, sigurnost i bezbjednost saobraćaja;

6) **pomagala** su različite vrste tehničko-tehnoloških i elektronskih uređaja, medicinsko-protektivne sprave i pomagala, obučeni psi vodiči i pomagači, i druge vrste savremenih predmeta i uređaja koji u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju samostalan život lica sa invaliditetom i smatraju se integralnim dijelom lica koje ih koristi;

7) **medicinska pomagala** su ortopedska, očna i tiflotehnička, slušna i pomagala za omogućavanje glasnog govora, stomatološka i ostala pomagala u skladu sa propisima kojima se reguliše zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje; i

8) **univerzalni dizajn** predstavlja oblikovanje proizvoda, okruženja, programa i usluga tako da mogu da ih koriste svi, u najvećoj mogućoj mjeri, bez potrebe za dodatnim adaptacijama ili specijalnim oblikovanjem za lica sa invaliditetom, što ne isključuje postojanje pomoćnih sredstava i pomagala za određene kategorije lica sa invaliditetom kad su im takva sredstva potrebna.

II. OBLICI DISKRIMINACIJE

Govor mržnje i omalovažavanja

Član 9

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se govor mržnje i omalovažavanje lica sa invaliditetom.

Govor mržnje je svaki oblik izražavanja ideja, tvrdnji, informacija i mišljenja kojima se širi, podstiče ili pravda diskriminacija, omalovažavanje, mržnja ili nasilje prema licu sa invaliditetom ili grupi lica sa invaliditetom, zbog njihovog ličnog svojstva, zasnovano na neprihvatanju različitosti i netoleranciji.

Omalovažavanje je doživljavanje lica sa invaliditetom kao manje vrijednih i manje sposobnih članova društva.

Diskriminacijom u smislu stava 1 ovog člana, smatra se i sprovođenje kampanja ili korišćenje terminologije koja širi, podstiče i pravda kršenje ljudskih prava i jednakosti lica sa invaliditetom, kao i omalovažavanje tih lica.

Diskriminacija u pristupu objektima i površinama u javnoj upotrebi

Član 10

Neobezbjeđivanje uslova za nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u objektima u javnoj upotrebi licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa propisima kojima se propisuje uređenje prostora i izgradnja objekata, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Pristup objektu se obezbjeđuje na glavnom ulazu, ukoliko je to tehnički izvodljivo.

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i:

1) zauzimanje i korišćenje parking mjesta namijenjenih za parkiranje vozila obilježenih znakom pristupačnosti (za lica sa invaliditetom), u smislu zakona kojim se uređuje bezbjednost saobraćaja na putevima, od strane vozača čije vozilo nije obilježeno tim znakom; i

2) zauzimanje, korišćenje, upotreba i uništavanje mobilijara namijenjenog za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet.

Diskriminacija u pristupu informacijama i komunikacijama

Član 11

Nesprovođenje propisa, odnosno nepreduzimanje posebnih mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona, koji se odnose na traženje, primanje i širenje informacija namijenjenih javnosti, kao i dostupnost informacijama na internetu i u drugim medijima, u pristupačnoj formi licima sa invaliditetom, u skladu sa propisima iz oblasti informisanja i elektronskih komunikacija, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Organi su dužni da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene.

Diskriminacija u pristupu javnom prevozu

Član 12

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u pristupu javnom prevozu smatra se:

1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje korišćenja i ulaska u sredstva javnog prevoza, kao i nepreduzimanje i nesprovođenje propisanih mjera za obezbjeđivanje pristupačnosti sredstava javnog prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom, u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju i bezbjednost saobraćaja;

2) odbijanje da se preveze lice ili grupa lica sa invaliditetom, pružanje usluge prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drukčijim i nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima se usluga prevoza pruža drugim korisnicima u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju; i

3) nedostupnost informacija na autobuskim i željezničkim stanicama i stajalištima, aerodromima, lukama i pristaništima pomorske i unutrašnje plovidbe licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju.

Diskriminacija u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga

Član 13

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga smatra se:

1) odbijanje, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja dobara i usluga;

2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja dobara i usluga nepoštovanjem principa univerzalnog dizajna, osim ako bi pružanje dobra i usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica;

3) pružanje dobara i usluga pod drukčijim i nepovoljnijim uslovima od onih pod kojima se dobro i usluga pruža drugim korisnicima, osim ako bi pružanje dobra i usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica; i

4) namjerno kašnjenje ili odlaganje pružanja dobara i usluga, iako je lice ili grupa lica sa invaliditetom zatražila i ispunila uslove za blagovremeno pružanje dobara i usluga prije drugih lica.

Diskriminacija u postupcima pred organima

Član 14

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u postupcima pred organima, smatra se:

1) utvrđivanje posebnih uslova za lica ili grupu lica sa invaliditetom u postupku pred organom, osim ako su ti uslovi opravdani iz razloga opšte, lične i imovinske bezbjednosti tih ili drugih lica;

2) uskraćivanje ili ograničavanje prava licu ili grupi lica sa invaliditetom u postupku pred organima, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima;

3) vođenje upravnog, sudskog ili drugog postupka na način koji onemogućava ili otežava puno i efektivno učešće lica ili grupe lica sa invaliditetom u postupku i ostvarivanju njihovih prava;

4) nepreduzimanje, odnosno nesprovođenje propisa i posebnih mjera primjerenih invaliditetu u cilju obezbjeđivanja efektivnog učešća lica sa invaliditetom u pravnim postupcima pred organima; i

5) uskraćivanje ili ograničavanje prava djetetu ili grupi djece sa invaliditetom u postupku pred organom, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se to pravo ne uskraćuje ili ne ograničava drugoj djeci.

Ograničavanje lične pokretljivosti

Član 15

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se ograničavanje lične pokretljivosti uskraćivanjem ili ograničavanjem dostupnosti kvalitetnih i savremenih pomagala koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom, u skladu sa propisima kojima se uređuje zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje.

Dostupnost pomagala iz stava 1 ovog člana licu sa invaliditetom, pod drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom, zbog njegovog ličnog svojstva (pola, imovnog stanja, nacionalne pripadnosti i dr.) smatra se diskriminacijom lica sa invaliditetom po drugom osnovu, osim ako bi obezbjeđivanje takvog pomagala ugrozilo život ili zdravlje tog ili drugog lica.

Ograničavanje prava na samostalan život i život u zajednici

Član 16

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se ograničavanje prava na samostalan život i život u zajednici:

1) ograničavanjem izbora mjesta stanovanja licu sa invaliditetom time što prilikom prelaska iz jednog mjesta stanovanja u drugo može izgubiti pravo na stanovanje odgovarajućeg standarda u smislu zakona kojim se uređuje socijalno stanovanje, kao i podršku za život u zajednici, u skladu sa propisima kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita;

2) nesprovođenjem i nepreduzimanjem posebnih mjera na uspostavljanju i pružanju podrške za život u zajednici licima sa invaliditetom, u skladu sa propisima kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita; i

3) uskraćivanjem pružanja podrške za život u zajednici u mjeri u kojoj je objektivno utvrđeno da je ona potrebna za samostalan život lica sa invaliditetom, u skladu sa propisima kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita.

Ograničavanje slobode mišljenja i izražavanja

Član 17

Onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom ili grupi lica sa invaliditetom da izrazi sopstveno mišljenje, stav, ideje i ubjeđenja smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Diskriminacijom iz stava 1 ovog člana, smatra se i nesprovođenje propisa i nepreduzimanje posebnih mjera iz člana 5 ovog zakona, kojima se licu sa invaliditetom omogućava da izrazi sopstveno mišljenje, stav, ideje i ubjeđenja u sredstvima javnog informisanja, uključujući i davanje izjava za medije u formi koja je pristupačna tim licima.

Diskriminacija u oblasti privatnosti

Član 18

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti privatnosti smatra se:

1) povreda, odnosno miješanje u privatnost i porodični život lica sa invaliditetom; i

2) upotreba podataka o ličnosti, a naročito podataka vezanih za invaliditet, van namjene za koju su prikupljeni.

Diskriminacija u oblasti porodičnih odnosa

Član 19

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti porodičnih odnosa smatra se uskraćivanje ili ograničavanje prava djetetu sa invaliditetom da se njegovi roditelji brinu o njemu u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se to pravo ne uskraćuje ili ne ograničava djetetu bez invaliditeta.

Diskriminacija u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja

Član 20

Diskriminacijom po osnovu smetnje u razvoju, odnosno invaliditeta na svim nivoima obrazovanja i vaspitanja, u smislu propisa iz oblasti obrazovanja i vaspitanja, smatra se:

1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom izbora obrazovnog programa i upisa i pristupa i boravka u obrazovno-vaspitnu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima;

2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom praćenja nastave i provjere znanja, kao i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima;

3) nepreduzimanje i nesprovođenje posebnih mjera iz člana 5 ovog zakona za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja, kao i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima, u skladu sa propisima iz oblasti obrazovanja i vaspitanja; i

4) isključivanje lica sa invaliditetom iz obrazovno-vaspitne ustanove kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci.

Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja

Član 21

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra se:

- 1) nezapošljavanje lica s invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;
- 2) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom;
- 3) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom;
- 4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i
- 5) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti zdravstvene zaštite

Član 22

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti zdravstvene zaštite u smislu propisa kojima se uređuje zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje, smatra se:

- 1) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera zdravstvene zaštite za rano otkrivanje bolesti koja može prouzrokovati invaliditet i pravovremeno liječenje radi sprječavanja invaliditeta ili smanjenja stepena invaliditeta;
- 2) odbijanje pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 4) utvrđivanje posebnih uslova za lica sa invaliditetom u pogledu godina života prilikom pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije;
- 5) pružanje zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom pod uslovima koji se ne traže za druga lica;
- 6) neblagovremeno pružanje zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu sa invaliditetom, iako je to lice zatražilo i ispunilo uslove za blagovremeno pružanje zdravstvene zaštite, kao i davanje prednosti u pružanju zdravstvene zaštite i rehabilitacije drugim licima u odnosu na lice sa invaliditetom;
- 7) uskraćivanje, ograničavanje i neblagovremeno pružanje informacija o utvrđenom zdravstvenom stanju, preduzetim ili namjeranim mjerama liječenja i rehabilitacije lica sa invaliditetom;
- 8) vršenje operativnog zahvata ili drugog medicinskog tretmana bez pisane saglasnosti lica sa invaliditetom kao pacijenta; i

9) uskraćivanje ili ograničavanje prava na zdravstveno i životno osiguranje licu ili grupi lica sa invaliditetom ako se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima.

Diskriminacija u oblasti socijalne i dječje zaštite i adekvatnog životnog standarda

Član 23

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti socijalne i dječje zaštite i adekvatnog životnog standarda u smislu propisa kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita, smatra se:

- 1) odbijanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja socijalne i dječje zaštite djetetu i odraslom licu sa invaliditetom;
- 2) utvrđivanje nepovoljnijih uslova za pružanje socijalne i dječje zaštite djetetu i odraslom licu sa invaliditetom od uslova pod kojima se socijalna i dječja zaštita pruža drugim korisnicima; i
- 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na socijalno stanovanje u lokalnoj zajednici po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti političkog i javnog života

Član 24

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti političkog i javnog života smatra se:

- 1) uskraćivanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na biračko pravo licu ili grupi lica sa invaliditetom u smislu propisa kojima se uređuje izbor odbornika i poslanika;
- 2) uskraćivanje prava na samostalno glasanje ili glasanje uz pomoć asistenta licu ili grupi lica sa invaliditetom, na zahtjev i po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom;
- 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa, kretanja, boravka i rada u prostorijama političkih partija;
- 4) uskraćivanje ili ograničavanje prava na kandidovanje, imenovanje i izbor na javnu funkciju licu sa invaliditetom ako se ta prava u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima;
- 5) nepreduzimanje i nesprovođenje propisa i mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona za stvaranje uslova za puno i efektivno učešće lica sa invaliditetom u vršenju javnih funkcija;
- 6) odbijanje zahtjeva i utvrđivanje posebnih uslova za učlanjenje lica ili grupe lica sa invaliditetom u nevladine organizacije; i
- 7) uskraćivanje ili ograničavanje prava licu sa invaliditetom da bira i bude biran u organe upravljanja javnih ustanova, nevladinih organizacija i drugih institucija, kao i da efikasno obavlja dužnosti i javne funkcije na svim nivoima vlasti uz pomoć tehnologija za pomoć licima sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti kulture

Član 25

Nepristupačnost kulturnih dobara i aktivnosti licu ili grupi lica sa invaliditetom, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu ili grupi lica sa invaliditetom da se bave kulturnim i umjetničkim radom, nesprovođenje propisa, odnosno nepreduzimanje posebnih mjera iz člana 5 stav 1 ovog zakona za podsticanje razvoja i korišćenja

kulturnih, umjetničkih i intelektualnih potencijala lica ili grupe lica sa invaliditetom, u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast kulture, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Diskriminacijom iz stava 1 ovog člana, smatra se i nepriznavanje kulturnog i jezičkog identiteta opštim ili pojedinačnim pravnim aktom, licu ili grupi lica sa invaliditetom, odnosno nepreduzimanje i nesprovođenje mjera za ostvarivanje tog identiteta u smislu propisa kojima se uređuje oblast kulture.

Diskriminacija u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme

Član 26

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme smatra se:

1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje učešća u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom;

2) nesprovođenje propisa i nepreduzimanje posebnih mjera iz člana 5 stav 1 ovog zakona, kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom; i

3) nesprovođenje propisa i nepreduzimanje posebnih mjera kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskraćivanje i ograničavanje tog prava, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje djeteta sa invaliditetom ili drugog lica.

III. INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 27

Inspekcijski nadzor u odnosu na diskriminaciju po osnovu invaliditeta, kao i diskriminaciju lica ili grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, u oblasti rada i zapošljavanja, zaštite na radu, zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, građevinarstva, saobraćaja, turizma i u drugim oblastima vrše inspekcije nadležne za te oblasti, u skladu sa zakonom.

Kad se u postupku inspekcijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, pored ovlašćenja propisanih zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, inspektor je ovlašćen da na zahtjev lica koje smatra da je diskriminisano po osnovu invaliditeta ili lica sa invaliditetom koje smatra da je diskriminisano po bilo kom osnovu, a koje je pokrenulo postupak za zaštitu diskriminacije kod nadležnog suda, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zabrana diskriminacije, privremeno odloži izvršenje rješenja, drugog akta ili radnje subjekta nadzora, do donošenja pravosnažne odluke suda.

IV. KAZNE NE ODREDBE

Član 28

Novčanom kaznom od 10.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

1) za lice sa invaliditetom ne obezbijedi natpis na Brajevom pismu u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene (član 11 stav 2);

2) uskrati ili ograniči dostupnost kvalitetnih i savremenih pomagala koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom (član 15 stav 1);

3) omogućiti dostupnost pomagala iz člana 15 stav 1 ovog zakona licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom (član 15 stav 2);

4) onemogućiti, ograničiti ili otežati licu sa invaliditetom izbor obrazovnog programa i ulazak u obrazovno-vaspitnu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima (član 20 stav 1 tačka 1);

5) onemogućiti, ograničiti ili otežati licu sa invaliditetom praćenje nastave i provjeru znanja i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 2);

6) ne preduzme i ne sprovede mjere za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 3);

7) isključi iz obrazovno-vaspitne ustanove lice sa invaliditetom kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci (član 20 stav 1 tačka 4);

8) ne zaposli lice sa invaliditetom, iako ima jednake ili bolje kvalifikacije i stručne sposobnosti nego lice bez invaliditeta ili onemogućiti članstvo u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom ili mu da manje povoljne radne uslove (član 21 stav 1 tač. 1, 2 i 5);

9) onemogućiti, ograničiti ili otežati učešće u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 1);

10) ne preduzme mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 2); i

11) ne preduzme mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskrati i ograniči to pravo, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje lica, odnosno djeteta sa invaliditetom ili drugog lica (član 26 stav 1 tačka 3).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu jedinice lokalne samouprave novčanom kaznom od 1.500 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 5.000 eura do 6.000 eura.

Član 29

Novčanom kaznom od 150 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice ako zauzme, koristi, upotrijebi i uništi mobilijar namijenjen za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet (član 10 stav 3 alineja 2).

Zaštitne mjere

Član 30

Za prekršaje iz čl. 28 i 29 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu ili mjeru upozorenja, izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) oduzimanje predmeta;
- 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti; i
- 3) javno objavljivanje odluke.

Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kada je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kada je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja.

Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti kraće od 60 dana niti duže od šest mjeseci.

Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u javnim medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.

V. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Započeti postupci

Član 31

Postupci za zaštitu od diskriminacije po osnovu invaliditeta koji su započeti prije stupanja na snagu ovog zakona okončaće se po propisima koji su bili na snazi do dana stupanja na snagu ovog zakona, ako je to povoljnije za lice ili grupu lica sa invaliditetom, ili organizaciju lica sa invaliditetom.

Primjena

Član 32

Državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja dužni su da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u skladu sa članom 11 stav 2 ovog zakona, u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Prestanak važenja

Član 33

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Službeni list CG", broj 39/11).

Stupanje na snagu

Član 34

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

O B R A Z L O Ž E N J E

I USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom sadržan je u članu 16 tačka 1 Ustava Crne Gore, kojim je propisano da se zakonom uređuje način ostvarivanja ljudskih prava i sloboda, kada je to neophodno za njihovo ostvarivanje i članu 68, kojim je propisano da se jemči posebna zaštita lica sa invaliditetom.

II RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Osnovni razlozi za donošenje novog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom nalaze se u potrebi usaglašavanja zakonskog okvira u unutrašnjem pravnom sistemu Crne Gore, kao i međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima, odnosno, direktivama o jednakosti, a posebno sa Konvencijom Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom i sa Opcionim protokolom uz Konvenciju.

Ustav Crne Gore, garantuje jednaka prava i obaveze svim građanima/kama, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo i zabranjuje svaku neposrednu ili posrednu diskriminaciju, po bilo kom osnovu (član 8 stav 1 i član 17). Ustavom se, takođe, predviđa da se neće smatrati diskriminacijom propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju (član 8, stav 2). Članom 68 Ustava Crne Gore propisano je da se jemči posebna zaštita lica sa invaliditetom.

Garancije date Ustavom Crne Gore razrađene su nizom zakona kojima su uređeni radni odnosi, zapošljavanje, penzijsko i invalidsko osiguranje, pristupačnost javnim objektima, dobrima i uslugama, obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita, zaštita na radu, porodični odnosi i dr.

Istovremeno, ukazala se potreba usklađivanja određenih definicija i terminologije upotrijebljene u novom zakonskom rješenju, kao i uvođenje odredbi kojima se postiže jača odgovornost počinitelaca diskriminatorskih radnji pred pravosudnim organima. Posebno je naglašen koncept prekršajne zaštite na koji je, s obzirom na nedostatak sankcija, odnosno kaznenih odredbi u do sada važećem Zakonu, bilo dosta primjedbi od strane domaće, stručne javnosti, civilnog društva i međunarodnih organizacija.

Ukazala se potreba za uvođenjem novih, posebnih oblika diskriminacije, koji nisu sadržani u drugim zakonskim propisima a kojima se upućuje na one nedozvoljene akte koji se smatraju nedopustivim sa stanovišta moralnih standarda, a takođe, mogu predstavljati opasnost po društvenu zajednicu.

Crna Gora se donošenjem Zakona o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom sa Opcionim protokolom obavezala da će osigurati i promovisati puno ostvarivanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za sva lica sa invaliditetom bez ikakve diskriminacije po osnovu invaliditeta. Konačno, naprijed navedeni razlozi imaju dodatno utemeljenje u zahtjevima i potrebi usaglašavanja nacionalnih propisa sa normama na koje ukazuju izvještaji i preporuke u postupku pristupanja Evropskoj uniji i obavezama preuzetim ratifikacijom Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom.

III USAGLAŠENOST SA PRAVNOM TEKOVINOM EVROPSKE UNIJE I POTVRĐENIM MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA

Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom je usklađen sa Evropskim zakonodavstvom, kao i potvrđenim međunarodnim ugovorima Ujedinjenih Nacija i

Savjeta Evrope kojima se zabranjuje svaki oblik diskriminacije, te posebno diskriminacija po osnovu invaliditeta.

Posebno treba istaći usklađenost sa:

Konvencijom Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom i Opcionim protokolom uz Konvenciju;

Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine; Protokolom br.12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 2000. godine (kojom se proširuje djelovanje zabrane diskriminacije na bilo koje pravo određeno zakonom);

Evropskom socijalnom poveljom (revidovanom) iz 1996. godine i Univerzalnom Deklaracijom o ljudskim pravima iz 1948. godine.

Direktivom Savjeta 2000/43/EZ iz 2000. godine o primjeni načela ravnopravnosti lica bez obzira na njihovo rasno i etničko porijeklo jednakosti.

Direktivom Savjeta 2000/78/EZ iz 2000.godine o uspostavljanju opšteg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja.

Direktivom 2004/113/EZ iz 2004. godine o sprovođenju jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pristupu i nabavci roba, odnosno pružanju usluga.

Direktivom 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o načelu jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada.

IV OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA

Članom 1 Predloga zakona uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, po osnovu invaliditeta, u skladu sa odredbama Zakona o zabrani diskriminacije i odredbama drugih zakona kojima se uređuje ova oblast, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom ili ne garantuju manji obim prava.

Članom 2 Predloga zakona zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru. Istim članom je definisano da je lice sa invaliditetom lice koje ima dugoročna fizička, mentalna, intelektualna ili senzorna oštećenja, koja u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće ovog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima. Takođe je definisano da grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.

U članu 3 Predloga zakona navedena su načela na kojima se zasniva ovaj zakon kao što su: poštovanje ljudskih prava i dostojanstvo, ostvarivanje prava na donošenje sopstvenih odluka i samostalnost, puno i efektivno učešće i uključenost u sve oblasti društvenog života, uključivanje u sve procese u kojima se odlučuje o pravima i obavezama lica sa invaliditetom, jednakost u ostvarivanju prava i obaveza sa drugim licima i poštovanje i uvažavanje različitosti u svim oblastima života.

U članu 4 Predloga zakona usklađene su definicije neposredne i posredne diskriminacije po osnovu invaliditeta sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije ("Sl. list CG", broj 18/14). Navedeni su i novi oblici diskriminacije po osnovu invaliditeta kao što je: pozivanje, pomaganje, podsticanje (podstrekavanje), davanje instrukcija, kao i najavljena mogućnost da određeno lice sa invaliditetom ili grupa lica sa invaliditetom budu izloženi diskriminaciji, te da pristanak lica sa invaliditetom na diskriminaciju ne oslobađa odgovornosti lica koje vrši diskriminaciju. Istim članom je definisano da se ne smatraju diskriminacijom po osnovu invaliditeta, propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za jednako priznavanje, uživanje i ostvarivanje ljudskih prava i sloboda i postizanje stvarne ravnopravnosti lica sa invaliditetom sa drugim licima, kao i unapređenje poštovanja njihovog urođenog dostojanstva, ukoliko su ti propisi, odnosno uvođenje posebnih

mjera objektivno opravdani zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna.

Članom 5 Predloga zakona propisano je da su državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlaštenja, kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlaštenja, dužni da donose odnosno uvode i sprovode, propise i posebne mjere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica. Ovim članom definisano je da se propisi i posebne mjere donose, odnosno preduzimaju, u oblastima: uređenja prostora i izgradnji objekata, informisanja, saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana. Posebne mjere primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.

Članom 6 Predloga zakona određen je organ državne uprave nadležan za poslove ljudskih i manjinskih prava, odnosno Ministarstvo, koji će obavljati poslove koji se odnose na: koordinaciju aktivnosti koje imaju za cilj zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima, praćenje primjene međunarodnih dokumenata i konvencija, kao i usvojenih međunarodnih standarda za zaštitu lica sa invaliditetom, preduzimanje mjera za njihovu implementaciju u pravni sistem Crne Gore i praćenje poštovanja tih dokumenata, pripremu strateškog dokumenta koji se odnosi na zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima, predlaganje njegovog usvajanja i praćenja, pripremu godišnjeg izvještaja o sprovođenju Strategije, na osnovu izvještaja organa iz okvira njihove nadležnosti, i dostavljanje godišnjeg izvještaja Vladi, organizovanje istraživanja i analiza stanja u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima, pripremu izvještaja o ispunjavanju međunarodnih obaveza od strane Crne Gore u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima, saradnju sa lokalnom samoupravom u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima, uspostavljanje saradnje sa nevladinim organizacijama u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima, eliminisanje stereotipa i predrasuda o licima sa invaliditetom, kao i štetnih radnji kojima se diskriminišu ova lica u svim oblastima života, uključujući i predrasude zasnovane na polu i uzrastu, organizovanje edukacija i treninga za različite ciljne grupe u cilju podizanja nivoa svijesti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima, pokretanje i održavanje kampanja za podizanje nivoa svijesti javnosti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima, uključujući rad sa djecom, od najranijeg uzrasta i kroz sve nivoe obrazovnog sistema i podsticanje medija, da promovišu prava i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom. Istim članom je predviđena je obaveza organa da Ministarstvu dostave izvještaje najkasnije u roku od mjesec dana nakon isteka godine za koju se izvještaj priprema.

Članom 7 Predloga zakona propisana je obavezna upotreba rodno osjetljivog jezika.

Članom 8 Predloga zakona definisana su značenja izraza upotrebljenih u ovom zakonu.

Članom 9 Predloga zakona predviđeno je da se govor mržnje i omalovažavanje lica sa invaliditetom smatra diskriminacijom po osnovu invaliditeta. Ovim članom je definisano da je govor mržnje, svaki oblik izražavanja ideja, tvrdnji, informacija i mišljenja kojima se širi, podstiče ili pravda diskriminacija, omalovažavanje, mržnja ili nasilje prema licu sa invaliditetom ili grupi lica sa invaliditetom, zbog njihovog ličnog svojstva, zasnovano na neprihvatanju različitosti i netolerancije. Predviđeno je da je i omalovažavanje, odnosno doživljavanje lica sa invaliditetom kao manje vrijednih i manje sposobnih

članova društva, diskriminacija po osnovu invaliditeta. Diskriminacijom po osnovu invaliditeta se smatra i sprovođenje kampanja ili korišćenje terminologije koja širi, podstiče i pravda kršenje ljudskih prava i jednakosti lica sa invaliditetom, kao i omalovažavanje tih lica.

Članom 10 Predloga zakona navedeni su oblici diskriminacije po osnovu invaliditeta u pristupu objektima i površinama u javnoj upotrebi kao što su: neobezbjeđivanje uslova za nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u objektima u javnoj upotrebi licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa propisima kojima se propisuje uređenje prostora i izgradnja objekata, zauzimanje i korišćenje parking mjesta namjenjenih za parkiranje vozila obilježenih znakom pristupačnosti (za lica sa invaliditetom) od strane vozača čije vozilo nije obilježeno tim znakom u smislu zakona kojim se uređuje bezbjednost saobraćaja na putevima, kao i zauzimanje, korišćenje, upotreba i uništavanje mobilijara namjenjenog za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet. Propisano je da se pristup objektu obezbjeđuje na glavnom ulazu, ukoliko je to tehnički izvodljivo.

Član 11 Predloga zakona definisao je šta se podrazumijeva pod diskriminacijom po osnovu invaliditeta u pristupu informacijama i komunikacijama. Ovim članom je predviđena obaveza obezbjeđivanja natpisa na Brajevom pismu za lica sa invaliditetom u objektima, prostorima i površinama javne namjene.

Član 12 Predloga zakona definisao je diskriminaciju po osnovu invaliditeta u javnom prevozu.

Članom 13 Predloga zakona uređuje se diskriminacija po osnovu invaliditeta u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga koja je, takođe, u skladu sa izmjenama i dopunama Zakona o Zabrani diskriminacije ("Sl. list CG", broj 18/14), kao i sa Direktivom Savjeta EU o jednakosti (2004/113/EZ). Utvrđeno je da se diskriminacijom u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga licu sa invaliditetom po osnovu invaliditeta, smatra: odbijanje, otežavanje, ograničavanje ili onemogućavanje pružanja javnih dobara i usluga, nepoštovanje principa univerzalnog dizajna, osim ako bi pružanje usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica. Takođe, odbijanje pružanja javnih usluga, pružanje usluge pod drugačijim i nepovoljnijim uslovima od onih pod kojima se usluga pruža drugim korisnicima, osim ako bi pružanje usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica, povećanje cijene usluge srazmjerno povećanim troškovima, neposredno proisteklim iz pružanja javne usluge licu sa invaliditetom, te namjerno kašnjenje i odlaganje pružanja dobara i usluga licima sa invaliditetom, smatra se diskriminacijom.

Članom 14 Predloga zakona predviđeno je da se diskriminacijom lica sa invaliditetom u postupcima pred organima smatra: utvrđivanje posebnih uslova za lica ili grupu lica sa invaliditetom u postupku pred organom, osim ako su ti uslovi opravdani iz razloga opšte, lične i imovinske bezbjednosti tih ili drugih lica, uskraćivanje ili ograničavanje prava licu ili grupi lica sa invaliditetom u postupku pred organima, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima, vođenje upravnog, sudskog ili drugog postupka na način koji onemogućava ili otežava puno i efektivno učešće lica ili grupe lica sa invaliditetom u postupku i ostvarivanju njihovih prava, nepreduzimanje i nesprovođenje propisa i posebnih mjera primjerenih invaliditetu u cilju obezbjeđivanja efektivnog učešća lica sa invaliditetom u pravnim postupcima pred organima, i uskraćivanje ili ograničavanje prava djetetu ili grupi djece sa invaliditetom u postupku pred organom, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se to pravo ne uskraćuje ili ne ograničava drugom djetetu ili grupi djece.

Članom 15 Predloga zakona utvrđeno je da je ograničavanje lične pokretljivosti na način što se uskraćivanjem ili ograničavanjem dostupnosti kvalitetnim i savremenim pomagalima koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom, ta. u skladu sa propisima kojima se uređuje zdravstvena zaštita i

zdravstveno osiguranje, diskriminacija po osnovu invalidita. Dostupnost pomagala licu sa invaliditetom, pod drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom, zbog njegovog ličnog svojstva (pola, imovnog stanja, nacionalne pripadnosti i dr.) takođe se smatra diskriminacijom lica sa invaliditetom, osim ako bi obezbjeđivanje takvog pomagala ugrozilo njegov život ili zdravlje ili drugog lica.

Članom 16 Predloga zakona predviđeno je da je ograničavanje prava na samostalan život i život u zajednici diskriminacija po osnovu invaliditeta. Ovim članom su definisani slučajevi ovog oblika diskriminacije.

Član 17 Predloga zakona propisuje da je onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom ili grupi lica sa invaliditetom da izrazi sopstveno mišljenje, stav, ideje i ubjeđenja diskriminacija po osnovu invaliditeta.

Član 18 Predloga zakona je definisao šta se smatra diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti privatnosti.

Član 19 Predloga zakona je definisao šta se smatra diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti porodičnih odnosa.

Član 20 Predloga zakona bavi se diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja na svim nivoima obrazovanja i vaspitanja, prilikom izbora obrazovnog programa i upisa, mogućnosti praćenja nastave, uključujući i vannastavne aktivnosti i takmičenja, kao i uključivanje iz obrazovne ustanove u istoj ili sličnoj situaciji kada tome ne podliježu vršnjaci.

Članom 21 Predloga zakona utvrđeno je šta se smatra diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja. S tim u vezi, predviđeno je da je diskriminacija po osnovu invaliditeta: nezapošljavanje lica sa invaliditetom koje ima jednake ili bolje kvalifikacije nego lice bez invaliditeta, kao i utvrđivanje pravila koja se odnose na rad i radne uslove, zaradu, prestanak radnog odnosa i na druga prava iz radnog odnosa koja su nepovoljnija za lice sa invaliditetom nego za druga lica. Ovim članom je propisana obaveza obezbjeđivanja uslova za rad, kao i obaveza prilagođavanja radnog mjesta za lice sa invaliditetom u skladu sa propisima kojima se uređuje rad, zaštita i zdravlje na radu i profesionalna rehabilitacija lica sa invaliditetom.

Član 22 Predloga zakona uređuje diskriminaciju po osnovu invaliditeta u oblasti zdravstvene zaštite. Ovim članom je propisano da se diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra: nepreduzimanje i nesprovođenje mjera zdravstvene zaštite za rano otkrivanje bolesti koja može prouzrokovati invaliditet i pravovremeno liječenje radi sprječavanja invaliditeta ili smanjenja stepena invaliditeta, odbijanje pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom, utvrđivanje posebnih uslova za lica sa invaliditetom u pogledu godina života prilikom pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije, pružanje zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom pod uslovima koji se ne traže za druga lica, neblagovremeno pružanje zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu sa invaliditetom, iako je to lice zatražilo i ispunilo uslove za blagovremeno pružanje zdravstvene zaštite, kao i davanje prednosti u pružanju zdravstvene zaštite i rehabilitacije drugim licima u odnosu na lice sa invaliditetom, uskraćivanje, ograničavanje i neblagovremeno pružanje informacija o utvrđenom zdravstvenom stanju, preduzetim ili namjeranim mjerama liječenja i rehabilitacije lica sa invaliditetom, vršenje operativnog zahvata ili drugog medicinskog tretmana bez pisane saglasnosti lica sa invaliditetom kao pacijenta i uskraćivanje ili ograničavanje prava na zdravstveno i životno osiguranje licu ili grupi lica sa invaliditetom ako se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugom licu ili grupi lica.

Članom 23 Predloga zakona predviđeno je da se diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti socijalne i dječije zaštite i adekvatnog životnog standarda u smislu propisa kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita, smatra: odbijanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja socijalne i dječje zaštite djetetu i odraslom licu sa invaliditetom; utvrđivanje nepovoljnijih uslova za pružanje socijalne i dječje zaštite djetetu i odraslom licu sa invaliditetom od onih pod kojima se socijalna i dječja zaštita pruža drugim korisnicima i onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na socijalno stanovanje u lokalnoj zajednici po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom.

Član 24 Predloga zakona uređuje diskriminaciju po osnovu invaliditeta u oblasti političkog i javnog života. Pod diskriminacija po osnovu invaliditeta u ovoj oblasti smatra se: uskraćivanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava licu sa invaliditetom na biračko pravo, uskraćivanje prava na samostalno glasanje ili glasanje uz pomoć asistenta licu ili grupi lica sa invaliditetom, uskraćivanje ili ograničavanje prava na kandidovanje, imenovanje i izbor na javnu funkciju licu sa invaliditetom ako se ta prava u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima, uskraćivanje ili ograničavanje prava lica sa invaliditetom da bira i bude biran u organe upravljanja javnih ustanova, nevladinih organizacija i drugih institucija, kao i onemogućavanje lica sa invaliditetom da efikasno obavlja dužnosti i javne funkcije na svim nivoima vlasti uz pomoć tehnologija za pomoć licima sa invaliditetom.

Član 25 Predloga zakona definiše oblike diskriminacijom lica sa invaliditetom u oblasti kulture.

Član 26 Predloga zakona utvrđuje slučajeve diskriminacije po osnovu invaliditeta u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme.

Članom 27 Predloga zakona određuje se inspekcijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona.

Član 28 Predloga zakona propisuje sankcije za počinjenu diskriminaciju. Ova zakonska rješenja obuhvataju niz diskriminatorskih osnova kao vid prekršajne odgovornosti čime će se obim i stepen zaštite od diskriminatornog ponašanja prema licu ili grupi lica sa invaliditetom podići na veći nivo.

Novčane kazne za prekršaje koji se odnose na pravna lica, kreću se u rasponu od 10.000 do 20.000 eura. Propisano je da će se kazniti pravno lice, ako: licu sa invaliditetom ne obezbjedi natpis na Brajevom pismu u objektima javne namjene i prostorima i površinama javne namjene; uskrati ili ograniči dostupnost kvalitetnim i savremenim pomagala koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom; omogući dostupnost pomagala licu ili grupi lica sa invaliditetom, pod drugčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugom licu ili grupi lica sa invaliditetom, ili obezbjedi takvo pomagalo koje bi ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica; onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom izbor obrazovnog programa i upis i ulazak u obrazovno-vaspitnu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima; onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom mogućnost praćenja nastave i provjere znanja i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima uključujući i vannastavne aktivnosti i takmičenja; ne preduzme i ne sprovede posebne mjera za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i vannastavne aktivnosti i takmičenja; isključi iz obrazovno-vaspitne ustanove lice sa invaliditetom kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci; nezaposli lice sa invaliditetom, i ako je bolje ili jednako ispunilo uslove za rad na konkretnom radnom mjestu kao i lice bez invaliditeta, ili mu da manje povoljne radne uslove ili onemogući članstvo u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom; onemogući, ograniči ili oteža učešće u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom; ne preduzme i ne sprovede

posebne mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom; ne preduzme i ne sprovede mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskrati i ograniči to pravo, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje lica, odnosno djeteta sa invaliditetom ili drugog lica.

Ovim članom je predviđena novčana kazna za navedene prekršaje i za odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu jedinice lokalne samouprave, u iznosu od 1.500 eura do 2.000 eura, dok je za preduzetnika/cu utvrđena novčana kazna u iznosu od 5.000 eura do 6.000 eura.

Članom 29 Predloga zakona propisana je novčana kazna za prekršaj za fizičko lice u iznosu od 150 eura do 2000 eura, ako zauzme, koristi, upotrijebi i uništi mobilijar koji je namijenjen za lica sa invaliditetom u objektima, prostorima i površinama javne namjene. Članom 30 Predloga zakona propisane su zaštitne mjere za prekršaje iz člana 28 i 29 koje mogu biti: oduzimanje predmeta; zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti i javno objavljivanje odluke.

Članovima 31, 32, 33 i 34 Predloga zakona u Prelaznim i završnim odredbama utvrđuje se uslovi za zaštitu od diskriminacije kod ranije započetih postupaka prije stupanja na snagu ovog Zakona, primjena ovog Zakona, prestanak važenja Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Sl. list CG", broj 39/11), kao i dan stupanja na snagu ovog Zakona.

V PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona, nosioci aktivnosti koji su prepoznati kao korisnici budžetskih sredstava, a koji su prepoznati kao nadležni za sprovođenje normi ovog zakona, potrebno je da, u okviru godišnjih planova Budžeta za naredne godine, planiraju i predvide sredstva koja će, eventualno, biti neophodna za realizaciju ovog zakona.

VI RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA PO SKRAĆENOM POSTUPKU

Akcionim planom za pregovaračko Poglavlje 19 – Socijalna zaštita i zapošljavanje i Akcionim planom za pregovaračko Poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava, predviđeno je donošenje Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom do kraja II kvartala.

Imajući u vidu obavezu ispunjenja rokova iz gore navedenih akcionih planova, kao i potrebe usklađivanja Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom sa evropskim pravom i međunarodnim ugovorima i konvencijama, neophodno je da se ovaj zakon donese po skraćenom postupku.

PREDLOG ZAKLJUČAKA:

1. Vlada Crne Gore, na sjednici od _____ 2015. godine, razmotrila je i utvrdila Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i zaključila da se Predlog zakona uputi Skupštini Crne Gore na donošenje po skraćenom postupku iz razloga navedenih u obrazloženju Predloga zakona.

2. Za predstavnike Vlade Crne Gore koji će učestvovati u radu Skupštine Crne Gore i njenih radnih tijela, prilikom razmatranja Predloga zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, određuju se Dr Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava i Blanka Radošević Marović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda.

CRNA GORA
MINISTARSTVO PRAVDE

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA
PODGORICA

Broj predloška	Broj	Prilog	Vrijednost
	02-56-585/15-16		

Broj: 03-6083/15
Podgorica, 1. jun 2015. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

PODGORICA

PREDMET: *Mišljenje na inovirani tekst Predloga zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom*

Ministarstvo pravde razmotrilo je inovirani tekst *Predloga zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom*, koji je dostavljena aktom broj: 02-56-585/15-13 od 1. juna 2015. godine i s tim u vezi obavještavamo vas da, u okviru nadležnosti ovog Ministarstva, nemamo primjedbi.

MINISTAR,
Zoran Pažin

Crna Gora

Ministarstvo zdravlja

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA

PODGORICA			
Primjera	11. Okt 2015. god.		
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
	02-56-585/15-2		

Broj: 011-109/2015-1
Podgorica, 08. 05. 2015. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
- g-din dr Suad Numanović, ministar -

PODGORICA

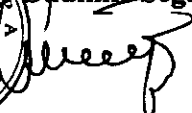

Poštovani,

U vezi vašeg akta br. 02-56-585/15-1 od 05. 05. 2015. godine, i teksta Predloga Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, Ministarstvo zdravlja daje

MIŠLJENJE

Na tekst Predloga Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, Ministarstvo zdravlja, nema primjedbi u dijelu koji se odnosi na zdravstvenu zaštitu i zdravstveno osiguranje.

S poštovanjem,

MINISTAR,
Prof. dr. Budimir Šegrt

CRNA GORA

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA
I TURIZMA

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA
PODGORICA

Primjere	Org. jed.	Broj	Prijeg	Vrijed.
		02-56-585	15-1	

Broj: 01-298/18
Podgorica, 20.05.2015.godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
dr Suad Numanović, ministar

Podgorica

Poštovani ministre,

Shodno dopisu broj 02-56-585/15-1 od 05.05.2015.godine kojim ste tražili dostavljanje mišljenja na **Predlog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom**, obavještavamo vas da nemamo primjedbi na predloženi tekst.

MINISTAR
Branimir Gvozdenović

Branimir Gvozdenović

IV Proleterske brigade broj 19, 81000 Podgorica
Tel: (+382) 20 446 200 (+382) 20 446 339 ; Fax: (+382) 20 446-215
Web: www.mrt.gov.me

Crna Gora

Ministarstvo prosvijete

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA
PODGORICA

Primljeno: M. OS. 2014.			
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
	02-33-585/15-6		

Broj: 01-1801/2
Podgorica, 13. maj 2014. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
Gospodin Dr Suad NUMANOVIĆ, ministar

Podgorica

Poštovani gospodine NUMANOVIĆU,

Na dostavljeni *Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom*, nemamo primjedbi.

S poštovanjem,

Za MINISTAR

Mr. Predrag BOŠKović

Crna Gora
Ministarstvo kulture

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA
PODGORICA

Primljeno:	18.05.2015.		
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
	02-56-585/15-7		

Br. 01-1445/2

Datum: 12.05.2015.

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

ministru dr Suadu Numanoviću

Predmet: Mišljenje na Predlog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom

Povodom akta broj 02-56/585 od 5.05.2015.godine koji se odnosi na Predlog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, Ministarstvo kulture je mišljenja da je predloženi model kompatibilan sa Zakonima i podzakonskim aktima iz domena ovog resora.

U tom kontekstu, saglasni smo sa predmetnim Predlogom zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

S poštovanjem,

Dostaviti:

Imenovanom
u spise predmeta
a/a

Crna Gora

Sekretarijat za zakonodavstvo

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA

Primljeno: 18. maja 2015.			
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
	02-56	-585	/15-8

Broj: 02-299/3
Podgorica, 18. maja 2015. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
- gospodinu dr Suadu Numanoviću, ministru-

PODGORICA

Vašim aktom, broj 02-56-586/15-4 od 14. maja 2015. godine, ovom Sekretarijatu dostavljen je inovirani tekst Predloga zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, radi davanja mišljenja.

Na dostavljeni tekst Predloga zakona, iz okvira nadležnosti Sekretarijata, nemamo primjedaba, budući da su primjedbe, predlozi i sugestije ovog Sekretarijata, date u neposrednoj saradnji sa predstavnicima obrađivača, 27. aprila i 8. maja, kao i putem mejla 13. i 15. maja 2015. godine, ugrađene u predloženi tekst zakona, s tim što i ovom prilikom ukazujemo da je zbog prirode pitanja koja su predmet ovog zakona neophodno pribaviti mišljenja ministarstava u čijoj je nadležnosti uređivanje i praćenje oblasti u kojima je ovim zakonom definisana diskriminacija lica sa invaliditetom.

Vuka Karadžića broj 3 81000 Podgorica
Tel.: (+382) 20 231-535 Fax: (+382) 20 231-592
e-mail: szz@szz.gov.me

Crna Gora

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA
PODGORICA

Primljeno	26.05.2015		
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
02-56-	585	/15-12	

Ministarstvo rada i socijalnog staranja

Broj: 56-385/15-1
Podgorica, 19.05. 2015. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
Ministar, g.din Dr Suad Numanović

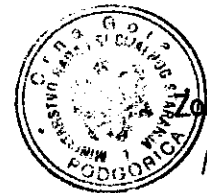
PODGORICA

Predmet: Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom

Poštovani,

U vezi dopisa br.02-56-585/15-1 od 05.05.2015.godine obavještavamo Vas da u okviru svoje nadležnosti Ministarstvo rada i socijalnog staranja nema primjedaba na tekst Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

S poštovanjem,

MINISTAR
Zorica Kvačević

Crna Gora
Ministarstvo saobraćaja i pomorstva

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA
PODGORICA

Priloga	Broj	Prilog	Vrijednost
	02-56-585/15-17		

Broj: 01-1855/1
Podgorica, 01.06.2015. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

Podgorica

Dopisom broj 02-56-585/15-1 Ministarstvu saobraćaja i pomorstva obratilo se Ministarstvo za ljudska i manjinska prava radi davanja mišljenja na **Predlog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom**.

Povodom gore iznesenog, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva – daje sljedeće

MIŠLJENJE

Kako u Ministarstvu saobraćaja i pomorstva postoji više direktorata, to je samim tim bilo potrebno sagledati dostavljeni **Predlog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom** po direktoratum, te vam Ministarstvo saobraćaja i pomorstva dostavlja sugestije po direktoratum:

Direktorat za vazdušni saobraćaj

- Definiciju *lica sa invaliditetom* iz člana 2 Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom se razlikuje od definicije lica sa invaliditetom ili lica smanjene pokretljivosti kako je to navedeno u Zakonu o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazдушnom saobraćaju, a koji je u potpunosti usklađen sa Regulativom (EZ) br. 1107/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. jula 2006. godine o pravima osoba s invaliditetom i osoba sa smanjenom pokretljivošću kada putuju avionom. Naša preporuka je da se pomenuta definicija uskladi sa definicijom iz člana 2 Zakona o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazдушnom saobraćaju („Sl. list“ broj 18/2011 i 46/2014).

Direktorat za drumski saobraćaj

- U članu 8 stav 1 tačka 5 potrebno je izbrisati riječi „(gradskom i međugradskom)“.

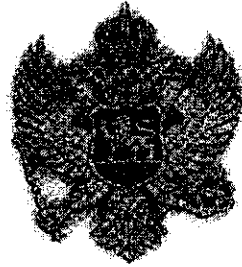
Na preostali dio teksta Predlog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom nemamo primjedbi i sugestija, te dajemo načelno pozitivno mišljenje.

S poštovanjem,

MINISTAR
Ivan Brajović

Rimski trg 46, PC »Vektra« 81000 Podgorica
TEL: (+382) 20 234 179; (+382) 20 482 124; FAX: (+382) 20 234-342
Web: www.msp.gov.me

CRNA GORA
UPRAVA ZA MLADE I SPORT

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA
PODGORICA

Priloga	Broj	Prilog	Vrijedn
16. maj 2015			
	02-53	-585	/15

Broj: 01-1020
Podgorica, 15.05.2015. godina

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

N / r ministru

Poštovani,

U odnosu na inoviran tekst **Predloga Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom**, dostavljamo Vam pozitivno mišljenje.

Uvidom u tekst primjetno je određeno pomjeranje u pravcu pronalaženje optimalnih rješenja koja su sa druge strane, kako ste naveli u tekstu dopisa ugrađena u isti oslanjajući se na pozitivnu praksu Evropske komisije.

Ovo je veliki pomak i kao takav garantuje poboljšanje u ovoj oblasti, kao i brže i jednostavnije rješavanje sporova i primjenu ovog zakona.

S poštovanjem,

v.d DIREKTOR

Igor VUŠUROVIĆ

Novaka Miloševa br.28 81000 Podgorica
TEL: (+382) 20 232 167; FAX: (+382) 20 232 158
Web: www.upravazamladeisport.me , E-mail: ums@ums.gov.me

CRNA GORA
MINISTARSTVO FINANSIJA

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA
PODGORICA

Primljeno:	6.03.15		
Org. jed.	Broj	Pilog	V
56	-204	/15	-6

Broj: 02-03-1856/1

Podgorica, 05.03.2015. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
- n/r ministra, g-dina dr Suada Numanovića -

Poštovani gospodine Numanoviću,

Povodom *Nacrta zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom*, Ministarstvo finansija daje sljedeće

MIŠLJENJE

Uvidom u tekst Nacrta zakona i pripremljeni izvještaj o sprovedenoj analizi uticaja propisa, sa aspekta implikacija na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Primjenom ovog zakona, shodno članu 32 koji glasi: „Za obaveze koje proističu iz članova 10, 16 i 26 ovog Zakona potrebno je prilagoditi sredstvima koja se planiraju godišnjim zakonom o budžetu nosiocima aktivnosti koji su prepoznati kao korisnici budžetskih sredstava, počevši od 2018. godine“, potrebno je obezbijediti sredstva u oblastima: pristupa informacijama i telekomunikacijama i drugim javnim komunikacijama osobama sa invaliditetom, učešća u sportskim i rekreativnim aktivnostima ovih lica, kao i u oblasti samostalnog života i života u zajednici.

S obzirom da iznos potrebnih sredstava nije tačno utvrđen i nije naveden, Ministarstvo finansija smatra da je sve obaveze koje bi proistekle, shodno članu 32 ovog Zakona, a koji se odnosi na obezbjeđivanje finansijskih sredstava u Budžetu Crne Gore, neophodno prilagoditi sredstvima, u skladu sa mogućnostima, koja se planiraju godišnjim zakonom o budžetu nosiocima aktivnosti koji su prepoznati kao korisnici budžetskih sredstava.

S poštovanjem,

MINISTAR
dr Radoje Žugić

81000 Podgorica, ul. Stanka Dragojevića br. 2
tel: +382 20 242 835; fax: +382 20 224 450; e-mail: mf@mif.gov.me

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA	
PREDLAGAČ PROPISA	MINISTARTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
NAZIV PROPISA	Nacrt zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom
<p>1. Definisane probleme</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koje probleme treba da riješi predloženi akt? - Koji su uzroci problema? - Koje su posljedice problema? - Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri? - Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status-quo" opcija)? 	
<p>Nacrtu zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom pristupilo se na osnovu mišljenja i komentara Evropske komisije kao i na osnovu stavova koji su se mogli čuti od strane domaće stručne javnosti i predstavnika nevladinih organizacija koje se bave zaštitom i unapređenjem ljudskih prava lica sa invaliditetom u Crnoj Gori.</p> <p>Pored toga, u periodu od donošenja Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom do danas, uočeni su određeni problemi i slabosti u njegovoj primjeni, posebno u pogledu definisanja kaznenih odredbi, inspekcijskog nadzora, uvođenja i usklađivanja određenih definicija i terminologije upotrijebljenih u novom zakonskom rješenju, značajnih za oblast zabrane diskriminacije ovih lica, kao i uvođenje odredbi kojima se postiže jača odgovornost počinitelaca diskriminatorskih radnji pred pravosudnim organima. Posebno je naglašen nedostatak u pogledu koncepta prekršajne zaštite na koji je, s obzirom na nedostatak sankcija, odnosno kaznenih odredbi u do sada važećem Zakonu, bilo dosta primjedbi od strane domaće, stručne javnosti, civilnog društva i međunarodnih organizacija.</p> <p>Donošenjem Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ojačaće se sistem zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom, njihova vidljivost i prisutnost u svim sferama društvenog života, a uvođenjem kaznenih odredbi kojima je predviđeno strogo sankcionisanje diskriminatornog ponašanja, djelovaće se i preventivno na pojave diskriminacije. Takođe, ukazala se potreba za uvođenjem novih, posebnih oblika diskriminacije, koji nisu sadržani u drugim zakonskim propisima a kojima se upućuje na one nedozvoljene akte koji se smatraju nedopustivim sa stanovišta moralnih standarda, a takođe, mogu predstavljati opasnost i po društvenu zajednicu.</p>	

2. Ciljevi

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?
- Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

Osnovni razlozi za donošenje novog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom nalaze se u potrebi usaglašavanja zakonskog okvira u unutrašnjem pravnom sistemu Crne Gore, kao i međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima, odnosno, direktivama o jednakosti, a posebno sa Konvencijom Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom i sa Opcionim protokolom uz Konvenciju, te sa Strategijom za integraciju osoba sa invaliditetom u CG 2014-2015.

Istovremeno, shodno ukazanoj potrebi, uskladiće se određene definicije i termini upotrijebljeni u novom zakonskom rješenju, kao i uvesti odredbe kojima se postiže jača odgovornost počinitelja diskriminatorskih radnji pred pravosudnim organima.

Usvajanjem preporuka Evropske komisije, pristupilo se izradi teksta ovog Nacrta koji propisuje kaznene odredbe te shodno tome, propisana je obaveza nadležnim organima u pogledu nadzora nad implementacijom istog sa ciljem da se stvori efikasan instrument zaštite u borbi protiv diskriminacije lica sa invaliditetom.

3. Opcije

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
- Obrazložiti preferiranu opciju?

Izmijenjeni Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom predstavljaće pozitivan korak koji bi trebao da doprinese boljem sprječavanju diskriminacije lica sa invaliditetom po bilo kom ličnom svojstvu, lošem postupanju, omalovažavanju i "govoru mržnje", kao i borbi protiv nekažnjavanja, shodno odredbama Ustava Crne Gore koji garantuje jednaka prava i obaveze svim građanima/kama, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo i zabranjuje svaku neposrednu ili posrednu diskriminaciju, po bilo kom osnovu (član 8 stav 1 i član 17). Ustavom se, takođe, predviđa da se neće smatrati diskriminacijom propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju (član 8, stav 2). Članom 68 Ustava Crne Gore propisano je da se jemči posebna zaštita lica sa invaliditetom. Ovim Zakonom bliže se uređuju odredbe garantovane Ustavom Crne Gore.

Propisanim kaznenim odredbama, podstaknuće se kontinuirano prijavljivanje slučajeva diskriminacije od strane lica nad kojima je izvršen akt diskriminacije, zahvaljujući zapriječenim novčanim kaznama kojima su obuhvaćena i pravna i fizička lica, u privatnom i javnom sektoru.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati

pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.

- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

Donošenje predloženog propisa dopriniće jačanju pravnog i institucionalnog okvira u borbi protiv diskriminacije lica sa invaliditetom, kao jedne od najranjivijih društvenih grupa. Samim tim, ohrabriće se ova lica da efektivno koriste mehanizme zaštite propisane ovim Zakonom.

Kao pozitivni rezultat realizacije ovih novih propisa biće, između ostalog, i potvrda ostvarenog napretka u uspostavljanja vladavine prava, poštovanju temeljnih prava i političkih kriterijuma za punopravno članstvo u EU. Usaglašavanjem pravne tekovine i poboljšanjem antidiskriminacionog zakonodavstva u smislu jačanja institucija zaštite i efiksnosti u primjeni Zakona, postići će se veći stepen poštovanja ljudskih prava i sloboda lica sa invaliditetom što će voditi daljem napretku u primjeni zahtjevnih standarda EU i UN.

Primjena ovog Zakona iziskuje obezbjeđivanje sredstava u budžetu Crne Gore prevashodno u oblastima: pristupa informacijama i telekomunikacijama i drugim javnim komunikacijama osobama sa invaliditetom, što podrazumijeva natpise na Brajevom pismu na javnim objektima, pristupa internetu i drugim medijima i sl. ; učešća u sportskim i rekreativnim aktivnostima ovih lica ; te, u oblasti samostalnog života i života u zajednici.

Opravdanje za sredstva koja treba obezbijediti u budžetu ogledaju se u postizanju sistema jednakosti, odnosno antidiskriminacije bilo kog lica po nekom ličnom svojstvu, u ovom slučaju po osnovu invaliditeta, s obzirom da se Crna Gora, donošenjem Zakona o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom sa Opcionim protokolom, obavezala da će osigurati i promovisati puno ostvarivanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za sva lica sa invaliditetom bez ikakve diskriminacije po osnovu invaliditeta.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.
- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijeđena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz

kojih će proisteći finansijske obaveze?

- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?
- Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.

- Za sprovođenje ovog zakona potrebno je obezbijediti finansijska sredstva u Budžetu Crne Gore, do ispunjenja mjera navedenih u odredbama ovog Zakona.
- Implementacijom ovog Zakona ne proizilaze međunarodne finansijske obaveze.
- Neophodna finansijska sredstva nijesu obezbijedena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, ali ih je potrebno planirati u narednom periodu u okviru razdjela Budžeta onih ministarstava na koje se odnose određene norme ovog Zakona.
- Implementacijom ovog Zakona moguće je ostvarenje prihoda za budžet Crne Gore, od novčanih prekršajnih kazni.
- **S tim u vezi, navodimo sljedeće članove Nacrta zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom na davanje mišljenja o obezbjeđivanju potrebnih finansijskih sredstava u Budžetu CG:**

Član 7

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti pristupa informacijama i komunikacijama smatra se:

- 1) nepostojanje natpisa na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u objektima i površinama u javnoj upotrebi;
- 2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje traženja, primanja i širenja informacija namijenjenih javnosti bez dodatnih troškova i kašnjenja, u pristupačnoj formi;
- 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa informacijama na internetu i drugim medijima, kao i nepreduzimanje i nesprovođenje mjera da se licima s invaliditetom omogući pristup ovim informacijama.

Pravo na pristup objektima i površinama u javnoj upotrebi, informacijama i komunikacijama može biti ograničeno samo u skladu sa Ustavom i zakonom.

Diskriminacija u oblasti samostalnog života i života u zajednici

Član 13

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti samostalnog života i života u zajednici smatra se:

- 1) ograničavanje izbora mjesta stanovanja lica s invaliditetom mogućnošću gubljenja realizacije prava i podrške za život u zajednici, u skladu sa posebnim propisima, prelaskom iz jednog mjesta stanovanja u drugo;

- 2) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na uspostavljanju i pružanju podrške za život u zajednici licima s invaliditetom u skladu sa posebnim propisima;
- 3) uskraćivanje pružanja podrške za život u zajednici u mjeri u kojoj je objektivno utvrđeno da je ona potrebna za samostalan život lica s invaliditetom, u skladu sa posebnim propisima.

Diskriminacija u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme
Član 23

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme smatra se:

- 1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje učešća u sportskim, rekreativnim i aktivnostima u slobodno vrijeme namijenjenih javnosti licu ili grupi lica sa invaliditetom, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica;
- 2) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju dostupnosti sportskih, rekreativnih i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 3) povećanje cijene učešća u sportskim, rekreativnim i aktivnostima u slobodno vrijeme srazmjerno povećanim troškovima neposredno proisteklim iz preduzimanja i sprovođenja mjera na obezbjeđivanju dostupnosti istih licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju odgovarajućih uputstava, treninga i sredstava za sportske aktivnosti specifične za lice ili grupe lica sa invaliditetom;
- 5) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskraćivanje i ograničavanje tog prava.

(U prilogu RIA-obrasca dostavljamo Vam cjeloviti tekst Nacrta zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i Mišljenja resornih ministarstava u čijoj su nadležnosti navedeni članovi 7, 13 i 23.)

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi

RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).

- Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

U izradi teksta Nacrta Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, osim izabranih predstavnika/ca nadležnih organa i NVO sektora, svoj doprinos izradi ovog teksta dali su i predstavnik Delegacije EU u CG, predstavnik Misije OEBS-a u CG i predstavnik UNDP, Kancelarija UNICEF-a u CG.

Njihovi predlozi i sugestije su usaglašeni sa stavovima Radne grupe i inkorporirani u sadržaj navedenog Nacrta zakona.

7: Monitoring i evaluacija

- Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?
- Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?
- Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?
- Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?

- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sprovodi, svake druge godine, istraživanje diskriminacije marginalizovanih društvenih grupa, te publikuje rezultate istraživanja koji pokazuju stepen diskriminacije u posmatranom periodu, odnosno stepen implementacije antidiskriminacionog zakonodavstva.
- Kao glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva biće broj prijavljenih i evidentiranih slučajeva diskriminacije lica sa invaliditetom.

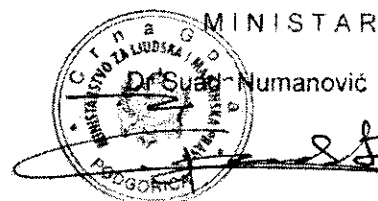
Datum i mjesto

1.12. 2014. godine.

Podgorica

Starješina

MINISTAR
Dr. Suad Numanović

CRNA GORA
MINISTARSTVO ZA INFORMACIONO DRUŠTVO
I TELEKOMUNIKACIJE

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA
PODGORICA

Primjer: <i>20. 05. 2015.</i>			
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
	02-50	-585/15-10	

Broj: 550-01-1364/2-15

Podgorica, 11.05.2015. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

Predmet: Mišljenje na Nacrt Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom

Vašim dopisom od 06.05.2015. godine, tražili ste mišljenje na inovirani tekst Predloga Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.
S tim u vezi, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije daje sljedeće

MIŠLJENJE

U predmetnom Predlogu na nadležnost Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, odnosi se član 11, kojim je utvrđena obaveza svih organa da preduzmu sve mjere (donesu, uvedu i sprovedu propise i posebne mjere) koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštitu lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica, a u skladu sa propisima iz oblasti informisanja i elektronskih komunikacija. Takođe, svi organi su dužni da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na brojevnom pismu i u lako razumljivim formatima u objektima javne namjene i prostorima i površinama javne namjene.

Kao što smo i ranije naveli, za ovo su neophodna značajna finansijska sredstva koja je neophodno obezbijediti da bi se ovaj zakon mogao primjenjivati. Potrebno je napraviti procjenu troškova implementacije ove norme.

Takođe, u kaznenim odredbama nijesu navedeni prekršaji, tako da ukazujemo da zakon nije potpun.

S poštovanjem,

Obradila: Sanja Milunović
Saglasna: *Zelic*

MINISTAR
Prof. dr. Vujica Lazović

Crna Gora
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA

PODGORICA

Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
	02-56	-585/15-19	

Crna Gora
Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija

Broj: 03/1/2-2/58/2

Podgorica, 03. VI 2015.

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

Dopisom broj 02-56-585/15-18 od 3. juna 2015. godine tražili ste mišljenje o usklađenosti **Predloga zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom** s pravnom tekovinom Evropske unije, saglasno članu 40 stav 1 alineja 2 Poslovnika Vlade.

Nakon upoznavanja sa sadržinom propisa, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija je saglasno s navedenim u ocjeni usklađenosti propisa s pravnim propisima Evropske unije.

MINISTAR

Prof. dr Igor Lukšić

**IZJAVA O USKLAĐENOSTI NACRTA/PREDLOGA PROPISA CRNE GORE S PRAVNOM
TEKOVINOM EVROPSKE UNIJE**

Identifikacioni broj Izjave		MZLJMP- IU/PZ/15/02
1. Naziv nacrt/predloga propisa		
- na crnogorskom jeziku	Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom	
- na engleskom jeziku	Proposal for the Law on Prohibition of Discrimination of Persons with Disabilities	
2. Podaci o obrađivaču propisa		
a) Organ državne uprave koji priprema propis		
Organ državne uprave	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava	
- Sektor/odsjek	Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda	
- odgovorno lice (ime, prezime, telefon, e-mail)	Blanka Radošević- Marović +382 67 268 158 blanka.marovicr@mmp.gov.me	
- kontakt osoba (ime, prezime, telefon, e-mail)	Blanka Radošević- Marović +382 67 268 158 blanka.marovicr@mmp.gov.me	
b) Pravno lice s javnim ovlaštenjem za pripremu i sprovođenje propisa		
- Naziv pravnog lica	/	
- odgovorno lice (ime, prezime, telefon, e-mail)	/	
- kontakt osoba (ime, prezime, telefon, e-mail)	/	
3. Organi državne uprave koji primjenjuju/sprovode propis		
- Organ državne uprave	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava	
4. Usklađenost nacrt/predloga propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njenih država članica, s jedne strane i Crne Gore, s druge strane (SSP)		
a) Odredbe SSPa s kojima se usklađuje propis		
Glava I, Opšti principi, čl. 2 i 5		
Glava VI, Usklađivanje zakonodavstva, sprovođenje zakona i pravila o konkurenciji, član 72, stav 2		
b) Step en ispunjenosti obaveza koje proizilaze iz navedenih odredbi SSPa		
☒	ispunjava u potpunosti	
☐	djelimično ispunjava	
☐	ne ispunjava	
c) Razlozi za djelimično ispunjenje, odnosno neispunjenje obaveza koje proizilaze iz navedenih odredbi SSPa		
/		
5. Veza nacrt/predloga propisa s Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG)		
- PPCG za period	2015-2018	
- Poglavlje, potpoglavlje	19: Socijalna politika i zapošljavanje, 2. Planovi i potrebe, 2.2. Zakonodavni okvir, E) Socijalna inkluzija i lica sa invaliditetom 23: Pravosuđe i temeljna prava, 2. Planovi i potrebe, 2.2. Zakonodavni okvir, C) Temeljna prava	
- Rok za donošenje propisa	II kvartal 2015.	
- Napomena	/	
6. Usklađenost nacrt/predloga propisa s pravnom tekovinom Evropske unije		
a) Usklađenost s primarnim izvorima prava Evropske unije		
UEU, Glava I, Zajedničke odredbe, članovi 2, 3 i 6 / TEU, Title I, Common Provisions, Articles 2, 3 and 6		
Potpuno usklađeno/fully harmonized		
UFEU, Dio prvi, Načela, Glava II, Odredbe opšte primjene, član 10 i Dio drugi, Zabrana diskriminacije i		

status građanina unije, član 19 / TFEU, Part one, Principles, Title II, Provisions having general application, Article 10, Part Two, Non-Discrimination and Citizenship of the Union, Article 19

Potpuno usklađeno/fully harmonized

Povelja o temeljnim pravima Evropske unije (2010/c 83/02) - Glava III Jednakost, član 21, Nediskriminacija i Glava VII, Opšte odredbe o tumačenju povelje, Član 53, Nivo zaštite / Charter on Fundamental Rights of the European Union(2010/c 83/02), Title III, Equality, Article 21, Non-discrimination, Title VII, General Provisions Governing the Interpretation and Application of the Charter, Article 53, Level of protection

Potpuno usklađeno/fully harmonized

b) Usklađenost sa sekundarnim izvorima prava Evropske unije

32000L0043

Direktiva Savjeta 2000/43/EZ od 29 juna 2000. o primjeni načela ravnopravnosti lica bez obzira na njihovo rasno i etničko porijeklo jednakosti / Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin(OJ L 180, 19.07.2000)

Potpuno usklađeno / fully harmonized

32000L0078

Direktiva Savjeta 2000/78/EZ od 27. novembra 2000. o uspostavljanju opšteg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja / Council Directive 2000/43/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation, (OJ L 303, 02.12.2000)

Potpuno usklađeno / fully harmonized

32004L0113

Direktiva 2004/113/EZ od 13. decembra 2004. o sprovođenju načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pristupu i nabavci roba, odnosno pružanju usluga / Council Directive 2004/113/EC of 13 December 2004 implementing the principle of equal treatment between men and women in the access to and supply of goods and services(OJ L 373, 21.12.2004)

Potpuno usklađeno / fully harmonized

32006L0054

Direktiva 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. jula 2006. o sprovođenju načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada (prečišćeni tekst) / Directive 2006/54/EC of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation (recast)(OJ L 204, 26.7.2006)

Potpuno usklađeno / fully harmonized

41997X0113

Rezolucija Savjeta i predstavnika vlada država članica sa sastanka Savjeta 20 decembra 1996 o jednakim šansama za osobe s invaliditetom / Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council of 20 December 1996 on equality of opportunity for people with disabilities (OJ C 12, 13.1.1997)

Potpuno usklađeno / fully harmonized

c) Usklađenost s ostalim izvorima prava Evropske unije

Ne postoji izvor prava EU ove vrste s kojim bi se predlog propisa mogao uporediti radi dobijanja stepena njegove usklađenosti.

6.1. Razlozi za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost nacrtu/predloga propisa Crne Gore s pravnom tekovinom Evropske unije i rok u kojem je predviđeno postizanje potpune usklađenosti

/

7. Ukoliko ne postoje odgovarajući propisi Evropske unije s kojima je potrebno obezbijediti usklađenost konstatovati tu činjenicu

/

8. Navesti pravne akte Savjeta Evrope i ostale izvore međunarodnog prava korišćene pri izradi nacrtu/predloga propisa

<ul style="list-style-type: none"> • Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine; • Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima iz 1966. godine; • Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1965. godine; • Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979.godine i Opcionim protokolom uz ovu konvenciju; • Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine; • Protokol br. 12 uz Konvenciju iz 2000. godine (proširuje djelovanje zabrane diskriminacije na bilo koje pravo određeno zakonom); • Evropska konvencija o sprečavanju mučenja i nečovječnih ili ponižavajućih kazni i postupaka iz 2002. godine; • Evropska socijalna povelja (revidovana) iz 1996.godine; • Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima iz 1992. godine; • Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina iz 1994. godine. • Univerzalnom Deklaracijom o ljudskim pravima iz 1948. godine. • Konvencijom Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom i Opcionim protokolom uz Konvenciju 	<ul style="list-style-type: none"> • International Covenant on Civil and Political Rights (1966); • International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1966); • International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (1965); • The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (1979) and Optional Protocol to the Convention; • Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950); • Protocol No. 12 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (2000); • European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (2002); • European Social Charter (revised) (1996); • European Charter for Regional or Minority Languages (1992); • Framework Convention for the Protection of National Minorities (1994); • Universal Declaration of Human Rights from 1948; • UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities and Optional Protocol to the Convention.
9. Navesti da li su navedeni izvori prava Evropske unije, Savjeta Evrope i ostali izvori međunarodnog prava prevedeni na crnogorski jezik (prevode dostaviti u prilogu)	
Navedeni izvori prava Evropske unije i međunarodnog prava prevedeni su na hrvatski jezik.	
10. Navesti da li je nacrt/predlog propisa iz tačke 1 Izjave o usklađenosti preveden na engleski jezik (prevod dostaviti u prilogu)	
Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom preveden je na engleski jezik.	
11. Učešće konsultanata u izradi nacrt/predloga propisa i njihovo mišljenje o usklađenosti	
U izradi Predloga zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom nije bilo učešća konsultanata.	
Potpis / Dr Suad Numanović, s.r. ministar za ljudska i manjinska prava	Potpis / Dr Igor Lukšić, s.r. ministar vanjskih poslova i evropskih integracija
Datum: 3.jun 2015. godine	Datum: 3.jun 2015. godine

Prilog obrasca:

1. Prevodi propisa Evropske unije
2. Prevod nacrt/predloga propisa na engleskom jeziku (ukoliko postoji)

TABELA USKLAĐENOSTI

1. Identifikacioni broj (IB) nacrt/predloga propisa		1.1. Identifikacioni broj izjave o usklađenosti i datum utvrđivanja nacrt/predloga propisa na Vladi		
MZLJMP-TU/PZ/15/02		MZLJMP-IU/PZ/15/02		
2. Naziv izvora prava Evropske unije i CELEX oznaka				
Direktiva Savjeta 2000/43/EZ od 29 juna 2000. o primjeni načela ravnopravnosti lica bez obzira na njihovo rasno i etničko porijeklo jednakosti – 32000L0043				
Direktiva Savjeta 2000/78/EZ od 27. novembra 2000. o uspostavljanju opšteg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – 32000L0078				
Direktiva 2004/113/EZ od 13. decembra 2004. o sprovođenju načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pristupu i nabavci roba, odnosno pružanju usluga– 32004L0113				
Direktiva 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. jula 2006. o sprovođenju načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada (prečišćeni tekst) – 32006L0054				
3. Naziv nacrt/predloga propisa Crne Gore				
Na crnogorskom jeziku		Na engleskom jeziku		
Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom		Proposal for the Law on Prohibition of Discrimination of Persons with Disabilities		
4. Usklađenost nacrt/predloga propisa s izvorima prava Evropske unije				
a)	b)	c)	d)	e)
Odredba i tekst odredbe izvora prava Evropske unije (član, stav, tačka)	Odredba i tekst odredbe nacrt/predloga propisa Crne Gore (član, stav, tačka)	Usklađenost odredbe nacrt/predloga propisa Crne Gore s odredbom izvora prava Evropske unije	Razlog za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost	Rok za postizanje potpune usklađenosti
Direktiva 2000/43/EZ				
Član 1. Svrha Svrha ove direktive je postavljanje okvira za borbu protiv	Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuje se zabrana i zaštita od	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 17	

<p>diskriminacije na osnovu rasnog ili etničkog porijekla, sa ciljem da u državama članicama počne da važi princip jednakog tretmana.</p>	<p>diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i promocija jednakosti tih lica sa drugim licima. Na zabranu i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom primjenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije i odredbe drugih zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.</p> <p style="text-align: center;">Zabrana diskriminacije Član 2</p> <p>Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.</p> <p>Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje, koje u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.</p> <p>Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.</p>		<p>Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p style="text-align: center;">Član 2. Pojam diskriminacije</p> <p>1. U svrhu ove direktive, princip jednakog tretmana znači da ne postoji nikakav posredan ili neposredan oblik diskriminacije zasnovane na rasnom ili etničkom porijeklu.</p> <p>2. U svrhu stava 1: (a) smatra se da neposredna diskriminacija postoji u slučaju kada</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno članovima 2 i 7 Zakona o zabrani</p>	

<p>se jedna osoba tretira, kada je bila tretirana ili bi se u sličnoj situaciji tretirala nepovoljnije od druge osobe po osnovu svog rasnog ili etničkog porijekla;</p> <p>(b) smatra se da posredna diskriminacija postoji u slučaju u kome naizgled neutralna odredba, kriterijum ili praksa stavljaju lica određenog rasnog ili etničkog porijekla u naročito nepovoljan položaj u poređenju sa drugim osobama, osim ukoliko ta odredba, kriterijum ili praksa nisu objektivno opravdani legitimnim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja se smatraju prikladnim i neophodnim.</p> <p>3. Uznemiravanje se smatra diskriminacijom u smislu stava 1. kada dođe do neželjenog ponašanja koje se zasniva na nečijem rasnom ili etničkom porijeklu, a sa ciljem ili posljedicom da se povrijedi dostojanstvo određene osobe ili stvori atmosfera zastrašivanja, neprijateljstva, sramoćenja, ponižavanja ili vrijeđanja. U ovom kontekstu, pojam uznemiravanja se može definisati u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i praksom država članica.</p> <p>4. Navođenje na diskriminaciju protiv određenih osoba na osnovu njihovog rasnog ili etničkog porijekla smatra se diskriminacijom u smislu stava 1.</p>			<p>diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p style="text-align: center;">Član 3. Oblast primjene</p> <p>1. U okviru ograničenja nadležnosti koja su prenijeta na Zajednicu, ova direktiva se primjenjuje na sva lica, i u javnom i u privatnom sektoru, uključujući i javne organe, u vezi sa:</p> <p>(a) uslovima za pristup zaposlenju, samozaposlenju i profesiji, što obuhvata i kriterijume za izbor i uslove za regrutovanje kadrova u svakoj djelatnosti i na svim nivoima profesionalne hijerarhije, računajući i unaprjeđenja;</p> <p>(b) pristupom svim vrstama i svim nivoima profesionalne orijentacije, stručnog usavršavanja, naprednog stručnog</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članovima 3 i 15 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p> <p>Ostali dio materije ovog</p>	

<p>usavršavanja i ponovne obuke, uključujući i praktično radno iskustvo;</p> <p>(v) zapošljavanjem i uslovima rada, uključujući otpuštanje i plaćanje;</p> <p>(g) članstvom i angažovanjem u organizaciji radnika ili poslodavaca odnosno svakoj drugoj organizaciji čiji članovi obavljaju određenu profesiju, što obuhvata i pogodnosti koje te organizacije obezbeđuju;</p> <p>(d) socijalnom zaštitom, što obuhvata i socijalnu sigurnost i zdravstvenu zaštitu;</p> <p>(đ) socijalnim povlasticama;</p> <p>(e) obrazovanjem;</p> <p>(ž) pristupom i snabdijevanjem dobrima i uslugama dostupnim javnosti, uključujući i smještaj.</p> <p>2. Ova direktiva ne obuhvata različit tretman zasnovan na državljanstvu i ne dovodi u pitanje odredbe i uslove koji se odnose na ulazak državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva na teritoriju država članica i na njihov boravak na toj teritoriji niti bilo kakav tretman koji proizilazi iz pravnog statusa državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva.</p>			<p>člana je predmet regulisanja drugih propisa</p>	
<p>Član 4.</p> <p>Suštinski i odlučujući zahtevi profesije</p> <p>I pored člana 2. stavovi 1. i 2, države članice mogu predvidjeti da razlike u tretmanu zasnovane na karakteristikama vezanim za rasno ili etničko porijeklo ne podrazumijevaju diskriminaciju ako, usljed prirode pojedinih profesionalnih djelatnosti ili konteksta u kome se one odvijaju, takve karakteristike predstavljaju suštinski i odlučujući zahtjev profesije i pod uslovom da je cilj ovih djelatnosti legitiman, a sam zahtev srazmjeran.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je predmet regulisanja drugih propisa</p>	
<p>Član 5.</p> <p>Pozitivna akcija</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	

<p>U cilju obezbjeđivanja potpune jednakosti u praksi, princip jednakog tretmana ne sprječava nijednu državu članicu da održava ili usvaja posebne mjere kojima se sprječava ili kompenzuje nepovoljan položaj povezan sa nečijim rasnim ili etničkim porijeklom.</p>			<p>članom 5 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p style="text-align: center;">Član 6. Minimalni zahtjevi</p> <p>1. Države članice mogu uvoditi ili održavati odredbe koje su povoljnije za zaštitu principa jednakog tretmana od onih utvrđenih u ovoj direktivi.</p> <p>2. Primjena ove direktive ni pod kojim okolnostima ne stvara osnov za smanjivanje nivoa zaštite od diskriminacije koju država članica već pruža u oblastima na koje se odnosi ova direktiva.</p>	<p style="text-align: center;">Propisi i posebne mjere Član 5</p> <p>Državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, dužni su da donose, odnosno uvode i sprovode propise i posebne mjere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica.</p> <p>Propisi i posebne mjere se donose, odnosno preduzimaju u oblasti: uređenja prostora i izgradnje objekata, informisanja, saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana.</p> <p>Posebne mjere iz stava 1 ovog člana, primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno i članom 5 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p style="text-align: center;">Član 7. Odbrana prava</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	

<p>1. Države članice obezbjeđuju da sudski i/ili upravni postupci, pa i onda kada se smatraju odgovarajućim savjetodavnim procedurama, za ispunjavanje obaveza iz ove direktive budu dostupni svim licima koja se smatraju oštećenim usled propusta da se na njih primjeni princip jednakog tretmana, čak i po okončanju odnosa u okviru koga je navodno došlo do diskriminacije.</p> <p>2. Države članice obezbjeđuju da se udruženja, organizacije i druga pravna lica koja imaju, u skladu sa kriterijumima utvrđenim njihovim nacionalnim zakonodavstvom, legitimni interes da osiguraju sprovođenje odredaba ove direktive mogu angažovati, u ime ili kao podrška podnosiocu tužbe, uz njegovo odobrenje, u svakom sudskom i/ili upravnom postupku u cilju sprovođenja obaveza definisanih ovom direktivom.</p> <p>3. Stavovi 1. i 2. ne dovode u pitanje nacionalna pravila koja se odnose na vremenska ograničenja za pokretanje pravnih djelovanja u pogledu primjene principa jednakog tretmana.</p>			<p>članovima 21, 24 i 30 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p style="text-align: center;">Član 8. Teret dokazivanja</p> <p>1. Države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi, u skladu sa svojim nacionalnim sudskim sistemima, obezbijedile da, kada lica koja se smatraju oštećenima zato što princip jednakog tretmana nije primjenjen na njih tvrde pred sudom ili nekim drugim nadležnim organom, činjenice na osnovu kojih se može pretpostaviti da je došlo do neposredne ili posredne diskriminacije, bude obaveza optuženog da dokaže da nije došlo do povrede principa jednakog tretmana.</p> <p>2. Stav 1. ne sprječava države članice da uvedu pravila dokazivanja koja su povoljnija za podnosioca tužbe.</p> <p>3. Stav 1. se primjenjuje na krivične postupke.</p> <p>4. Stavovi 1, 2. i 3. primjenjuju se i na svaki postupak pokrenut u skladu sa članom 7. stav 2.</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno članovima 24-30 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

<p>5. Države članice ne moraju primjenjivati stav 1. u postupcima u kojima sud ili nadležni organ treba da istraže činjenice vezane za određeni slučaj.</p>				
<p>Član 9. Viktimizacija</p> <p>Države članice u svoje nacionalne pravne sisteme uvode neophodne mjere kako bi se pojedinci zaštitili od svakog nepovoljnog tretmana ili štetnih posljedica nastalih kao reakcija na neku predstavku ili na postupke koji za cilj imaju sprovođenje poštovanja principa jednakog tretmana.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članom 4 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p>Član 10. Širenje informacija</p> <p>Države članice obezbjeđuju da se na odredbe usvojene tokom primjene ove direktive, zajedno sa odredbama koje su već na snazi, skrene pažnja licima čiji je to interes koristeći sva dostupna sredstva na čitavoj svojoj teritoriji.</p>	<p>Predmet Član 1</p> <p>Ovim zakonom uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i promocija jednakosti tih lica sa drugim licima.</p> <p>Na zabranu i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom primjenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije i odredbe drugih zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno i članom 1 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p>Član 11. Socijalni dijalog</p> <p>1. Države članice preduzimaju, u skladu sa svojim nacionalnim tradicijama i praksom, odgovarajuće mjere u cilju unaprjeđenja socijalnog dijaloga između poslodavaca i zaposlenih, sa namjerom da njeguju jednak tretman, uključujući i praćenje praksi na samom radnom mjestu, kolektivne ugovore, kodekse ponašanja, istraživanja ili razmjenu iskustava i primjera dobre prakse.</p> <p>2. Tamo gdje je to u skladu sa nacionalnim tradicijama i praksom,</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je predmet regulisanja drugih propisa</p>	

<p>države članice podstiču poslodavce i zaposlene, ne dovodeći u pitanje njihovu autonomiju, da zaključuju, na odgovarajućem nivou, ugovore koji postavljaju antidiskriminaciona pravila u oblastima na koje se odnosi član 3, a koje spadaju u domen kolektivnog pregovaranja. Ovi ugovori poštuju minimum zahteva utvrđenih ovom direktivom i odgovarajuće mjere koje se sprovode na nacionalnom nivou.</p> <p style="text-align: center;">Član 12.</p> <p style="text-align: center;">Dijalog sa nevladinim organizacijama</p> <p>Države članice podstiču dijalog sa odgovarajućim nevladinim organizacijama koje imaju, u skladu sa njihovim nacionalnim zakonodavstvom i praksom, legitimni interes za doprinos borbi protiv diskriminacije na osnovu rasnog i etničkog porijekla u cilju promovisanja principa jednakog tretmana.</p>				
<p style="text-align: center;">ORGANI ZA UNAPREĐENJE JEDNAKOG TRETMANA</p> <p style="text-align: center;">Član 13.</p> <p>1. Države članice određuju organ ili organe za unaprjeđenje jednakog tretmana svih osoba bez diskriminacije na osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Ovi organi mogu biti dio agencija zaduženih za odbranu prava ili očuvanje prava pojedinca na nacionalnom nivou.</p> <p>2. Države članice obezbjeđuju da nadležnosti ovih organa obuhvate:</p> <ul style="list-style-type: none"> — ne dovodeći u pitanje prava žrtava ili udruženja, organizacija ili drugih pravnih lica navedenih u članu 7. stav 2, pružanje nezavisne pomoći žrtvama diskriminacije u realizaciji predstavki koje se tiču diskriminacije, — sprovođenje nezavisnih istraživanja u vezi sa diskriminacijom, — objavljivanje nezavisnih izvještaja i izradu preporuka o svim problemima koji se odnose na takvu diskriminaciju. 	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članom 21 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14) i članovima 2, 51, 51a, 51b, 51c, 51d i 53 Zakona o zaštitniku ljudskih prava i sloboda (SL. list CG, br. 42/11 i 32/14)</p>	

<p align="center">Član 14. Usklađenost</p> <p>Države članice preduzimaju neophodne mere kako bi obezbijedile: (a) da se ukinu svi zakoni, uredbe ili drugi propisi koji su u suprotnosti sa principom jednakog tretmana; (b) da svaka odredba koja se nalazi u suprotnosti sa principom jednakog tretmana, a koja je unijeta u pojedinačne ili kolektivne ugovore, interna akta organizacija, pravila koja regulišu profitna ili neprofitna udruženja i pravila koja regulišu rad organizacija nezavisnih profesija, radnika ili poslodavaca, jeste ili može biti proglašena nevažećom, poništena ili izmenjena.</p>	<p align="center">Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p align="center">Materija je predmet regulisanja Ustava Crne Gore</p>	
<p align="center">Član 15. Sankcije</p> <p>Države članice utvrđuju pravila o sankcijama koje se primjenjuju na kršenje nacionalnih odredbi usvojenih na osnovu ove direktive i preduzimaju sve neophodne mjere za njihovu primjenu. Sankcije, koje mogu sadržati i isplatu nadoknade žrtvi, moraju biti djelotvorne, srazmjerne i destimulativne. Države članice obavještavaju Komisiju o ovim odredbama najkasnije do 19. jula 2003, a bez odlaganja obavještavaju Komisiju i o svim naknadnim izmjenama i dopunama koje na njih mogu uticati.</p>	<p>IV. KAZNE NE ODREDBE</p> <p align="center">Član 28</p> <p>Novčanom kaznom od 10.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:</p> <p>1) za lice sa invaliditetom ne obezbijedi natpis na Brajevom pismu u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene (član 11 stav 2);</p> <p>2) uskrati ili ograniči dostupnost kvalitetnih i savremenih pomagala koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom (član 15 stav 1);</p> <p>3) omogući dostupnost pomagala iz člana 15 stav 1 ovog zakona licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom (član 15 stav 2);</p> <p>4) onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom izbor obrazovnog programa i upis i ulazak u obrazovno-vaspitnu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima (član 20 stav 1 tačka 1);</p>	<p align="center">Potpuno usklađeno</p>	<p align="center">Potpuno usklađeno članovima 34. 34a i 34b Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

	<p>5) onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom praćenje nastave i provjeru znanja i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 2);</p> <p>6) ne preduzme i ne sprovede mjere za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 3);</p> <p>7) isključi iz obrazovno-vaspitne ustanove lice sa invaliditetom kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci (član 20 stav 1 tačka 4);</p> <p>8) ne zaposli lice sa invaliditetom, iako je bolje ili jednako ispunilo uslove za rad na konkretnom radnom mjestu kao i lice bez invaliditeta, ili mu da manje povoljne radne uslove ili onemogući članstvo u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom (član 21);</p> <p>9) onemogući, ograniči ili oteža učešće u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 1);</p> <p>10) ne preduzme i ne sprovede mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 2); i</p> <p>11) ne preduzme i ne sprovede mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskrati i ograniči to pravo, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo</p>			
--	---	--	--	--

život ili zdravlje lica, odnosno djeteta sa invaliditetom ili drugog lica (član 26 stav 1 tačka 3).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu jedinice lokalne samouprave novčanom kaznom od 1.500 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 5.000 eura do 6.000 eura.

Član 29

Novčanom kaznom od 150 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice ako zauzme, koristi, upotrijebi i uništi mobilijar namijenjen za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet (član 10 stav 3 alineja 2).

Zaštitne mjere

Član 30

Za prekršaje iz čl. 28 i 29 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu ili mjeru upozorenja, izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) oduzimanje predmeta;
- 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti;

i

- 3) javno objavljivanje odluke.

Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kada je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kada je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja.

	<p>Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti kraće od 60 dana niti duže od šest mjeseci.</p> <p>Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u javnim medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.</p>			
Čl. 16-17	Nema odgovarajuće odredbe	Neprimjenjivo		
Čl. 18-19	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Direktiva Savjeta 2000/78/EZ				
<p>Član 1. Svrha</p> <p>Svrha ove Direktive je utvrditi opšti okvir za borbu protiv diskriminacije na osnovu vjere ili uvjerenja, <i>invaliditeta</i>, dobi ili seksualnog opredjeljenja u vezi sa zapošljavanjem i obavljanjem zanimanja, kako bi se u državama članicama ostvarila primjena načela jednakog postupanja.</p>	<p>Zabrana diskriminacije Član 2</p> <p>Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.</p> <p>Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje, koje u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.</p> <p>Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.</p> <p>Pojam diskriminacije po osnovu invaliditeta Član 4</p> <p>Diskriminacija po osnovu invaliditeta je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno, namjerno ili nenamjerno pravljenje razlike ili nejednako postupanje,</p>	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članovima 1, 2, 3 i 16 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	

odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica sa invaliditetom u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na lice sa invaliditetom, zbog kojeg se licu sa invaliditetom otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, sportskom, građanskom i drugim oblastima javnog i privatnog života.

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i pozivanje, pomaganje, podsticanje ili podstrekavanje, davanje instrukcija, uznemiravanje, kao i najavljena mogućnost da određeno lice ili grupa lica sa invaliditetom budu izloženi diskriminaciji.

Ne smatraju se diskriminacijom po osnovu invaliditeta propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za jednako priznavanje, uživanje i ostvarivanje ljudskih prava i sloboda i postizanje stvarne ravnopravnosti lica sa invaliditetom sa drugim licima, kao i unapređenje poštovanja njihovog urođenog dostojanstva, ukoliko su ti propisi, odnosno uvođenje posebnih mjera objektivno opravdani zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna.

Pristanak lica sa invaliditetom na diskriminaciju po osnovu invaliditeta ne oslobađa odgovornosti lice koje vrši diskriminaciju.

**Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije,
rada i zapošljavanja**

Član 21

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra

se:

- 6) nezapošljavanje lica s invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;
- 7) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom;
- 8) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom;
- 9) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i
- 10) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti političkog i javnog života

Član 24

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti političkog i javnog života smatra se:

- 8) uskraćivanje, ograničavanje ili otežavanje

	<p>ostvarivanja prava na biračko pravo licu ili grupi lica sa invaliditetom u smislu propisa kojima se uređuje izbor odbornika i poslanika;</p> <p>9) uskraćivanje prava na samostalno glasanje ili glasanje uz pomoć asistenta licu ili grupi lica sa invaliditetom, na zahtjev i po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom;</p> <p>10) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa, kretanja, boravka i rada u prostorijama političkih partija;</p> <p>11) uskraćivanje ili ograničavanje prava na kandidovanje, imenovanje i izbor na javnu funkciju licu sa invaliditetom ako se ta prava u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima;</p> <p>12) nepreduzimanje i nesprovođenje propisa i mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona za stvaranje uslova za puno i efektivno učešće lica sa invaliditetom u vršenju javnih funkcija;</p> <p>13) odbijanje zahtjeva i utvrđivanje posebnih uslova za učlanjenje lica ili grupe lica sa invaliditetom u nevladine organizacije; i</p> <p>14) uskraćivanje ili ograničavanje prava licu sa invaliditetom da bira i bude biran u organe upravljanja javnih ustanova, nevladinih organizacija i drugih institucija, kao i da efikasno obavlja dužnosti i javne funkcije na svim nivoima vlasti uz pomoć tehnologija za pomoć licima sa invaliditetom.</p>			
<p>Član 2. Pojam diskriminacije</p>	<p>Zabrana diskriminacije Član 2</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članovima 1, 2,</p>	

<p>1. Za potrebe ove Direktive „načelo jednakog postupanja“ označava nepostojanje bilo kakve neposredne ili posredne diskriminacije na osnovu bilo kojeg od razloga iz člana 1.</p> <p>2. Za potrebe stava 1.:</p> <p>(a) smatra se da se radi o neposrednoj diskriminaciji u slučaju kada se prema jednom licu postupa lošije nego prema drugom licu ili je došlo do takvog postupanja ili je moglo doći do takvog postupanja u sličnim situacijama, zbog bilo kojeg od razloga iz člana 1.;</p> <p>(b) smatra se da se radi o posrednoj diskriminaciji u slučaju kada kakva naizgled neutralna odredba, mjerilo ili postupanje dovede u neravnopravan položaj lica određene vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualnog opredjeljenja, u poređenju s ostalim licima, osim u sljedećim slučajevima:</p> <p>(i) ako su ta odredba, mjerilo ili postupanje objektivno opravdani zakonitim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su primjerena i nužna, ili</p> <p>(ii) ako je, u pogledu lica s invaliditetom, poslodavac ili bilo koja lica ili organizacija na koju se ova Direktiva primjenjuje, dužna u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, preduzeti odgovarajuće mjere u skladu s načelima iz člana 5., kako bi se uklonili nedostaci koje uzrokuje takva odredba, mjerilo ili postupanje.</p>	<p>Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.</p> <p>Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje, koje u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.</p> <p>Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.</p> <p>Pojam diskriminacije po osnovu invaliditeta</p> <p>Član 4</p> <p>Diskriminacija po osnovu invaliditeta je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno, namjerno ili nenamjerno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica sa invaliditetom u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na lice sa invaliditetom, zbog kojeg se licu sa invaliditetom otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, sportskom, građanskom i drugim oblastima javnog i privatnog života.</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i pozivanje, pomaganje, podsticanje ili podstrekavanje, davanje instrukcija, uznemiravanje, kao i najavljena</p>		<p>3, 5, 7 i 16 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
---	---	--	--	--

mogućnost da određeno lice ili grupa lica sa invaliditetom budu izloženi diskriminaciji.

Ne smatraju se diskriminacijom po osnovu invaliditeta propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za jednako priznavanje, uživanje i ostvarivanje ljudskih prava i sloboda i postizanje stvarne ravnopravnosti lica sa invaliditetom sa drugim licima, kao i unapređenje poštovanja njihovog urođenog dostojanstva, ukoliko su ti propisi, odnosno uvođenje posebnih mjera objektivno opravdani zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna.

Pristanak lica sa invaliditetom na diskriminaciju po osnovu invaliditeta ne oslobađa odgovornosti lica koje vrši diskriminaciju.

Propisi i posebne mjere

Član 5

Državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, dužni su da donose, odnosno uvode i sprovode propise i posebne mjere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica.

Propisi i posebne mjere se donose, odnosno preduzimaju u oblasti: uređenja prostora i izgradnje objekata, informisanja, saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u

drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana.

Posebne mjere iz stava 1 ovog člana, primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.

Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja

Član 21

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra se:

- 1) nezapošljavanje lica s invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;
- 2) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom;
- 3) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom;
- 4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i

	5) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.			
<p>3. Šikaniranje je oblik diskriminacije u smislu stava 1., pri kojem dolazi do nepoželjnog ponašanja povezanog s nekim od razloga iz člana 1., sa svrhom ili učinkom povrede dostojanstva lica i stvaranja zastrašujuće, neprijateljske, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljive sredine. U tom kontekstu, pojam šikaniranja može se definisati u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i praksom država članica.</p> <p>4. Podsticanje na diskriminacijsko postupanje protiv određenog lica, zbog bilo kojeg od razloga iz člana 1., smatra se diskriminacijom u značenju iz stava 1.</p> <p>5. Ova Direktiva ne utiče na mjere koje proizlaze iz nacionalnog zakonodavstva, a koje su u demokratskom društvu potrebne zbog očuvanja javne sigurnosti, održanja javnog reda i prevencije krivičnih djela, radi zaštite zdravlja te zaštite prava i sloboda drugih ljudi.</p>	<p>Govor mržnje i omalovažavanja Član 9</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se govor mržnje i omalovažavanje lica sa invaliditetom.</p> <p>Govor mržnje je svaki oblik izražavanja ideja, tvrdnji, informacija i mišljenja kojima se širi, podstiče ili pravda diskriminacija, omalovažavanje, mržnja ili nasilje prema licu sa invaliditetom ili grupi lica sa invaliditetom, zbog njihovog ličnog svojstva, zasnovano na neprihvatanju različitosti i netoleranciji.</p> <p>Omalovažavanje je doživljavanje lica sa invaliditetom kao manje vrijednih i manje sposobnih članova društva.</p> <p>Diskriminacijom u smislu stava 1 ovog člana, smatra se i sprovođenje kampanja ili korišćenje terminologije koja širi, podstiče i pravda kršenje ljudskih prava i jednakosti lica sa invaliditetom, kao i omalovažavanje tih lica.</p>	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 9a Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	
<p>Član 3. Opseg</p> <p>1. U granicama nadležnosti prenesenih na Zajednicu, ova se Direktiva primjenjuje na sva lica, bilo u javnom ili privatnom sektoru, uključujući javna tijela, u pogledu:</p> <p>(a) uslova za pristup zapošljavanju, samostalnoj djelatnosti ili uslova za obavljanje zanimanja, uključujući izborna mjerila i uslove za primanje u radni odnos, bez obzira na to o kojoj se vrsti</p>	<p>Zabrana diskriminacije Član 2</p> <p>Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.</p> <p>Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje,</p>	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 3, 15 i 16 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	

<p>djelatnosti radi te na svim profesionalnim nivoima, uključujući napredovanje;</p> <p>(b) pristupa svim vrstama i nivoima profesionalne orijentacije, strukovnog obrazovanja, daljnjeg strukovnog obrazovanja i prekvalifikacije, uključujući iskustvo u praktičnom radu;</p> <p>(c) zapošljavanja i uslova rada, uključujući otkaze i plate;</p> <p>(d) članstva ili učešća u organizacijama radnika ili poslodavaca ili u drugim strukovnim organizacijama, uključujući povlašćenjace koje takve organizacije osiguravaju.</p>	<p>koje u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.</p> <p>Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.</p> <p>Diskriminacija u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja</p> <p>Član 20</p> <p>Diskriminacijom po osnovu smetnje u razvoju, odnosno invaliditeta na svim nivoima obrazovanja i vaspitanja, u smislu propisa iz oblasti obrazovanja i vaspitanja, smatra se:</p> <p>1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom izbora obrazovnog programa i upisa i pristupa i boravku obrazovno-vaspitanu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima;</p> <p>2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom praćenja nastave i provjere znanja, kao i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima;</p> <p>3) nepreduzimanje i nesprovođenje posebnih mjera iz člana 5 ovog zakona za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja, kao i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima, u skladu sa propisima iz oblasti obrazovanja i vaspitanja; i</p>			
--	---	--	--	--

	<p>4) isključivanje lica sa invaliditetom iz obrazovno-vaspitne ustanove kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci.</p> <p>Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja</p> <p>Član 21</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra se:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nezapošljavanje lica s invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; 2) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom; 3) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom; 4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i 5) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima 			
--	--	--	--	--

	<p>kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.</p> <p>Diskriminacija u oblasti političkog i javnog života</p> <p>Član 24</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti političkog i javnog života smatra se:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) uskraćivanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na biračko pravo licu ili grupi lica sa invaliditetom u smislu propisa kojima se uređuje izbor odbornika i poslanika; 2) uskraćivanje prava na samostalno glasanje ili glasanje uz pomoć asistenta licu ili grupi lica sa invaliditetom, na zahtjev i po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom; 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa, kretanja, boravka i rada u prostorijama političkih partija; 4) uskraćivanje ili ograničavanje prava na kandidovanje, imenovanje i izbor na javnu funkciju licu sa invaliditetom ako se ta prava u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima; 5) nepreduzimanje i nesprovođenje propisa i mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona za stvaranje uslova za puno i efektivno učešće lica sa invaliditetom u vršenju javnih funkcija; 6) odbijanje zahtjeva i utvrđivanje posebnih uslova za učlanjenje lica ili grupe lica sa invaliditetom u nevladine organizacije; i 7) uskraćivanje ili ograničavanje prava licu sa 			
--	--	--	--	--

	invaliditetom da bira i bude biran u organe upravljanja javnih ustanova, nevladinih organizacija i drugih institucija, kao i da efikasno obavlja dužnosti i javne funkcije na svim nivoima vlasti uz pomoć tehnologija za pomoć licima sa invaliditetom.			
<p>2. Ova Direktiva ne obuhvata razlike u postupanju na osnovu državljanstva i ne dovodi u pitanje odredbe i uslove u vezi s ulaskom i boravkom državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva na teritoriju država članica, kao ni na postupanje koje proizilazi iz pravnog statusa tih državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva.</p> <p>3. Ova se Direktiva ne primjenjuje na isplate bilo koje vrste koje se sprovode iz javnih ili sličnih sistema, uključujući javne sisteme socijalnog osiguranja i socijalne zaštite.</p> <p>4. Države članice mogu predvidjeti da se ova Direktiva, u pogledu diskriminacije na osnovu invaliditeta ili dobi, ne primjenjuje na oružane snage.</p>	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugih propisa	
<p style="text-align: center;">Član 4.</p> <p style="text-align: center;">Uslovi za obavljanje zanimanja</p> <p>1. Nezavisno od člana 2. stav 1. i 2., države članice mogu propisati da različito postupanje, koje se osnove na nekom od osnova u vezi s bilo kojim od razloga iz člana 1., ne predstavlja diskriminaciju kada zbog prirode određenih profesionalnih djelatnosti ili zbog uslova u kojima se obavljaju, takav osnov predstavlja stvarni i odlučujući uslov za obavljanje određenog zanimanja, ako je svrha opravdana, a zahtjev srazmjern.</p> <p>2. Države članice mogu zadržati na snazi svoje nacionalno zakonodavstvo na datum donošenja ove Direktive ili predvidjeti buduće zakonodavne odredbe za preuzimanje nacionalne prakse kakva postoji na datum donošenja ove Direktive, u skladu s kojom,</p>	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugih propisa	

<p>u slučaju profesionalnih djelatnosti u crkvama i drugim javnim ili privatnim organizacijama, čiji se sistem vrijednosti osnove na vjeri ili uvjerenju, različito postupanje zbog vjere ili uvjerenja određenog lica ne predstavlja diskriminaciju u slučaju kada, zbog prirode tih djelatnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjera ili uvjerenje određenog lica predstavljaju stvarni, zakonit i opravdan uslov za obavljanje tog zanimanja, uzimajući u obzir sistem vrijednosti te organizacije. Takvo se različito postupanje sprovodi uzimajući u obzir ustavne odredbe i načela država članica, kao i opšta načela prava Zajednice te ne bi trebala služiti kao opravdanje za diskriminaciju na osnovu nekog drugog razloga.</p> <p>Pod uslovom da se u ostalim pitanjima poštuju odredbe ove Direktive, ona ne dovodi u pitanje pravo crkava i drugih javnih ili privatnih organizacija, čiji se sistem vrijednosti osnove na vjeri ili uvjerenju i koje djeluju u skladu s nacionalnim ustavima i zakonima, da od lica koje zapošljavaju zahtijevaju rad u dobroj vjeri i odanost duhu te organizacije.</p>				
<p style="text-align: center;">Član 5.</p> <p style="text-align: center;">Razumna prilagođavanja potrebama lica s invaliditetom</p> <p>Kako bi se zajamčilo poštovanje načela jednakog postupanja u pogledu lica s invaliditetom, moraju se osigurati prihvatljiva prilagođavanja njihovim posebnim potrebama. To znači da poslodavci prema potrebi u određenoj situaciji preduzimaju odgovarajuće mjere kako bi se licu s invaliditetom omogućio pristup zapošljavanju, učešće ili napredovanje na radu ili usavršavanje, ako takve mjere za poslodavca ne predstavljaju nesrazmjern teret. Taj se teret neće smatrati nerazmjernim ako se u dovoljnoj mjeri podupre postojećim mjerama politike za zaštitu lica s invaliditetom dotične države članice.</p>	<p style="text-align: center;">Diskriminacija u pristupu objektima i površinama u javnoj upotrebi</p> <p style="text-align: center;">Član 10</p> <p>Neobezbjeđivanje uslova za nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u objektima u javnoj upotrebi licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa propisima kojima se propisuje uređenje prostora i izgradnja objekata, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.</p> <p>Pristup objektu se obezbjeđuje na glavnom ulazu, ukoliko je to tehnički izvodljivo.</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i:</p> <p>1) zauzimanje i korišćenje parking mjesta namijenjenih za parkiranje vozila obilježениh znakom</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno i članom 16 i 18 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

	<p>pristupačnosti (za lica sa invaliditetom), u smislu zakona kojim se uređuje bezbjednost saobraćaja na putevima, od strane vozača čije vozilo nije obilježeno tim znakom; i</p> <p>2) zauzimanje, korišćenje, upotreba i uništavanje mobilijara namijenjenog za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet.</p> <p>Diskriminacija u pristupu informacijama i komunikacijama</p> <p>Član 11</p> <p>Nesprovođenje propisa, odnosno nepreduzimanje posebnih mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona, koji se odnose na traženje, primanje i širenje informacija namijenjenih javnosti, kao i dostupnost informacijama na internetu i u drugim medijima, u pristupačnoj formi licima sa invaliditetom, u skladu sa propisima iz oblasti informisanja i elektronskih komunikacija, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.</p> <p>Organi su dužni da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene.</p> <p>Diskriminacija u pristupu javnom prevozu</p> <p>Član 12</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u pristupu javnom prevozu smatra se:</p> <p>1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje korišćenja i ulaska u sredstva javnog prevoza, kao i nepreduzimanje i nesprovođenje propisanih mjera za obezbjeđivanje pristupačnosti sredstava javnog prevoza</p>			
--	---	--	--	--

licu ili grupi lica sa invaliditetom, u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju i bezbjednost saobraćaja;

2) odbijanje da se preveze lice ili grupa lica sa invaliditetom, pružanje usluge prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drukčijim i nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima se usluga prevoza pruža drugim korisnicima u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju; i

3) nedostupnost informacija na autobuskim i željezničkim stanicama i stajalištima, aerodromima, lukama i pristaništima pomorske i unutrašnje plovidbe licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju.

Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja

Član 21

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra se:

- 1) nezapošljavanje lica s invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne

	<p>sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;</p> <p>2) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom;</p> <p>3) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom;</p> <p>4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i</p> <p>5) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.</p>			
<p>Član 6. Opravdano različito postupanje na osnovu dobi</p> <p>1. Nezavisno o članu 2. stavu 1., države članice mogu predvidjeti da se različito postupanje na osnovu dobi neće smatrati diskriminacijom, ako su, u kontekstu nacionalnog prava, te razlike objektivno i razumno opravdane zakonitim ciljem, uključujući zakonitu politiku zapošljavanja, tržište rada i strukovno obrazovanje te ako su načini ostvarivanja tog cilja primjereni i</p>	<p>Zabrana diskriminacije Član 2</p> <p>Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.</p> <p>Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje,</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članovima 2 i 13 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

<p>nužni.</p> <p>Takvo različito postupanje može, između ostalog, uključivati:</p> <p>(a) postavljanje posebnih uslova za pristup zapošljavanju i strukovnom obrazovanju, za zapošljavanje i obavljanje zanimanja, uključujući uslove u pogledu otkaza i naknada za rad, za mlade lica, starije radnike i lica koje su dužne starati o drugima, radi podsticanja njihove strukovne integracije ili osiguranja njihove zaštite;</p> <p>(b) određivanje minimalnih uslova u pogledu dobi, radnog iskustva ili godina provedenih u službi za pristup zapošljavanju ili određenim prednostima vezanim uz zaposlenje;</p> <p>(c) određivanje najviše dobi za zapošljavanje, koja se osnove na zahtjevima obuke za određeno radno mjesto ili na potrebi postojanja razumnog razdoblja zaposlenosti prije penzionisanja.</p> <p>2. Nezavisno o članu 2. stavu 2., države članice mogu predvidjeti da utvrđivanje starosne dobi za penzionisanje ili sticanje prava na starosnu ili invalidsku penziju, za potrebe sistema socijalnog osiguranja vezanog uz rad, obuhvatajući, u okviru tih sistema, određivanje različitih dobnih granica za zaposlene ili grupe ili kategorije zaposlenika te korišće, u okviru tih sistema, mjerila starosti u aktuarskim proračunima, ne predstavlja diskriminaciju na osnovu dobi, pod uslovom da takvi preduslovi nemaju za posljedicu diskriminaciju na osnovu pola.</p>	<p>koje u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.</p> <p>Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.</p>		<p>Ostali dio člana 6 je predmet reg. drugih propisa</p>	
<p>Član 7. Pozitivne mjere</p> <p>1. Kako bi se zajamčila potpuna jednakost u praksi, načelo jednakog postupanja ne sprečava države članice da zadrže ili donesu posebne mjere za sprečavanje ili izjednačavanje neravnopravnog položaja povezanog s bilo kojim od osnova iz člana 1.</p> <p>2. U pogledu lica s invaliditetom, načelo jednakog postupanja ne</p>	<p>Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja Član 21</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra se:</p> <p>1) nezapošljavanje lica s invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno sa članovima 5, 16 i 18 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

<p>dovodi u pitanje pravo država članica da zadrže ili donesu odredbe o zaštiti zdravlja i sigurnosti na radu, kao i mjere kojima je cilj stvaranje ili zadržavanje odredbi ili mogućnosti za osiguranje ili podsticanje uključivanja tih lica u radno okruženje.</p> <p style="text-align: center;">Član 8. Minimalni zahtjevi</p> <p>1. Države članice mogu uvesti ili zadržati odredbe koje su za zaštitu načela jednakog postupanja povoljnije od odredaba iz ove Direktive.</p> <p>2. Sprovođenje ove Direktive ne može ni pod kojim uslovima biti osnov za snižavanje nivoa zaštite od diskriminacije, koju države članice već pružaju u područjima obuhvaćenim ovom Direktivom.</p>	<p>sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;</p> <p>2) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom;</p> <p>3) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom;</p> <p>4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i</p> <p>5) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.</p> <p style="text-align: center;">Diskriminacija u pristupu informacijama i komunikacijama Član 11</p> <p>Nesprovođenje propisa, odnosno nepreduzimanje posebnih mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona, koji se odnose na traženje, primanje i širenje informacija namijenjenih javnosti, kao i dostupnost informacijama na internetu i u drugim</p>			
--	---	--	--	--

	<p>medijima, u pristupačnoj formi licima sa invaliditetom, u skladu sa propisima iz oblasti informisanja i elektronskih komunikacija, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.</p> <p>Organi su dužni da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u objektima javne namjene i prostorima i površinama javne namjene.</p>			
<p style="text-align: center;">Član 9. Pravna zaštita</p> <p>1. Države članice osiguravaju da su svim licima koje smatraju da im je učinjena nepravda, zbog toga što nije bilo primijenjeno načelo jednakog postupanja, čak i kad je odnos u kojem je navodno došlo do diskriminacije prestao, dostupni sudski i/ili upravni postupci te, ako se smatraju primjerenima, postupci mirenja, radi sprovođenjaobaveza iz ove Direktive.</p> <p>2. Države članice osiguravaju da se udruženja, organizacije ili druga pravna lica koje, u skladu s mjerilima utvrđenim njihovim nacionalnim pravima, imaju legitimni interes da osiguraju postupanje u skladu odredbama ove Direktive, mogu uključiti u bilo koji sudski i/ili upravni postupak radi sprovođenjaobaveza iz ove Direktive, bilo u ime ili kao podrška tužiocu, uz njegov ili njezin pristanak.</p> <p>3. Stavovi 1. i 2. ne dovode u pitanje nacionalna pravila koja se odnose na vremenska ograničenja za pokretanje postupka u pogledu načela jednakog postupanja.</p>	<p style="text-align: center;">Diskriminacija u postupcima pred organima Član 14</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u postupcima pred organima, smatra se:</p> <p>6) utvrđivanje posebnih uslova za lica ili grupu lica sa invaliditetom u postupku pred organom, osim ako su ti uslovi opravdani iz razloga opšte, lične i imovinske bezbjednosti tih ili drugih lica;</p> <p>7) uskraćivanje ili ograničavanje prava licu ili grupi lica sa invaliditetom u postupku pred organima, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima;</p> <p>8) vođenje upravnog, sudskog ili drugog postupka na način koji onemogućava ili otežava puno i efektivno učešće lica ili grupe lica sa invaliditetom u postupku i ostvarivanju njihovih prava;</p> <p>9) nepreduzimanje, odnosno nesprovođenje propisa i posebnih mjera primjerenih invaliditetu u cilju obezbjeđivanja efektivnog učešća lica sa invaliditetom u pravnim postupcima pred organima;</p> <p>10) uskraćivanje ili ograničavanje prava djetetu ili grupi djece sa invaliditetom u postupku pred organom, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se to pravo ne uskraćuje ili</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno sa članovima 24- 31 i 32a Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

<p>diskriminacije na osnovu rasnog ili etničkog porijekla, sa ciljem da u državama članicama počne da važi princip jednakog tretmana.</p>	<p>diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i promocija jednakosti tih lica sa drugim licima. Na zabranu i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom primjenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije i odredbe drugih zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.</p> <p style="text-align: center;">Zabrana diskriminacije Član 2</p> <p>Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.</p> <p>Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje, koje u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.</p> <p>Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.</p>		<p>Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p style="text-align: center;">Član 2. Pojam diskriminacije</p> <p>1. U svrhu ove direktive, princip jednakog tretmana znači da ne postoji nikakav posredan ili neposredan oblik diskriminacije zasnovane na rasnom ili etničkom porijeklu.</p> <p>2. U svrhu stava 1: (a) smatra se da neposredna diskriminacija postoji u slučaju kada</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno članovima 2 i 7 Zakona o zabrani</p>	

<p>se jedna osoba tretira, kada je bila tretirana ili bi se u sličnoj situaciji tretirala nepovoljnije od druge osobe po osnovu svog rasnog ili etničkog porijekla;</p> <p>(b) smatra se da posredna diskriminacija postoji u slučaju u kome naizgled neutralna odredba, kriterijum ili praksa stavljaju lica određenog rasnog ili etničkog porijekla u naročito nepovoljan položaj u poređenju sa drugim osobama, osim ukoliko ta odredba, kriterijum ili praksa nisu objektivno opravdani legitimnim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja se smatraju prikladnim i neophodnim.</p> <p>3. Uznemiravanje se smatra diskriminacijom u smislu stava 1. kada dođe do neželjenog ponašanja koje se zasniva na nečijem rasnom ili etničkom porijeklu, a sa ciljem ili posljedicom da se povrijedi dostojanstvo određene osobe ili stvori atmosfera zastrašivanja, neprijateljstva, sramoćenja, ponižavanja ili vrijeđanja. U ovom kontekstu, pojam uznemiravanja se može definisati u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i praksom država članica.</p> <p>4. Navođenje na diskriminaciju protiv određenih osoba na osnovu njihovog rasnog ili etničkog porijekla smatra se diskriminacijom u smislu stava 1.</p>			<p>diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p style="text-align: center;">Član 3. Oblast primjene</p> <p>1. U okviru ograničenja nadležnosti koja su prenijeta na Zajednicu, ova direktiva se primjenjuje na sva lica, i u javnom i u privatnom sektoru, uključujući i javne organe, u vezi sa:</p> <p>(a) uslovima za pristup zaposlenju, samozaposlenju i profesiji, što obuhvata i kriterijume za izbor i uslove za regrutovanje kadrova u svakoj djelatnosti i na svim nivoima profesionalne hijerarhije, računajući i unaprjeđenja;</p> <p>(b) pristupom svim vrstama i svim nivoima profesionalne orijentacije, stručnog usavršavanja, naprednog stručnog</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članovima 3 i 15 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p> <p>Ostali dio materije ovog</p>	

<p>usavršavanja i ponovne obuke, uključujući i praktično radno iskustvo;</p> <p>(v) zapošljavanjem i uslovima rada, uključujući otpuštanje i plaćanje;</p> <p>(g) članstvom i angažovanjem u organizaciji radnika ili poslodavaca odnosno svakoj drugoj organizaciji čiji članovi obavljaju određenu profesiju, što obuhvata i pogodnosti koje te organizacije obezbeđuju;</p> <p>(d) socijalnom zaštitom, što obuhvata i socijalnu sigurnost i zdravstvenu zaštitu;</p> <p>(đ) socijalnim povlasticama;</p> <p>(e) obrazovanjem;</p> <p>(ž) pristupom i snabdijevanjem dobrima i uslugama dostupnim javnosti, uključujući i smještaj.</p> <p>2. Ova direktiva ne obuhvata različit tretman zasnovan na državljanstvu i ne dovodi u pitanje odredbe i uslove koji se odnose na ulazak državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva na teritoriju država članica i na njihov boravak na toj teritoriji niti bilo kakav tretman koji proizilazi iz pravnog statusa državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva.</p>			<p>člana je predmet regulisanja drugih propisa</p>	
<p>Član 4.</p> <p>Suštinski i odlučujući zahtevi profesije</p> <p>I pored člana 2. stavovi 1. i 2, države članice mogu predvidjeti da razlike u tretmanu zasnovane na karakteristikama vezanim za rasno ili etničko porijeklo ne podrazumijevaju diskriminaciju ako, usljed prirode pojedinih profesionalnih djelatnosti ili konteksta u kome se one odvijaju, takve karakteristike predstavljaju suštinski i odlučujući zahtjev profesije i pod uslovom da je cilj ovih djelatnosti legitiman, a sam zahtev srazmjeran.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je predmet regulisanja drugih propisa</p>	
<p>Član 5.</p> <p>Pozitivna akcija</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	

<p>U cilju obezbjeđivanja potpune jednakosti u praksi, princip jednakog tretmana ne sprječava nijednu državu članicu da održava ili usvaja posebne mjere kojima se sprječava ili kompenzuje nepovoljan položaj povezan sa nečijim rasnim ili etničkim porijeklom.</p>			<p>članom 5 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p style="text-align: center;">Član 6. Minimalni zahtjevi</p> <p>1. Države članice mogu uvoditi ili održavati odredbe koje su povoljnije za zaštitu principa jednakog tretmana od onih utvrđenih u ovoj direktivi.</p> <p>2. Primjena ove direktive ni pod kojim okolnostima ne stvara osnov za smanjivanje nivoa zaštite od diskriminacije koju država članica već pruža u oblastima na koje se odnosi ova direktiva.</p>	<p style="text-align: center;">Propisi i posebne mjere Član 5</p> <p>Državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, dužni su da donose, odnosno uvode i sprovode propise i posebne mjere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica.</p> <p>Propisi i posebne mjere se donose, odnosno preduzimaju u oblasti: uređenja prostora i izgradnje objekata, informisanja, saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana.</p> <p>Posebne mjere iz stava 1 ovog člana, primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno i članom 5 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p style="text-align: center;">Član 7. Odbrana prava</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	

<p>1. Države članice obezbjeđuju da sudski i/ili upravni postupci, pa i onda kada se smatraju odgovarajućim savjetodavnim procedurama, za ispunjavanje obaveza iz ove direktive budu dostupni svim licima koja se smatraju oštećenim usled propusta da se na njih primjeni princip jednakog tretmana, čak i po okončanju odnosa u okviru koga je navodno došlo do diskriminacije.</p> <p>2. Države članice obezbjeđuju da se udruženja, organizacije i druga pravna lica koja imaju, u skladu sa kriterijumima utvrđenim njihovim nacionalnim zakonodavstvom, legitimni interes da osiguraju sprovođenje odredaba ove direktive mogu angažovati, u ime ili kao podrška podnosiocu tužbe, uz njegovo odobrenje, u svakom sudskom i/ili upravnom postupku u cilju sprovođenja obaveza definisanih ovom direktivom.</p> <p>3. Stavovi 1. i 2. ne dovode u pitanje nacionalna pravila koja se odnose na vremenska ograničenja za pokretanje pravnih djelovanja u pogledu primjene principa jednakog tretmana.</p>			<p>članovima 21, 24 i 30 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>
<p style="text-align: center;">Član 8. Teret dokazivanja</p> <p>1. Države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi, u skladu sa svojim nacionalnim sudskim sistemima, obezbijedile da, kada lica koja se smatraju oštećenima zato što princip jednakog tretmana nije primjenjen na njih tvrde pred sudom ili nekim drugim nadležnim organom, činjenice na osnovu kojih se može pretpostaviti da je došlo do neposredne ili posredne diskriminacije, bude obaveza optuženog da dokaže da nije došlo do povrede principa jednakog tretmana.</p> <p>2. Stav 1. ne sprječava države članice da uvedu pravila dokazivanja koja su povoljnija za podnosioca tužbe.</p> <p>3. Stav 1. se primjenjuje na krivične postupke.</p> <p>4. Stavovi 1, 2. i 3. primjenjuju se i na svaki postupak pokrenut u skladu sa članom 7. stav 2.</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno članovima 24-30 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>

<p>5. Države članice ne moraju primjenjivati stav 1. u postupcima u kojima sud ili nadležni organ treba da istraže činjenice vezane za određeni slučaj.</p>				
<p>Član 9. Viktimizacija</p> <p>Države članice u svoje nacionalne pravne sisteme uvode neophodne mjere kako bi se pojedinci zaštitili od svakog nepovoljnog tretmana ili štetnih posljedica nastalih kao reakcija na neku predstavku ili na postupke koji za cilj imaju sprovođenje poštovanja principa jednakog tretmana.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članom 4 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p>Član 10. Širenje informacija</p> <p>Države članice obezbjeđuju da se na odredbe usvojene tokom primjene ove direktive, zajedno sa odredbama koje su već na snazi, skrene pažnja licima čiji je to interes koristeći sva dostupna sredstva na čitavoj svojoj teritoriji.</p>	<p>Predmet Član 1</p> <p>Ovim zakonom uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i promocija jednakosti tih lica sa drugim licima.</p> <p>Na zabranu i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom primjenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije i odredbe drugih zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno i članom 1 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p>Član 11. Socijalni dijalog</p> <p>1. Države članice preduzimaju, u skladu sa svojim nacionalnim tradicijama i praksom, odgovarajuće mjere u cilju unaprjeđenja socijalnog dijaloga između poslodavaca i zaposlenih, sa namjerom da njeguju jednak tretman, uključujući i praćenje praksi na samom radnom mjestu, kolektivne ugovore, kodekse ponašanja, istraživanja ili razmjenu iskustava i primjera dobre prakse.</p> <p>2. Tamo gdje je to u skladu sa nacionalnim tradicijama i praksom,</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je predmet regulisanja drugih propisa</p>	

<p>države članice podstiču poslodavce i zaposlene, ne dovodeći u pitanje njihovu autonomiju, da zaključuju, na odgovarajućem nivou, ugovore koji postavljaju antidiskriminaciona pravila u oblastima na koje se odnosi član 3, a koje spadaju u domen kolektivnog pregovaranja. Ovi ugovori poštuju minimum zahteva utvrđenih ovom direktivom i odgovarajuće mjere koje se sprovode na nacionalnom nivou.</p> <p style="text-align: center;">Član 12.</p> <p style="text-align: center;">Dijalog sa nevladinim organizacijama</p> <p>Države članice podstiču dijalog sa odgovarajućim nevladinim organizacijama koje imaju, u skladu sa njihovim nacionalnim zakonodavstvom i praksom, legitimni interes za doprinos borbi protiv diskriminacije na osnovu rasnog i etničkog porijekla u cilju promovisanja principa jednakog tretmana.</p>				
<p style="text-align: center;">ORGANI ZA UNAPREĐENJE JEDNAKOG TRETMANA</p> <p style="text-align: center;">Član 13.</p> <p>1. Države članice određuju organ ili organe za unaprjeđenje jednakog tretmana svih osoba bez diskriminacije na osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Ovi organi mogu biti dio agencija zaduženih za odbranu prava ili očuvanje prava pojedinca na nacionalnom nivou.</p> <p>2. Države članice obezbjeđuju da nadležnosti ovih organa obuhvate:</p> <ul style="list-style-type: none"> — ne dovodeći u pitanje prava žrtava ili udruženja, organizacija ili drugih pravnih lica navedenih u članu 7. stav 2, pružanje nezavisne pomoći žrtvama diskriminacije u realizaciji predstavki koje se tiču diskriminacije, — sprovođenje nezavisnih istraživanja u vezi sa diskriminacijom, — objavljivanje nezavisnih izvještaja i izradu preporuka o svim problemima koji se odnose na takvu diskriminaciju. 	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članom 21 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14) i članovima 2, 51, 51a, 51b, 51c, 51d i 53 Zakona o zaštitniku ljudskih prava i sloboda (SL. list CG, br. 42/11 i 32/14)</p>	

<p align="center">Član 14. Usklađenost</p> <p>Države članice preduzimaju neophodne mere kako bi obezbijedile: (a) da se ukinu svi zakoni, uredbe ili drugi propisi koji su u suprotnosti sa principom jednakog tretmana; (b) da svaka odredba koja se nalazi u suprotnosti sa principom jednakog tretmana, a koja je unijeta u pojedinačne ili kolektivne ugovore, interna akta organizacija, pravila koja regulišu profitna ili neprofitna udruženja i pravila koja regulišu rad organizacija nezavisnih profesija, radnika ili poslodavaca, jeste ili može biti proglašena nevažećom, poništena ili izmenjena.</p>	<p align="center">Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p align="center">Materija je predmet regulisanja Ustava Crne Gore</p>	
<p align="center">Član 15. Sankcije</p> <p>Države članice utvrđuju pravila o sankcijama koje se primjenjuju na kršenje nacionalnih odredbi usvojenih na osnovu ove direktive i preduzimaju sve neophodne mjere za njihovu primjenu. Sankcije, koje mogu sadržati i isplatu nadoknade žrtvi, moraju biti djelotvorne, srazmjerne i destimulativne. Države članice obavještavaju Komisiju o ovim odredbama najkasnije do 19. jula 2003, a bez odlaganja obavještavaju Komisiju i o svim naknadnim izmjenama i dopunama koje na njih mogu uticati.</p>	<p>IV. KAZNENE ODREDBE</p> <p align="center">Član 28</p> <p>Novčanom kaznom od 10.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:</p> <p>1) za lice sa invaliditetom ne obezbijedi natpis na Brajevom pismu u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene (član 11 stav 2);</p> <p>2) uskrati ili ograniči dostupnost kvalitetnih i savremenih pomagala koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom (član 15 stav 1);</p> <p>3) omogući dostupnost pomagala iz člana 15 stav 1 ovog zakona licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom (član 15 stav 2);</p> <p>4) onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom izbor obrazovnog programa i upis i ulazak u obrazovno-vaspitnu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima (član 20 stav 1 tačka 1);</p>	<p align="center">Potpuno usklađeno</p>	<p align="center">Potpuno usklađeno članovima 34. 34a i 34b Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

	<p>5) onemogućiti, ograničiti ili otežati licu sa invaliditetom praćenje nastave i provjeru znanja i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 2);</p> <p>6) ne preduzme i ne sprovede mjere za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 3);</p> <p>7) isključi iz obrazovno-vaspitne ustanove lice sa invaliditetom kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci (član 20 stav 1 tačka 4);</p> <p>8) ne zaposli lice sa invaliditetom, iako je bolje ili jednako ispunilo uslove za rad na konkretnom radnom mjestu kao i lice bez invaliditeta, ili mu da manje povoljne radne uslove ili onemogući članstvo u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom (član 21);</p> <p>9) onemogućiti, ograničiti ili otežati učešće u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 1);</p> <p>10) ne preduzme i ne sprovede mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 2); i</p> <p>11) ne preduzme i ne sprovede mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskrati i ograniči to pravo, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo</p>			
--	---	--	--	--

život ili zdravlje lica, odnosno djeteta sa invaliditetom ili drugog lica (član 26 stav 1 tačka 3).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu jedinice lokalne samouprave novčanom kaznom od 1.500 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 5.000 eura do 6.000 eura.

Član 29

Novčanom kaznom od 150 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice ako zauzme, koristi, upotrijebi i uništi mobilijar namijenjen za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet (član 10 stav 3 alineja 2).

Zaštitne mjere

Član 30

Za prekršaje iz čl. 28 i 29 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu ili mjeru upozorenja, izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) oduzimanje predmeta;
- 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti;

i

- 3) javno objavljivanje odluke.

Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kada je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kada je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja.

	<p>Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti kraće od 60 dana niti duže od šest mjeseci.</p> <p>Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u javnim medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.</p>			
Čl. 16-17	Nema odgovarajuće odredbe	Neprimjenjivo		
Čl. 18-19	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Direktiva Savjeta 2000/78/EZ				
<p>Član 1. Svrha</p> <p>Svrha ove Direktive je utvrditi opšti okvir za borbu protiv diskriminacije na osnovu vjere ili uvjerenja, <i>invaliditeta</i>, dobi ili seksualnog opredjeljenja u vezi sa zapošljavanjem i obavljanjem zanimanja, kako bi se u državama članicama ostvarila primjena načela jednakog postupanja.</p>	<p>Zabrana diskriminacije Član 2</p> <p>Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.</p> <p>Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje, koje u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.</p> <p>Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.</p> <p>Pojam diskriminacije po osnovu invaliditeta Član 4</p> <p>Diskriminacija po osnovu invaliditeta je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno, namjerno ili nenamjerno pravljenje razlike ili nejednako postupanje,</p>	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članovima 1, 2, 3 i 16 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	

odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica sa invaliditetom u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na lice sa invaliditetom, zbog kojeg se licu sa invaliditetom otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, sportskom, građanskom i drugim oblastima javnog i privatnog života.

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i pozivanje, pomaganje, podsticanje ili podstrekavanje, davanje instrukcija, uznemiravanje, kao i najavljena mogućnost da određeno lice ili grupa lica sa invaliditetom budu izloženi diskriminaciji.

Ne smatraju se diskriminacijom po osnovu invaliditeta propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za jednako priznavanje, uživanje i ostvarivanje ljudskih prava i sloboda i postizanje stvarne ravnopravnosti lica sa invaliditetom sa drugim licima, kao i unapređenje poštovanja njihovog urođenog dostojanstva, ukoliko su ti propisi, odnosno uvođenje posebnih mjera objektivno opravdani zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna.

Pristanak lica sa invaliditetom na diskriminaciju po osnovu invaliditeta ne oslobađa odgovornosti lice koje vrši diskriminaciju.

Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja

Član 21

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra

se:

- 6) nezapošljavanje lica s invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;
- 7) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom;
- 8) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom;
- 9) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i
- 10) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti političkog i javnog života

Član 24

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti političkog i javnog života smatra se:

- 8) uskraćivanje, ograničavanje ili otežavanje

	<p>ostvarivanja prava na biračko pravo licu ili grupi lica sa invaliditetom u smislu propisa kojima se uređuje izbor odbornika i poslanika;</p> <p>9) uskraćivanje prava na samostalno glasanje ili glasanje uz pomoć asistenta licu ili grupi lica sa invaliditetom, na zahtjev i po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom;</p> <p>10) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa, kretanja, boravka i rada u prostorijama političkih partija;</p> <p>11) uskraćivanje ili ograničavanje prava na kandidovanje, imenovanje i izbor na javnu funkciju licu sa invaliditetom ako se ta prava u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima;</p> <p>12) nepreduzimanje i nesprovođenje propisa i mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona za stvaranje uslova za puno i efektivno učešće lica sa invaliditetom u vršenju javnih funkcija;</p> <p>13) odbijanje zahtjeva i utvrđivanje posebnih uslova za učlanjenje lica ili grupe lica sa invaliditetom u nevladine organizacije; i</p> <p>14) uskraćivanje ili ograničavanje prava licu sa invaliditetom da bira i bude biran u organe upravljanja javnih ustanova, nevladinih organizacija i drugih institucija, kao i da efikasno obavlja dužnosti i javne funkcije na svim nivoima vlasti uz pomoć tehnologija za pomoć licima sa invaliditetom.</p>			
<p>Član 2. Pojam diskriminacije</p>	<p>Zabrana diskriminacije Član 2</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članovima 1, 2,</p>	

<p>1. Za potrebe ove Direktive „načelo jednakog postupanja“ označava nepostojanje bilo kakve neposredne ili posredne diskriminacije na osnovu bilo kojeg od razloga iz člana 1.</p> <p>2. Za potrebe stava 1.:</p> <p>(a) smatra se da se radi o neposrednoj diskriminaciji u slučaju kada se prema jednom licu postupa lošije nego prema drugom licu ili je došlo do takvog postupanja ili je moglo doći do takvog postupanja u sličnim situacijama, zbog bilo kojeg od razloga iz člana 1.;</p> <p>(b) smatra se da se radi o posrednoj diskriminaciji u slučaju kada kakva naizgled neutralna odredba, mjerilo ili postupanje dovede u neravnopravan položaj lica određene vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualnog opredjeljenja, u poređenju s ostalim licima, osim u sljedećim slučajevima:</p> <p>(i) ako su ta odredba, mjerilo ili postupanje objektivno opravdani zakonitim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su primjerena i nužna, ili</p> <p>(ii) ako je, u pogledu lica s invaliditetom, poslodavac ili bilo koja lica ili organizacija na koju se ova Direktiva primjenjuje, dužna u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, preduzeti odgovarajuće mjere u skladu s načelima iz člana 5., kako bi se uklonili nedostaci koje uzrokuje takva odredba, mjerilo ili postupanje.</p>	<p>Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.</p> <p>Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje, koje u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.</p> <p>Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.</p> <p>Pojam diskriminacije po osnovu invaliditeta</p> <p>Član 4</p> <p>Diskriminacija po osnovu invaliditeta je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno, namjerno ili nenamjerno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica sa invaliditetom u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na lice sa invaliditetom, zbog kojeg se licu sa invaliditetom otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, sportskom, građanskom i drugim oblastima javnog i privatnog života.</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i pozivanje, pomaganje, podsticanje ili podstrekavanje, davanje instrukcija, uznemiravanje, kao i najavljena</p>		<p>3, 5, 7 i 16 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
---	---	--	--	--

mogućnost da određeno lice ili grupa lica sa invaliditetom budu izloženi diskriminaciji.

Ne smatraju se diskriminacijom po osnovu invaliditeta propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za jednako priznavanje, uživanje i ostvarivanje ljudskih prava i sloboda i postizanje stvarne ravnopravnosti lica sa invaliditetom sa drugim licima, kao i unapređenje poštovanja njihovog urođenog dostojanstva, ukoliko su ti propisi, odnosno uvođenje posebnih mjera objektivno opravdani zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna.

Pristanak lica sa invaliditetom na diskriminaciju po osnovu invaliditeta ne oslobađa odgovornosti lica koje vrši diskriminaciju.

Propisi i posebne mjere

Član 5

Državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, dužni su da donose, odnosno uvode i sprovode propise i posebne mjere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica.

Propisi i posebne mjere se donose, odnosno preduzimaju u oblasti: uređenja prostora i izgradnje objekata, informisanja, saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u

drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana.

Posebne mjere iz stava 1 ovog člana, primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.

Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja

Član 21

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra se:

- 1) nezapošljavanje lica s invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;
- 2) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom;
- 3) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom;
- 4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i

	5) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.			
<p>3. Šikaniranje je oblik diskriminacije u smislu stava 1., pri kojem dolazi do nepoželjnog ponašanja povezanog s nekim od razloga iz člana 1., sa svrhom ili učinkom povrede dostojanstva lica i stvaranja zastrašujuće, neprijateljske, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljive sredine. U tom kontekstu, pojam šikaniranja može se definisati u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i praksom država članica.</p> <p>4. Podsticanje na diskriminacijsko postupanje protiv određenog lica, zbog bilo kojeg od razloga iz člana 1., smatra se diskriminacijom u značenju iz stava 1.</p> <p>5. Ova Direktiva ne utiče na mjere koje proizlaze iz nacionalnog zakonodavstva, a koje su u demokratskom društvu potrebne zbog očuvanja javne sigurnosti, održanja javnog reda i prevencije krivičnih djela, radi zaštite zdravlja te zaštite prava i sloboda drugih ljudi.</p>	<p>Govor mržnje i omalovažavanja Član 9</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se govor mržnje i omalovažavanje lica sa invaliditetom.</p> <p>Govor mržnje je svaki oblik izražavanja ideja, tvrdnji, informacija i mišljenja kojima se širi, podstiče ili pravda diskriminacija, omalovažavanje, mržnja ili nasilje prema licu sa invaliditetom ili grupi lica sa invaliditetom, zbog njihovog ličnog svojstva, zasnovano na neprihvatanju različitosti i netoleranciji.</p> <p>Omalovažavanje je doživljavanje lica sa invaliditetom kao manje vrijednih i manje sposobnih članova društva.</p> <p>Diskriminacijom u smislu stava 1 ovog člana, smatra se i sprovođenje kampanja ili korišćenje terminologije koja širi, podstiče i pravda kršenje ljudskih prava i jednakosti lica sa invaliditetom, kao i omalovažavanje tih lica.</p>	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 9a Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	
<p>Član 3. Opseg</p> <p>1. U granicama nadležnosti prenesenih na Zajednicu, ova se Direktiva primjenjuje na sva lica, bilo u javnom ili privatnom sektoru, uključujući javna tijela, u pogledu:</p> <p>(a) uslova za pristup zapošljavanju, samostalnoj djelatnosti ili uslova za obavljanje zanimanja, uključujući izborna mjerila i uslove za primanje u radni odnos, bez obzira na to o kojoj se vrsti</p>	<p>Zabrana diskriminacije Član 2</p> <p>Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.</p> <p>Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje,</p>	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 3, 15 i 16 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	

<p>djelatnosti radi te na svim profesionalnim nivoima, uključujući napredovanje;</p> <p>(b) pristupa svim vrstama i nivoima profesionalne orijentacije, strukovnog obrazovanja, daljnjeg strukovnog obrazovanja i prekvalifikacije, uključujući iskustvo u praktičnom radu;</p> <p>(c) zapošljavanja i uslova rada, uključujući otkaze i plate;</p> <p>(d) članstva ili učešća u organizacijama radnika ili poslodavaca ili u drugim strukovnim organizacijama, uključujući povlašćenjace koje takve organizacije osiguravaju.</p>	<p>koje u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.</p> <p>Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.</p> <p>Diskriminacija u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja</p> <p>Član 20</p> <p>Diskriminacijom po osnovu smetnje u razvoju, odnosno invaliditeta na svim nivoima obrazovanja i vaspitanja, u smislu propisa iz oblasti obrazovanja i vaspitanja, smatra se:</p> <p>1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom izbora obrazovnog programa i upisa i pristupa i boravku obrazovno-vaspitanu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima;</p> <p>2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom praćenja nastave i provjere znanja, kao i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima;</p> <p>3) nepreduzimanje i nesprovođenje posebnih mjera iz člana 5 ovog zakona za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja, kao i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima, u skladu sa propisima iz oblasti obrazovanja i vaspitanja; i</p>			
--	---	--	--	--

	<p>4) isključivanje lica sa invaliditetom iz obrazovno-vaspitne ustanove kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci.</p> <p>Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja</p> <p>Član 21</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra se:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nezapošljavanje lica s invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; 2) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom; 3) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom; 4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i 5) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima 			
--	--	--	--	--

	<p>kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.</p> <p>Diskriminacija u oblasti političkog i javnog života</p> <p>Član 24</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti političkog i javnog života smatra se:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) uskraćivanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na biračko pravo licu ili grupi lica sa invaliditetom u smislu propisa kojima se uređuje izbor odbornika i poslanika; 2) uskraćivanje prava na samostalno glasanje ili glasanje uz pomoć asistenta licu ili grupi lica sa invaliditetom, na zahtjev i po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom; 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa, kretanja, boravka i rada u prostorijama političkih partija; 4) uskraćivanje ili ograničavanje prava na kandidovanje, imenovanje i izbor na javnu funkciju licu sa invaliditetom ako se ta prava u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima; 5) nepreduzimanje i nesprovođenje propisa i mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona za stvaranje uslova za puno i efektivno učešće lica sa invaliditetom u vršenju javnih funkcija; 6) odbijanje zahtjeva i utvrđivanje posebnih uslova za učlanjenje lica ili grupe lica sa invaliditetom u nevladine organizacije; i 7) uskraćivanje ili ograničavanje prava licu sa 			
--	--	--	--	--

	invaliditetom da bira i bude biran u organe upravljanja javnih ustanova, nevladinih organizacija i drugih institucija, kao i da efikasno obavlja dužnosti i javne funkcije na svim nivoima vlasti uz pomoć tehnologija za pomoć licima sa invaliditetom.			
<p>2. Ova Direktiva ne obuhvata razlike u postupanju na osnovu državljanstva i ne dovodi u pitanje odredbe i uslove u vezi s ulaskom i boravkom državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva na teritoriju država članica, kao ni na postupanje koje proizilazi iz pravnog statusa tih državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva.</p> <p>3. Ova se Direktiva ne primjenjuje na isplate bilo koje vrste koje se sprovode iz javnih ili sličnih sistema, uključujući javne sisteme socijalnog osiguranja i socijalne zaštite.</p> <p>4. Države članice mogu predvidjeti da se ova Direktiva, u pogledu diskriminacije na osnovu invaliditeta ili dobi, ne primjenjuje na oružane snage.</p>	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugih propisa	
<p style="text-align: center;">Član 4.</p> <p style="text-align: center;">Uslovi za obavljanje zanimanja</p> <p>1. Nezavisno od člana 2. stav 1. i 2., države članice mogu propisati da različito postupanje, koje se osnove na nekom od osnova u vezi s bilo kojim od razloga iz člana 1., ne predstavlja diskriminaciju kada zbog prirode određenih profesionalnih djelatnosti ili zbog uslova u kojima se obavljaju, takav osnov predstavlja stvarni i odlučujući uslov za obavljanje određenog zanimanja, ako je svrha opravdana, a zahtjev srazmjern.</p> <p>2. Države članice mogu zadržati na snazi svoje nacionalno zakonodavstvo na datum donošenja ove Direktive ili predvidjeti buduće zakonodavne odredbe za preuzimanje nacionalne prakse kakva postoji na datum donošenja ove Direktive, u skladu s kojom,</p>	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugih propisa	

<p>u slučaju profesionalnih djelatnosti u crkvama i drugim javnim ili privatnim organizacijama, čiji se sistem vrijednosti osnove na vjeri ili uvjerenju, različito postupanje zbog vjere ili uvjerenja određenog lica ne predstavlja diskriminaciju u slučaju kada, zbog prirode tih djelatnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjera ili uvjerenje određenog lica predstavljaju stvarni, zakonit i opravdan uslov za obavljanje tog zanimanja, uzimajući u obzir sistem vrijednosti te organizacije. Takvo se različito postupanje sprovodi uzimajući u obzir ustavne odredbe i načela država članica, kao i opšta načela prava Zajednice te ne bi trebala služiti kao opravdanje za diskriminaciju na osnovu nekog drugog razloga.</p> <p>Pod uslovom da se u ostalim pitanjima poštuju odredbe ove Direktive, ona ne dovodi u pitanje pravo crkava i drugih javnih ili privatnih organizacija, čiji se sistem vrijednosti osnove na vjeri ili uvjerenju i koje djeluju u skladu s nacionalnim ustavima i zakonima, da od lica koje zapošljavaju zahtijevaju rad u dobroj vjeri i odanost duhu te organizacije.</p>				
<p style="text-align: center;">Član 5.</p> <p style="text-align: center;">Razumna prilagođavanja potrebama lica s invaliditetom</p> <p>Kako bi se zajamčilo poštovanje načela jednakog postupanja u pogledu lica s invaliditetom, moraju se osigurati prihvatljiva prilagođavanja njihovim posebnim potrebama. To znači da poslodavci prema potrebi u određenoj situaciji preduzimaju odgovarajuće mjere kako bi se licu s invaliditetom omogućio pristup zapošljavanju, učešće ili napredovanje na radu ili usavršavanje, ako takve mjere za poslodavca ne predstavljaju nesrazmjern teret. Taj se teret neće smatrati nerazmjernim ako se u dovoljnoj mjeri podupre postojećim mjerama politike za zaštitu lica s invaliditetom dotične države članice.</p>	<p style="text-align: center;">Diskriminacija u pristupu objektima i površinama u javnoj upotrebi</p> <p style="text-align: center;">Član 10</p> <p>Neobezbjeđivanje uslova za nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u objektima u javnoj upotrebi licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa propisima kojima se propisuje uređenje prostora i izgradnja objekata, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.</p> <p>Pristup objektu se obezbjeđuje na glavnom ulazu, ukoliko je to tehnički izvodljivo.</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i:</p> <p>1) zauzimanje i korišćenje parking mjesta namijenjenih za parkiranje vozila obilježениh znakom</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno i članom 16 i 18 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

	<p>pristupačnosti (za lica sa invaliditetom), u smislu zakona kojim se uređuje bezbjednost saobraćaja na putevima, od strane vozača čije vozilo nije obilježeno tim znakom; i</p> <p>2) zauzimanje, korišćenje, upotreba i uništavanje mobilijara namijenjenog za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet.</p> <p>Diskriminacija u pristupu informacijama i komunikacijama</p> <p>Član 11</p> <p>Nesprovođenje propisa, odnosno nepreduzimanje posebnih mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona, koji se odnose na traženje, primanje i širenje informacija namijenjenih javnosti, kao i dostupnost informacijama na internetu i u drugim medijima, u pristupačnoj formi licima sa invaliditetom, u skladu sa propisima iz oblasti informisanja i elektronskih komunikacija, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.</p> <p>Organi su dužni da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene.</p> <p>Diskriminacija u pristupu javnom prevozu</p> <p>Član 12</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u pristupu javnom prevozu smatra se:</p> <p>1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje korišćenja i ulaska u sredstva javnog prevoza, kao i nepreduzimanje i nesprovođenje propisanih mjera za obezbjeđivanje pristupačnosti sredstava javnog prevoza</p>			
--	---	--	--	--

licu ili grupi lica sa invaliditetom, u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju i bezbjednost saobraćaja;

2) odbijanje da se preveze lice ili grupa lica sa invaliditetom, pružanje usluge prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drukčijim i nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima se usluga prevoza pruža drugim korisnicima u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju; i

3) nedostupnost informacija na autobuskim i željezničkim stanicama i stajalištima, aerodromima, lukama i pristaništima pomorske i unutrašnje plovidbe licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju.

Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja

Član 21

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra se:

- 1) nezapošljavanje lica s invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne

	<p>sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;</p> <p>2) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom;</p> <p>3) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom;</p> <p>4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i</p> <p>5) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.</p>			
<p>Član 6.</p> <p>Opravdano različito postupanje na osnovu dobi</p> <p>1. Nezavisno o članu 2. stavu 1., države članice mogu predvidjeti da se različito postupanje na osnovu dobi neće smatrati diskriminacijom, ako su, u kontekstu nacionalnog prava, te razlike objektivno i razumno opravdane zakonitim ciljem, uključujući zakonitu politiku zapošljavanja, tržište rada i strukovno obrazovanje te ako su načini ostvarivanja tog cilja primjereni i</p>	<p>Zabranjena diskriminacije</p> <p>Član 2</p> <p>Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.</p> <p>Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje,</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članovima 2 i 13 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

<p>nužni. Takvo različito postupanje može, između ostalog, uključivati: (a) postavljanje posebnih uslova za pristup zapošljavanju i strukovnom obrazovanju, za zapošljavanje i obavljanje zanimanja, uključujući uslove u pogledu otkaza i naknada za rad, za mlade lica, starije radnike i lica koje su dužne starati o drugima, radi podsticanja njihove strukovne integracije ili osiguranja njihove zaštite; (b) određivanje minimalnih uslova u pogledu dobi, radnog iskustva ili godina provedenih u službi za pristup zapošljavanju ili određenim prednostima vezanim uz zaposlenje; (c) određivanje najviše dobi za zapošljavanje, koja se osnove na zahtjevima obuke za određeno radno mjesto ili na potrebi postojanja razumnog razdoblja zaposlenosti prije penzionisanja. 2. Nezavisno o članu 2. stavu 2., države članice mogu predvidjeti da utvrđivanje starosne dobi za penzionisanje ili sticanje prava na starosnu ili invalidsku penziju, za potrebe sistema socijalnog osiguranja vezanog uz rad, obuhvatajući, u okviru tih sistema, određivanje različitih dobnih granica za zaposlene ili grupe ili kategorije zaposlenika te korišće, u okviru tih sistema, mjerila starosti u aktuarskim proračunima, ne predstavlja diskriminaciju na osnovu dobi, pod uslovom da takvi preduslovi nemaju za posljedicu diskriminaciju na osnovu pola.</p>	<p>koje u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima. Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.</p>		<p>Ostali dio člana 6 je predmet reg. drugih propisa</p>	
<p>Član 7. Pozitivne mjere 1. Kako bi se zajamčila potpuna jednakost u praksi, načelo jednakog postupanja ne sprečava države članice da zadrže ili donesu posebne mjere za sprečavanje ili izjednačavanje neravnopravnog položaja povezanog s bilo kojim od osnova iz člana 1. 2. U pogledu lica s invaliditetom, načelo jednakog postupanja ne</p>	<p>Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja Član 21 Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra se: 1) nezapošljavanje lica s invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno sa članovima 5, 16 i 18 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

<p>dovodi u pitanje pravo država članica da zadrže ili donesu odredbe o zaštiti zdravlja i sigurnosti na radu, kao i mjere kojima je cilj stvaranje ili zadržavanje odredbi ili mogućnosti za osiguranje ili podsticanje uključivanja tih lica u radno okruženje.</p> <p style="text-align: center;">Član 8.</p> <p style="text-align: center;">Minimalni zahtjevi</p> <p>1. Države članice mogu uvesti ili zadržati odredbe koje su za zaštitu načela jednakog postupanja povoljnije od odredaba iz ove Direktive.</p> <p>2. Sprovođenje ove Direktive ne može ni pod kojim uslovima biti osnov za snižavanje nivoa zaštite od diskriminacije, koju države članice već pružaju u područjima obuhvaćenim ovom Direktivom.</p>	<p>sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;</p> <p>2) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom;</p> <p>3) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom;</p> <p>4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i</p> <p>5) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.</p> <p style="text-align: center;">Diskriminacija u pristupu informacijama i komunikacijama</p> <p style="text-align: center;">Član 11</p> <p>Nesprovođenje propisa, odnosno nepreduzimanje posebnih mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona, koji se odnose na traženje, primanje i širenje informacija namijenjenih javnosti, kao i dostupnost informacijama na internetu i u drugim</p>			
---	--	--	--	--

	<p>medijima, u pristupačnoj formi licima sa invaliditetom, u skladu sa propisima iz oblasti informisanja i elektronskih komunikacija, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.</p> <p>Organi su dužni da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u objektima javne namjene i prostorima i površinama javne namjene.</p>			
<p style="text-align: center;">Član 9. Pravna zaštita</p> <p>1. Države članice osiguravaju da su svim licima koje smatraju da im je učinjena nepravda, zbog toga što nije bilo primijenjeno načelo jednakog postupanja, čak i kad je odnos u kojem je navodno došlo do diskriminacije prestao, dostupni sudski i/ili upravni postupci te, ako se smatraju primjerenima, postupci mirenja, radi sprovođenjaobaveza iz ove Direktive.</p> <p>2. Države članice osiguravaju da se udruženja, organizacije ili druga pravna lica koje, u skladu s mjerilima utvrđenim njihovim nacionalnim pravima, imaju legitimni interes da osiguraju postupanje u skladu odredbama ove Direktive, mogu uključiti u bilo koji sudski i/ili upravni postupak radi sprovođenjaobaveza iz ove Direktive, bilo u ime ili kao podrška tužiocu, uz njegov ili njezin pristanak.</p> <p>3. Stavovi 1. i 2. ne dovode u pitanje nacionalna pravila koja se odnose na vremenska ograničenja za pokretanje postupka u pogledu načela jednakog postupanja.</p>	<p style="text-align: center;">Diskriminacija u postupcima pred organima Član 14</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u postupcima pred organima, smatra se:</p> <p>6) utvrđivanje posebnih uslova za lica ili grupu lica sa invaliditetom u postupku pred organom, osim ako su ti uslovi opravdani iz razloga opšte, lične i imovinske bezbjednosti tih ili drugih lica;</p> <p>7) uskraćivanje ili ograničavanje prava licu ili grupi lica sa invaliditetom u postupku pred organima, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima;</p> <p>8) vođenje upravnog, sudskog ili drugog postupka na način koji onemogućava ili otežava puno i efektivno učešće lica ili grupe lica sa invaliditetom u postupku i ostvarivanju njihovih prava;</p> <p>9) nepreduzimanje, odnosno nesprovođenje propisa i posebnih mjera primjerenih invaliditetu u cilju obezbjeđivanja efektivnog učešća lica sa invaliditetom u pravnim postupcima pred organima;</p> <p>10) uskraćivanje ili ograničavanje prava djetetu ili grupi djece sa invaliditetom u postupku pred organom, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se to pravo ne uskraćuje ili</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno sa članovima 24- 31 i 32a Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

	ne ograničava drugoj djeci.			
<p>Član 10. Teret dokaza</p> <p>1. Države članice preduzimaju potrebne mjere u skladu sa svojim nacionalnim pravosudnim sistemima, kojima osiguravaju da je teret dokaza da nije bilo povrede načela jednakog postupanja na strani tuženog, u slučajevima kada lica koje smatraju da im je nanesena nepravda, jer na njih nije primijenjeno načelo jednakog postupanja, iznesu pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je došlo do neposredne ili posrednediskriminacije.</p> <p>2. Stav 1. ne sprečava države članice da donesu pravila o dokazivanju, koja su povoljnija za tužioca.</p> <p>3. Stav 1. se ne primjenjuje na krivične postupke.</p> <p>4. Stavovi 1., 2. i 3. primjenjuju se i na druge pravne postupke koji se pokreću u skladu s člankom 9. stavom 2.</p> <p>5. Države članice ne moraju primjenjivati stav 1. na postupke u kojima je sud ili nadležno tijelo dužno ispitati činjenice slučaja.</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 29 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	
<p>Član 11. Viktimizacija</p> <p>Države članice uvode u svoje nacionalne pravne sisteme potrebne mjere kojima se zaposleni štite od otkaza ili nekog drugog nepovoljnog postupanja od strane poslodavca, kao reakcije na pritužbu iznesenu u okviru preduzeća ili na bilo koji drugi pravni postupak, koji ima za cilj sprovođenje usklađivanja s načelom jednakog postupanja.</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 4 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	
<p>Član 12. Širenje informacija</p> <p>Države članice svim odgovarajućim sredstvima osiguravaju da svim licima na koje se to može odnositi, odredbe donesene u skladu s ovom Direktivom te relevantne odredbe iz ovog područja koje su</p>	<p>Diskriminacija u pristupu informacijama i komunikacijama Član 11 Nesprovođenje propisa, odnosno nepreduzimanje posebnih mjera organa iz člana 5 stav 1</p>	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 1 Zakona o zabrani	

<p>već na snazi, budu dostupne na cijeloj njihovoj teritoriji, na primjer na radnom mjestu.</p>	<p>ovog zakona, koji se odnose na traženje, primanje i širenje informacija namijenjenih javnosti, kao i dostupnost informacijama na internetu i u drugim medijima, u pristupačnoj formi licima sa invaliditetom, u skladu sa propisima iz oblasti informisanja i elektronskih komunikacija, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.</p> <p>Organi su dužni da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene.</p>		<p>diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p>Član 13. Socijalni dijalog</p> <p>1. U skladu sa svojim nacionalnim običajima i praksom, države članice preduzimaju odgovarajuće mjere radi podsticanja dijaloga između socijalnih partnera sa svrhom ostvarivanja jednakog postupanja, između ostalog, putem praćenja uobičajenih postupaka na radnom mjestu, kolektivnih ugovora, kodeksa ponašanja te putem istraživanja ili razmjene iskustava i dobre prakse.</p> <p>2. Ako je to u skladu s nacionalnim običajima i praksom, države članice podstiču socijalne partnere, ne dovodeći u pitanje njihovu autonomiju, da na odgovarajućem nivou sklapaju sporazume kojima se propisuju antidiskriminacijska pravila u područjima iz člana 3., što ulazi u okvir kolektivnog pregovaranja. Ti sporazumi moraju poštovati minimalne zahtjeve utvrđene ovom Direktivom te odgovarajućim nacionalnim sprovedenim mjerama</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je predmet regulisanja drugih propisa</p>	
<p>Član 14. Dijalog s nevladinim organizacijama</p> <p>Države članice podstiču dijalog s odgovarajućim nevladinim organizacijama koje, u skladu sa svojim nacionalnim pravom i</p>	<p>Nadležnost Ministarstva Član 6</p> <p>Radi unapređenja prava lica sa invaliditetom i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima, organ državne uprave</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>		

<p>praksom, imaju legitiman interes doprinositi borbi protiv diskriminacije na osnovu bilo kojeg od razloga iz člana 1, s ciljem promocije načela jednakog postupanja.</p>	<p>nadležan za poslove ljudskih i manjinskih prava (u daljem tekstu: Ministarstvo), vrši poslove koji se odnose na: 8) uspostavljanje saradnje sa nevladinim organizacijama u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;</p>			
<p>Član 15. Sjeverna Irska</p> <p>1. Radi rješavanja problema nedovoljne zastupljenosti jedne od najvažnijih vjerskih zajednica u policijskoj službi Sjeverne Irske, različito postupanje vezano uz primanje u tu službu, što obuhvata i pomoćno osoblje, ne smatra se diskriminacijom ako te razlike u postupanju izričito odobravaju nacionalnih propisi.</p> <p>2. Radi očuvanja ravnoteže mogućnosti za zapošljavanje učitelja u Sjevernoj Irskoj, uz istovremeno podsticanje smirivanja istorijskih podjela između glavnih vjerskih zajednica na tom području, odredbe o vjeri i uvjerenju iz ove Direktive ne primjenjuju se na zapošljavanje učitelja u školama Sjeverne Irske, ako to nacionalni propisi izričito odobravaju.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Neprenosivo</p>		
<p>Član 16. Usklađenost</p> <p>Države članice preduzimaju potrebne mjere, kako bi se:</p> <p>(a) ukinuli svi zakoni i drugi propisi koji su protivne načelu jednakog postupanja;</p> <p>(b) poništile ili mogle poništiti ili izmijeniti sve odredbe koje su protivne načelu jednakog postupanja, u individualnim ili kolektivnim ugovorima, internim aktima preduzeća ili propisima kojima se uređuju samostalne djelatnosti i profesije te udruženja radnika ili poslodavaca.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je predmet regulisanja Ustava Crne Gore</p>	
<p>Član 17. Sankcije</p>	<p>IV. KAZNE NE ODREDBE Član 28</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno i</p>	

<p>Države članice donose pravila o sankcijama koja se primjenjuju na kršenja odredbi nacionalnog prava, donesenih u skladu s ovom Direktivom, a preduzimaju i sve potrebne mjere kako bi se osigurala primjena tih pravila. Sankcije, koje mogu uključivati isplatu odštete žrtvi, moraju biti djelotvorne, ssrazmjerne i odvratajuće. Države članice o tim odredbama obavještavaju Komisiju najkasnije do 2. decembra 2003., a neodloživo je obavještavaju i o svakoj naknadnoj promjeni koja bi na te odredbe mogla uticati.</p>	<p>Novčanom kaznom od 10.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) za lice sa invaliditetom ne obezbijedi natpis na Brajevom pismu u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene (član 11 stav 2); 2) uskrati ili ograniči dostupnost kvalitetnih i savremenih pomagala koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom (član 15 stav 1); 3) omogući dostupnost pomagala iz člana 15 stav 1 ovog zakona licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom (član 15 stav 2); 4) onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom izbor obrazovnog programa i upis i ulazak u obrazovno-vaspitnu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima (član 20 stav 1 tačka 1); 5) onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom praćenje nastave i provjeru znanja i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 2); 6) ne preduzme i ne sprovede mjere za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 3); 7) isključi iz obrazovno-vaspitne ustanove lice sa invaliditetom kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne 	<p>članovima 34. 34a i 34b Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>
--	---	---

<p>podliježu njegovi vršnjaci (član 20 stav 1 tačka 4);</p> <p>8) ne zaposli lice sa invaliditetom, iako je bolje ili jednako ispunilo uslove za rad na konkretnom radnom mjestu kao i lice bez invaliditeta, ili mu da manje povoljne radne uslove ili onemogući članstvo u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom (član 21);</p> <p>9) onemogući, ograniči ili oteža učešće u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 1);</p> <p>10) ne preduzme i ne sprovede mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 2); i</p> <p>11) ne preduzme i ne sprovede mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskrati i ograniči to pravo, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje lica, odnosno djeteta sa invaliditetom ili drugog lica (član 26 stav 1 tačka 3).</p> <p>Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu jedinice lokalne samouprave novčanom kaznom od 1.500 eura do 2.000 eura.</p> <p>Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 5.000 eura do 6.000 eura.</p> <p style="text-align: center;">Član 29</p> <p>Novčanom kaznom od 150 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice ako zauzme, koristi,</p>			
---	--	--	--

	<p>upotrijebi i uništi mobilijar namijenjen za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet (član 10 stav 3 alineja 2).</p> <p style="text-align: center;">Zaštitne mjere</p> <p style="text-align: center;">Član 30</p> <p>Za prekršaje iz čl. 28 i 29 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu ili mjeru upozorenja, izreći jedna ili više zaštitnih mjera:</p> <p style="margin-left: 40px;">1) oduzimanje predmeta;</p> <p style="margin-left: 40px;">2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti;</p> <p style="text-align: center;">i</p> <p style="margin-left: 40px;">3) javno objavljivanje odluke.</p> <p>Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kada je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kada je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja.</p> <p>Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti kraće od 60 dana niti duže od šest mjeseci.</p> <p>Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u javnim medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.</p>			
Čl. 18-19	Nema odgovarajuće odredbe	Neprijmljivo		
Čl. 20-21	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Direktiva 2004/113/EZ				
<p style="text-align: center;">Član 1.</p> <p style="text-align: center;">Svrha</p> <p>Svrha ove Direktive jest utvrditi okvir za suzbijanje polne diskriminacije u pogledu mogućnosti dobijanja i nabavke roba,</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članovima 2 i 11 Zakona o	

odnosno pružanja usluga radi djelotvorne primjene načela jednakog tretiranja muškaraca i žena u državama članicama.			zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	
<p style="text-align: center;">Član 2. Definicije</p> <p>Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije: (a) neposredna diskriminacija: kada se prema licu, na osnovu pola, postupaju nepovoljnije nego što se postupalo ili bi se postupalo prema drugom licu u uporedivoj situaciji;</p> <p>(b) posredna diskriminacija: kada bi naočigled neutralna pravna norma, kriterijum ili praksa dovela u posebno nepovoljni položaj lica jednog pola u odnosu na lica suprotnog pola, osim ako se ta pravna norma, kriterijum ili praksa objektivno opravdava zakonitim ciljem, a sredstva postizanja tog cilja su prikladna i potrebna;</p> <p>(c) uznemiravanje: neželjeno ponašanje uslovljeno polom lica, koje ima za cilj ili koje stvarno predstavlja povredu ličnog dostojanstva i koje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, neugodno ili uvredljivo okruženje;</p> <p>(d) polno uznemiravanje: bilo koji oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja polne prirode, koje ima za cilj ili koje stvarno predstavlja povredu ličnog dostojanstva i koje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, neugodno ili uvredljivo okruženje.</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članovima 2, 4 i 7 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	
<p style="text-align: center;">Član 3. Opseg</p> <p>1. U granicama ovlašćenja Zajednice ova se Direktiva primjenjuje na sva lica koja se bave nabavkom roba i pružanjem usluga dostupnih javnosti, bez obzira pripada li dotična lica javnom ili privatnom sektoru, uključujući javna tijela, i koje se nude izvan</p>	<p>Diskriminacija u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga</p> <p style="text-align: center;">Član 13</p> <p>Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga smatra se:</p> <p>5) odbijanje, onemogućavanje, ograničavanje ili</p>	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članovima 2 i 11 Zakona o zabrani diskriminacije	

<p>područja privatnog i porodičnog života i poslovanja u tome kontekstu.</p> <p>2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje slobodu pojedinca da odabere ugovornog partnera, ako se taj izbor pojedinca ne osnove na polu ugovornog partnera.</p> <p>3. Ova se Direktiva ne primjenjuje na sadržaj medija i oglasa niti na obrazovanje.</p> <p>4. Ova se Direktiva ne primjenjuje na područje zapošljavanje i rada. Ova se Direktiva ne primjenjuje na područje samostalnog zapošljavanja, budući da je ono obuhvaćeno drugim zakonodavnim aktima Zajednice.</p>	<p>otežavanje pružanja dobara i usluga;</p> <p>6) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja dobara i usluga nepoštovanjem principa univerzalnog dizajna, osim ako bi pružanje dobra i usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica;</p> <p>7) pružanje dobara i usluga pod drukčijim i nepovoljnijim uslovima od onih pod kojima se dobro i usluga pruža drugim korisnicima, osim ako bi pružanje dobra i usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica; i</p> <p>8) namjerno kašnjenje ili odlaganje pružanja dobara i usluga, iako je lice ili grupa lica sa invaliditetom zatražila i ispunila uslove za blagovremeno pružanje dobara i usluga prije drugih lica.</p>		<p>(SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p style="text-align: center;">Član 4. Načelo jednakog tretiranja</p> <p>1. Za potrebe ove Direktive načelo jednakog tretiranja muškaraca i žena znači da:</p> <p>(a) je zabranjena svaka neposredna diskriminacija na osnovu pola, uključujući nepovoljnije tretiranje žena zbog trudnoće ili majčinstva;</p> <p>(b) je zabranjena svaka posredna diskriminacija na osnovu pola.</p> <p>2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje povoljnije odredbe koje se odnose na zaštitu žena u pogledu trudnoće i majčinstva.</p> <p>3. Uznemiravanje i polno uznemiravanje u smislu ove Direktive smatra se diskriminacijom na osnovu pola te se, stoga, zabranjuje. Ako lica odbije ili podlegne takvome ponašanju, to se ne smije upotrijebiti kao osnova za odluku koja utiče na tu osobu.</p> <p>4. Podsticanje na neposrednu i posrednu diskriminaciju na osnovu pola se, u smislu ove Direktive, smatra diskriminacijom. 5.</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno i članovima 2 i 19 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p> <p>Materija koja propisuje zabranu svake neposredne diskriminacije žena zbog trudnoće ili</p>	

<p>Ova Direktiva ne isključuje razlike u tretiranju, ako se dostava roba i pružanje usluga isključivo ili prvenstveno licima jednog pola opravdava zakonitim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su prikladna i potrebna.</p>			<p>majčinstva regulisana je drugim propisima</p>	
<p>Član 5. Aktuarski činioci</p> <p>1. Države članice osiguravaju da u nijednome novom ugovoru zaključenom nakon 21. decembra 2007., prilikom obračuna premija i povlašćenjaca u svrhu osiguravajućih i povezanih finansijskih usluga, korišćenje pola kao faktora ne dovede do razlika u pojedinačnim premijama i povlašćenjacama.</p> <p>2. Ne dovodeći u pitanje stav 1., do 21. decembra 2007. države članice mogu odlučiti da odsustve srazmjerne razlike u pojedinačnim premijama i povlašćenjacama, ako je korišćenje pola odlučujući čimbenik kod procjene rizika na osnovu relevantnih i preciznih aktuarskih i statističkih podataka. Dotične države članice o tome obavještavaju Komisiju i osiguravaju redovno prikupljanje, objavljivanje i ažuriranje preciznih podataka koji su relevantni za uporabu pola kao odlučujućeg aktuarskog faktora. Spomenute države članice preispituju svoju odluku pet godina nakon 21. decembra 2007. uzimajući u obzir izvještaj Komisije pomenut u članu 16. i Komisiji prosljeđuju rezultate tog preispitivanja.</p> <p>3. U svakome slučaju troškovi vezani uz trudnoću i majčinstvo ne smiju dovesti do razlika u pojedinačnim premijama i povlasticama. Države članice mogu odgoditi sprovođenje mjera potrebnih za usklađivanje s ovim stavom za najkasnije dva mjeseca nakon 21. decembra 2007. U tom slučaju dotične države članice o tome odmah obavještavaju Komisiju.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je predmet regulisanja drugih propisa</p>	
<p>Član 6. Pozitivne mjere</p> <p>Radi osiguranja potpune ravnopravnosti muškaraca i žena u praksi,</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članovima 15-</p>	

<p>načelo jednakog tretiranja ne sprečava države članice da zadrže ili usvoje posebne mjere kako bi sprječavale ili nadoknadile nepovoljni položaj zbog pola.</p>			<p>17 Zakona o rodnoj ravnopravnosti (Sl list RCG, 46/07 i Sl. list CG 73/10 i 40/11)</p>	
<p>Član 7. Minimalni zahtjevi</p> <p>1. Radi zaštite načela jednakog tretiranja muškaraca i žena države članice mogu uvesti ili zadržati povoljnije odredbe od onih utvrđenih u ovoj Direktivi.</p> <p>2. Sprovođenje Direktive ni u kojem slučaju ne predstavlja osnov za smanjenje nivoa zaštite od diskriminacije, koju su države članice već osigurale u područjima obuhvaćenim u ovoj Direktivi.</p>	<p>Propisi i posebne mjere Član 5</p> <p>Državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, dužni su da donose, odnosno uvode i sprovode propise i posebne mjere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica.</p> <p>Propisi i posebne mjere se donose, odnosno preduzimaju u oblasti: uređenja prostora i izgradnje objekata, informisanja, saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana.</p> <p>Posebne mjere iz stava 1 ovog člana, primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno i članom 5 Zakona o zabrani diskriminacije (Sl. list CG, br. 46/10 i 18/14) i članovima 8-20 Zakona o rodnoj ravnopravnosti (Sl list RCG, 46/07 i Sl. list CG 73/10 i 40/11)</p>	
<p>Član 8.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno</p>	<p>Potpuno</p>	

<p style="text-align: center;">Odbrana prava</p> <p>1. Države članice osiguravaju da radi izvršenja obaveza shodno ovoj Direktivi sudski i/ili upravni postupci, uključujući postupke mirjenja, kada se oni smatraju prikladnim, budu dostupni svim licima koje se smatraju oštećenima zbog nepoštovanja načela jednakog tretiranja, čak i nakon završetka odnosa u kojem je došlo do navodne diskriminacije.</p> <p>2. U svoje nacionalne pravosudne sisteme države članice uvode potrebne mjere za osiguranje stvarne i djelotvorne naknade ili odštete, kako odluče države članice, za gubitak ili štetu koju oštećena lica pretrpe kao posljedicu diskriminacije u smislu ove Direktive, na način koji ima učinak odvratanja i srazmjern je pretrpljenoj šteti. Prethodno utvrđivanje gornje granice ne ograničuje spomenute naknade ili odštete.</p> <p>3. Države članice osiguravaju da udruženja, organizacije i ostala pravna tijela koja u skladu s kriterijumima utvrđenima u nacionalnom zakonu, imaju zakonski interes za osiguranje usklađenosti s odredbama ove Direktive, djelujući u ime ili kao podršku tužiocu uz njegovo/njeno odobrenje, mogu učestvovati u svim sudskim i/ili upravnim postupcima predviđenima za sprovođenje obaveza shodno ovoj Direktivi.</p> <p>4. Stavovi 1. i 3. ne dovode u pitanje nacionalne propise vezane uz rokove za podizanje tužbi koje se odnose na načelo jednakog tretiranja</p>		usklađeno	usklađeno članovima 21, 24, 26, 30 i 32a Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	
<p style="text-align: center;">Član 9. Teret dokaza</p> <p>1. U skladu sa svojim nacionalnim pravosudnim sistemima države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da u slučaju kada lica koje se smatraju oštećenima zbog nepoštovanja načela jednakog tretiranja, pred sudom ili drugim nadležnim tijelom utvrde činjenice na osnovu kojih se može pretpostaviti da je došlo</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 29 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br.	

<p>do neposredne ili posrednediskriminacije, tuženi mora dokazati da se nije prekršio načelo jednakog tretiranja.</p> <p>2. Odredbe iz stava 1. ne sprečavaju države članice da uvedu pravila o dokazivanju koja su povoljnija za tužioce.</p> <p>3. Stav 1. se ne primjenjuje na krivične postupke.</p> <p>4. Stavovi 1., 2. i 3. takođe se primjenjuju na sve postupke u skladu s člankom 8. stavom 3.</p> <p>5. Države članice nisu obavezne primijeniti stav 1. na postupke u kojima je sud ili drugo nadležno tijelo zaduženo za ispitivanje činjenica u vezi sa slučajem.</p>			46/10 i 18/14)	
<p>Član 10. Viktimizacija</p> <p>U svoje nacionalne pravosudne sisteme države članice uvode potrebne mjere za zaštitu lica od svakog nepovoljnog tretiranja ili nepovoljne posljedice kao reakcije na tužbu ili sudske postupke u svrhu sprovođenja usklađenosti s načelom jednakog tretiranja.</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 4 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	
<p>Član 11. Dijalog s relevantnim interesnim grupama</p> <p>S ciljem promocije načela jednakog tretiranja, države članice podstiču dijalog s relevantnim interesnim grupama u čijem je zakonitom interesu, shodno nacionalnom zakonu i praksi, da u području dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanja usluga daju svoj doprinos borbi protiv diskriminacije na osnovu pola.</p>	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugog propisa	
<p>Član 12.</p> <p>1. Države članice imenuju i usvajaju potrebne odredbe za djelovanje jednog ili više tijela za podsticanje, analizu, praćenje i podršku jednakog tretiranja svih lica bez diskriminacije na osnovu pola. Ova tijela mogu biti u sastavu agencija koje su na nacionalnoj nivou zadužene za odbranu ljudskih prava ili zaštitu prava</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članovima 1 i 21 Zakona o zabrani diskriminacije	

<p>pojedinaца, ili za primjenu načela jednakog tretiranja.</p> <p>2. Države članice osiguravaju da nadležnosti tijela iz stava 1. uključuju:</p> <p>(a) pružanje nezavisne pomoći žrtvama diskriminacije u njihovim tužbama zbog diskriminacije, ne dovodeći u pitanje prava žrtava i udruženja, organizacija ili drugih pravnih lica iz člana 8. stava 3.;</p> <p>(b) sprovođenje nezavisnih anketa o diskriminaciji;</p> <p>(c) objavljivanje nezavisnih izvještaja i sastavljanje preporuka o svim pitanjima koja se odnose na ovakvu diskriminaciju.</p>			<p>(Sl. list CG, br. 46/10 i 18/14) i članovima 2, 51, 51a, 51b, 51c, 51d i 53 Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Sl. list CG, br. 42/11 i 32/14)</p>
<p>Član 13. Usklađenost</p> <p>Države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale poštovanje načela jednakog tretiranja u pogledu pristupa robi i nabavke roba, odnosno pružanja usluga unutar opsega ove Direktive, a posebno:</p> <p>(a) ukidanje svih zakona i drugih propisa koji su u suprotnosti s načelom jednakog tretiranja;</p> <p>(b) poništavanje ili izmjenu svih ugovornih odredbi, unutarnjih pravila preduzeća i propisa koji uređuju profitna ili neprofitna udruženja, u suprotnosti s načelom jednakog tretiranja.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je predmet regulisanja Ustava Crne Gore</p>
<p>Član 14. Kazne</p> <p>Države članice utvrđuju pravila o kaznama za kršenje nacionalnih odredbi koje su usvojene shodno ovoj Direktivi i preduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurale njihovu sprovođenje. Kazne koje mogu uključivati zaradanje naknade žrtvi su djelotvorne, srazmjerne i s učinkom odvraćanja. Države članice obavještavaju Komisiju o ovim odredbama najkasnije do 21. decembra 2007. i</p>	<p>IV. KAZNENE ODREDBE</p> <p>Član 28</p> <p>Novčanom kaznom od 10.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:</p> <p>1) za lice sa invaliditetom ne obezbijedi natpis na Brajevom pismu u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene (član 11 stav 2);</p> <p>2) uskrati ili ograniči dostupnost kvalitetnih i</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno i članovima 34. 34a i 34b Zakona o zabrani diskriminacije (Sl. list CG, br.</p>

<p>bez odlaganja izvještavaju o svim naknadnim izmjenama.</p>	<p>savremenih pomagala koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom (član 15 stav 1);</p> <p>3) omogući dostupnost pomagala iz člana 15 stav 1 ovog zakona licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom (član 15 stav 2);</p> <p>4) onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom izbor obrazovnog programa i upis i ulazak u obrazovno-vaspitnu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima (član 20 stav 1 tačka 1);</p> <p>5) onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom praćenje nastave i provjeru znanja i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 2);</p> <p>6) ne preduzme i ne sprovede mjere za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 3);</p> <p>7) isključi iz obrazovno-vaspitne ustanove lice sa invaliditetom kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci (član 20 stav 1 tačka 4);</p> <p>8) ne zaposli lice sa invaliditetom, iako je bolje ili jednako ispunilo uslove za rad na konkretnom radnom mjestu kao i lice bez invaliditeta, ili mu da manje povoljne radne uslove ili onemogući članstvo u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom (član 21);</p>		<p>46/10 i 18/14)</p>	
---	---	--	-----------------------	--

9) onemogućí, ograniči ili oteža učešće u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 1);

10) ne preduzme i ne sprovede mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 2); i

11) ne preduzme i ne sprovede mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskrati i ograniči to pravo, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje lica, odnosno djeteta sa invaliditetom ili drugog lica (član 26 stav 1 tačka 3).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu jedinice lokalne samouprave novčanom kaznom od 1.500 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 5.000 eura do 6.000 eura.

Član 29

Novčanom kaznom od 150 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice ako zauzme, koristi, upotrijebi i uništi mobilijar namijenjen za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet (član 10 stav 3 alineja 2).

Zaštitne mjere

Član 30

	<p>Za prekršaje iz čl. 28 i 29 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu ili mjeru upozorenja, izreći jedna ili više zaštitnih mjera:</p> <p>1) oduzimanje predmeta;</p> <p>2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti;</p> <p>i</p> <p>3) javno objavljivanje odluke.</p> <p>Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kada je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kada je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja.</p> <p>Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti kraće od 60 dana niti duže od šest mjeseci.</p> <p>Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u javnim medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.</p>			
<p>Član 15. Širenje informacija</p> <p>Države članice se trebaju pobrinuti da na cjelokupnoj svojoj teritoriji, koristeći sva prikladna sredstva, upoznaju relevantna lica s odredbama koje su usvojene shodno ovoj Direktivi zajedno s već važećim pripadajućim odredbama.</p>	<p>Predmet Član 1</p> <p>Ovim zakonom uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i promocija jednakosti tih lica sa drugim licima.</p> <p>Na zabranu i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom primjenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije i odredbe drugih zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.</p>	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 1 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	

Čl. 16-17	Nema odgovarajuće odredbe	Neprimjenjivo	
Čl. 18-19	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo	
Direktiva 2006/54/EZ			
<p style="text-align: center;">Član 1. Cilj</p> <p>Cilj je ove Direktive osigurati sprovođenje načela jednakih mogućnosti i načela uspostavom odgovarajućih jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada.</p> <p>Ona u tu svrhu sadrži odredbe za sprovođenje načela jednakog postupanja s obzirom na:</p> <p>(a) mogućnost zapošljavanja, uključujući napredovanje, i strukovno osposobljavanje;</p> <p>(b) radne uslove, uključujući zaradu;</p> <p>(c) sisteme strukovnog socijalnog osiguranja.</p> <p>Ona također sadrži odredbe koje osiguravaju djelotvornijusprovođenje tog postupaka.</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 2 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14) Ostali dio materije ovog člana je predmet regulisanja drugih propisa
<p style="text-align: center;">Član 2. Definicije</p> <p>1. Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:</p> <p>(a) „neposredna diskriminacija“ postoji ako lica zbog svoga pola imaju nepovoljniji tretman nego što ga ima ili bi ga imala druga lica u uporedivoj situaciji;</p> <p>(b) „posredna diskriminacija“ postoji ako prividno neutralna odredba, kriterijum ili postupak može na određeni način staviti u nepovoljniji položaj lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, osim ako je ta odredba, kriterijum odnosno postupak objektivno opravdan legitimnim ciljem i ako su sredstva za postizanje tog cilja primjerena i nužna;</p> <p>(c) „uznemiravanje“ je svako neželjeno ponašanje uslovljenopolomlica kojim se želi povrijediti njeno osobno</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članovima 2 i 7 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 18/14) Materija koja propisuje definicije zarade i sisteme

<p>dostojanstvo i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje odnosno kojim se postiže takav učinak;</p> <p>(d) „polno uznemiravanje” je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja polne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo lica odnosno kojim se postiže takav učinak, posebno kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje;</p> <p>(e) „zarada” je uobičajena osnovna ili najniža nadnica ili zarada odnosno bilo koja druga naknada, bilo u novcu ili u naturi, koju radnik/radnica prima od poslodavca, bilo direktno ili inidirektno, u vezi s radnim odnosom;</p> <p>(f) „sistemi strukovnog socijalnog osiguranja” su sistemi koji nisu uređeni Direktivom Savjeta 79/7/EEZ od 19. decembra 1978. o postupnoj primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u području socijalne sigurnosti čija je svrha osigurati davanja radnicima određenog preduzeća ili grupe preduzeća, grane djelatnosti, zanimanja ili grupe zanimanja, bilo da se radi o zaposlenima ili samozaposlenima, kojima se nadopunjuju ili zamjenjuju davanja na osnovu zakonskih sistema socijalnog osiguranja, bez obzira je li članstvo u tim sistemimaobavezno ili dobrovoljno.</p> <p>2. Za potrebe ove Direktive, diskriminacija uključuje:</p> <p>(a) uznemiravanje i polno uznemiravanje kao i svaki nepovoljniji tretman koji lica ima zbog odbijanja ili trpljenja takvog ponašanja;</p> <p>(b) davanje Uputstva za diskriminisanjelica na osnovupola;</p> <p>(c) svaki nepovoljniji tretman žene u vezi s trudnoćom ili rodiljnim odsustvom u smislu Direktive 92/85/EEZ.</p>			<p>strukovnog socijalnog osiguranja je predmet regulisanja drugih propisa</p> <p>Materija koja reguliše tretman žene u vezi s trudnoćom je predmet regulisanja drugih propisa</p>	
<p>Član 3. Pozitivno djelovanje Države članice mogu nastaviti sprovoditi odnosno donijeti mjere u</p>	<p>Propisi i posebne mjere Član 5 Državni organi, organi državne uprave, organi</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno i članom 5</p>	

<p>smislu člana 141. stava 4. Ugovora s ciljem osiguravanja potpune i stvarne jednakosti muškaraca i žena u poslovnom životu.</p>	<p>jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlaštenja (u daljem tekstu: organi), kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlaštenja, dužni su da donose, odnosno uvode i sprovode propise i posebne mjere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica.</p> <p>Propisi i posebne mjere se donose, odnosno preduzimaju u oblasti: uređenja prostora i izgradnje objekata, informisanja, saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana.</p> <p>Posebne mjere iz stava 1 ovog člana, primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.</p>		<p>Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 18/14)</p>	
<p>Jednakost zarada Član 4. Zabrana diskriminacije Uklanja se svaka neposredna i posredna diskriminacija na osnovu pola s obzirom na sve aspekte i uslove nagrađivanja za isti rad odnosno rad kojem je pripisana jednaka vrijednost. Naročito ako se za određivanje plate koristi sistem klasifikacije radnih mjesta, on se mora zasnovati na istim kriterijumima za muškarce i žene i biti sastavljena tako da isključuje svaku diskriminaciju na osnovu pola.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članovima 2 i 16 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 18/14)</p>	
<p>Čl. 5-11</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je</p>	

			predmet regulisanja drugih propisa
<p style="text-align: center;">Član 12. Retroaktivni učinak</p> <p>1. Mjere za sprovođenje ovog poglavlja u odnosu na radnike uključuju sva davanja iz sistema strukovnog socijalnog osiguranja koja potiču iz razdoblja zaposlenja nakon 17. maja 1990. i primjenjuju se retroaktivno do tog datuma, osim kod radnika i drugih korisnika – članova porodice radnika koji su prije tog datuma pokrenuli sudski ili drugi istovjetni postupak na osnovu nacionalnog prava. U tom se slučaju sprovođenjane mjere primjenjuju retroaktivno do 8. aprila 1976. i uključuju sva davanja koja potiču iz razdoblja zaposlenja nakon tog datuma. Za države članice koje su pristupile Zajednici nakon 8. aprila 1976. i prije 17. maja 1990. taj se datum zamjenjuje datumom kad se član 141. Ugovora počeo primjenjivati na njihovom području.</p> <p>2. Druga rečenica stava 1. ne sprečava primjenu nacionalnih propisa u vezi s rokovima za podnošenje tužbi na osnovu nacionalnog prava u odnosu na radnike i druge korisnike – članove porodice radnika koji su pokrenuli sudski postupak ili drugi istovjetni postupak na osnovu nacionalnog prava prije 17. maja 1990., pod uslovom da oni nisu nepovoljniji za tu vrstu tužbe u odnosu na slične tužbe u okviru nacionalnog prava i da u praksi ne onemogućuju ostvarivanje prava osiguranih na osnovu prava Zajednice.</p> <p>3. Za države članice koje su Zajednici pristupile nakon 17. maja 1990. i koje su 1. januara 1994. bile stranke Sporazuma o Evropskom ekonomskom prostoru, datum 17. maja 1990. iz prve rečenice stava 1. zamjenjuje se datumom 1. januara 1994.</p> <p>4. Za ostale države članice koje su Zajednici pristupile nakon</p>	<p style="text-align: center;">Započeti postupci Član 31</p> <p>Postupci za zaštitu od diskriminacije po osnovu invaliditeta koji su započeti prije stupanja na snagu ovog zakona okončaće se po propisima koji su bili na snazi do dana stupanja na snagu ovog zakona, ako je to povoljnije za lice ili grupu lica sa invaliditetom, ili organizaciju lica sa invaliditetom.</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuno usklađeno i članom 27 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 18/14)</p> <p style="text-align: center;">Ostali dio materije ovog člana je predmet regulisanja drugih propisa</p>

<p>17.maja1990., datum 17. maja 1990. iz stava 1. i 2. zamjenjuje se datumom kad se član 141. Ugovora počeo primjenjivati na njihovom području.</p>				
<p>Član 13. Fleksibilna starosna granica za odlazak u penziju Ako muškarci i žene imaju pod istim uslovima pravo na fleksibilnu dob za odlazak u penziju, to se neće smatrati nespojivim s ovim poglavljem.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je predmet regulisanja drugih propisa</p>	

<p style="text-align: center;">Član 14. Zabrana diskriminacije</p> <p>1. Zabranjuje se neposredna i posrednadiskriminacija na osnovu pola u javnom i privatnom sektoru, uključujući javna tijela, s obzirom na:</p> <p>(a) uslove zapošljavanja, samozapošljavanja i rada, uključujući kriterijume za izbor kandidata i uslove pomoći u postupku zapošljavanja, u svim granama djelatnosti i na svim nivoima profesionalne hijerarhije, uključujući napredovanje na poslu;</p> <p>(b) pristup svim vrstama i nivoima profesionalne orijentacije, strukovnog osposobljavanja i strukovnog usavršavanja te prekvalifikacije, uključujući praktično radno iskustvo;</p> <p>(c) uslove zaposlenja i radne uslove, uključujući uslove otkaza, te zaradu, kako je predviđeno u članu 141. Ugovora;</p> <p>(d) članstvo i učešće u organizacijama radnika ili poslodavaca odnosno bilo kakvoj organizaciji koja okuplja pripadnike određene struke, uključujući povlašćenjace koje pružaju te organizacije.</p> <p>2. Države članice mogu predvidjeti da različito postupanje s obzirom na mogućnost zapošljavanja i pripadajućeg osposobljavanja, koje se osnove na određenom svojstvu vezanom za pol, ne predstavlja diskriminaciju ako zbog prirode dotičnog posla ili zbog konteksta u kojemu se on obavlja to svojstvo predstavlja stvaran i odlučujući zahtjev posla, pod uslovom da je takvo različito postupanje opravdano legitimnim ciljem i da je dotični zahtjev srazmjeran.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članom 21 Zakona o zabrani diskriminacije (Sl. list CG, br. 46/10, 18/14)</p>	
<p>Čl. 15-16</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je predmet regulisanja drugih propisa</p>	
<p style="text-align: center;">Član 17. Zaštita prava</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno sa</p>	

<p>1. Države članice osiguravaju svim licima koje se smatraju oštećenima zbog neprimjenjivanja načela jednakog postupanja mogućnost pokretanja sudskog postupka u svrhu sprovođenja obaveza na osnovu ove Direktive, čak i nakon prestanka odnosa u kojemu se dogodila navodna diskriminacijska mogućnost, a nakon eventualnog obraćanja drugim nadležnim tijelima i postupaka mirenja tamo gdje države članice to smatraju primjerenim.</p> <p>2. Države članice osiguravaju da udruženja, organizacije i druge pravne lica koje prema kriterijumima utvrđenim u nacionalnom pravu posjeduju legitiman interes u osiguravanju poštovanja odredaba ove Uredbe mogu uz suglasnost podnositelja pritužbe uključiti u bilo koji sudski i/ili upravni postupak predviđen za izvršavanje obaveza na osnovu ove Direktive u ime ili na strani podnositelja pritužbe.</p> <p>3. Stavovi 1. i 2. ne utječu na nacionalne propise u vezi s rokovima za podnošenje tužbi koje se tiču načela jednakog postupanja.</p>			<p>članovima 24-31 i 32a Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p style="text-align: center;">Član 18.</p> <p style="text-align: center;">Naknada štete ili restitucija</p> <p>Države članice u svoje pravne sisteme ugrađuju potrebne mjere kako bi osigurale stvarnu i djelotvornu naknadu štete odnosno restituciju, zavisno o odredbama države članice, za štetu koju je pretrpjela oštećena lica kao posljedica diskriminacije na osnovu pola, vodeći računa da ta naknada odnosno restitucija bude odvratajuća i proporcionalna pretrpljenoj šteti. Ta se naknada odnosno restitucija ne može ograničiti unaprijed određenom gornjom granicom, osim ako poslodavac može dokazati da se jedina šteta koju je kandidat/kandidatkinja pretrpio/pretrpila zbog diskriminacije u smislu ove Direktive sastoji u tome što njegova/njenog molba za zaposlenje nije uzeta u obzir.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članom 26 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p style="text-align: center;">Član 19.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno</p>	<p>Potpuno</p>	

<p style="text-align: center;">Teret dokaza</p> <p>1. Države članice preduzimaju potrebne mjere u okviru svojih pravosudnih sistema kako bi osigurale da, kad lica koje se smatraju oštećenima zbog neprimjenjivanja načela jednakog postupanja pred sudom ili drugim nadležnim tijelom utvrde činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je došlo do neposredne ili posredne diskriminacije, teret dokaza nepostojanja povrede načela jednakog postupanja bude na tuženom.</p> <p>2. Stav 1. ne sprečava države članice da uvedu pravila dokaznog postupka koja su povoljnija za tuženog.</p> <p>3. Države članice ne moraju primjenjivati stav 1. na postupke u kojima sud ili nadležno tijelo utvrđuje činjenično stanje.</p> <p>4. Stavovi 1., 2. i 3. takođe se primjenjuju na:</p> <p>(a) slučajeve iz člana 141. Ugovora te, ako se radi o diskriminaciji na osnovupola, direktiva 92/85/EEZ i 96/34/EZ;</p> <p>(b) sve građanske i upravne postupke koji se tiču javnog ili privatnog sektora i za koje je u nacionalnom pravu predviđena mogućnost korišća pravnog lijeka na osnovu mjera iz tačke (a), osim izvansudskih postupaka koji se vode na dobrovoljnoj osnovu ili su predviđeni u nacionalnom pravu.</p> <p>5. Ako države članice ne odrede drukčije, ovaj se član ne primjenjuje na krivične postupke.</p>		usklađeno	usklađeno sa članom 29 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	
<p style="text-align: center;">Član 20. Tijela za jednakost</p> <p>1. Države članice imenuju i usvajaju potrebne odredbe za djelovanje jednog ili više tijela za podsticanje, analiziranje, praćenje i pružanje podrške jednakom postupanju svih lica, bez diskriminacije na osnovupola. Ova tijela mogu biti u sastavu agencija koje su na nacionalnoj nivou zadužene za odbranu ljudskih prava ili zaštitu prava pojedinaca.</p> <p>2. Države članice osiguravaju da nadležnosti tih tijela uključuju:</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 21 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14) i Zakonom o	

<p>(a) ne dovodeći u pitanje pravo žrtava i udruženja, organizacija i drugih pravnih lica iz člana 17. stava 2., pružanje nezavisne pomoći žrtvama diskriminacije kod sprovođenja njihovih pritužbi vezanih za diskriminaciju;</p> <p>(b) sprovođenje nezavisnih istraživanja o diskriminaciji;</p> <p>(c) objavu nezavisnih izvještaja i davanje preporuka o svim pitanjima vezanim za ovaj oblik diskriminacije;</p> <p>(d) razmjenu raspoloživih informacija na odgovarajućoj nivou s odgovarajućim europskim tijelima, npr. budući europski institut za jednakost polova.</p>			<p>zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Sl. list CG, br. 42/11 i 32/14)</p>	
<p>Čl. 21-22</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je predmet regulisanja drugih propisa</p>	
<p>Član 23. Usklađenost</p> <p>Države članice preduzimaju sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da se:</p> <p>(a) ukinu svi zakoni i drugi propisi protivni načelu jednakog postupanja;</p> <p>(b) odredbe pojedinačnih i kolektivnih ugovora i sporazuma, internih pravilnika preduzeća kao i pravilnika kojima su uređena slobodna zanimanja i profesije odnosno pravilnika organizacija radnika i poslodavaca, kao i sva druga rješenja koja su protivna načelu jednakog postupanja, proglašene ništavima ili mogu proglasiti ništavima odnosno izmijeniti;</p> <p>(c) ssprečava da se sistemi strukovnog socijalnog osiguranja koji sadrže takve odredbe odobre ili prošire upravnim mjerama.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija je predmet regulisanja Ustava Crne Gore</p>	
<p>Član 24. Viktimizacija</p> <p>Države članice u svoje nacionalne pravne sisteme ugrađuju</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članom 4</p>	

<p>potrebne mjere kako bi zaštitile zaposlene i njihove predstavnike predviđene nacionalnim zakonima i/ili praksom od otpuštanja i drugih štetnih postupaka poslodavca, kao odgovor na internu pritužbu ili sudski postupak koji je pokrenut kako bi se nametnulo poštovanje načela jednakog postupanja</p>			<p>Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	
<p>Član 25. Sankcije</p> <p>Države članice utvrđuju propise o sankcijama primjenjive kod povreda nacionalnih odredaba donesenih na osnovu ove Direktive i preduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurale njihovu primjenu. Sankcije, koje mogu uključivati isplatu naknade žrtvi, moraju biti djelotvorne, proporcionalne i odvratajuće. Države članice obavještavaju Komisiju o tim odredbama najkasnije do 5. oktobra 2005., a bez odlaganja o svim naknadnim izmjenama tih odredaba.</p>	<p>IV. KAZNENE ODREDBE</p> <p>Član 28</p> <p>Novčanom kaznom od 10.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) za lice sa invaliditetom ne obezbijedi natpis na Brajevom pismu u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene (član 11 stav 2); 2) uskrati ili ograniči dostupnost kvalitetnih i savremenih pomagala koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom (član 15 stav 1); 3) omogući dostupnost pomagala iz člana 15 stav 1 ovog zakona licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom (član 15 stav 2); 4) onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom izbor obrazovnog programa i upis i ulazak u obrazovno-vaspitnu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima (član 20 stav 1 tačka 1); 5) onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom praćenje nastave i provjeru znanja i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 2); 6) ne preduzme i ne sprovede mjere za 	<p>Potpuno usklađeno</p>	<p>Potpuno usklađeno članovima 34. 34a i 34b Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 3);

7) isključi iz obrazovno-vaspitne ustanove lice sa invaliditetom kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci (član 20 stav 1 tačka 4);

8) ne zaposli lice sa invaliditetom, iako je bolje ili jednako ispunilo uslove za rad na konkretnom radnom mjestu kao i lice bez invaliditeta, ili mu da manje povoljne radne uslove ili onemogući članstvo u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom (član 21);

9) onemogući, ograniči ili oteža učešće u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 1);

10) ne preduzme i ne sprovede mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 2); i

11) ne preduzme i ne sprovede mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskrati i ograniči to pravo, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje lica, odnosno djeteta sa invaliditetom ili drugog lica (član 26 stav 1 tačka 3).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu jedinice lokalne samouprave novčanom kaznom od 1.500

eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 5.000 eura do 6.000 eura.

Član 29

Novčanom kaznom od 150 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice ako zauzme, koristi, upotrijebi i uništi mobilijar namijenjen za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet (član 10 stav 3 alineja 2).

Zaštitne mjere

Član 30

Za prekršaje iz čl. 28 i 29 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu ili mjeru upozorenja, izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) oduzimanje predmeta;
- 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti;

i

- 3) javno objavljivanje odluke.

Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kada je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kada je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja.

Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti kraće od 60 dana niti duže od šest mjeseci.

Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u javnim medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.

<p align="center">Član 26. Sprječavanje diskriminacije</p> <p>Države članice u skladu s nacionalnim pravom, kolektivnim sporazumima i praksom podstiču poslodavce i lica nadležne za strukovno osposobljavanje da preduzmu djelotvorne mjere radi sprečavanja svih oblika diskriminacije na osnovu pola, a posebno uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu te u vezi s mogućnošću zapošljavanja, strukovnog osposobljavanja i napredovanja.</p>	<p align="center">Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p align="center">Materija je predmet regulisanja drugih propisa</p>	
<p align="center">Član 27. Minimalni zahtjevi</p> <p>1. Države članice mogu uvesti ili nastaviti sprovoditi odredbe koje su s obzirom na zaštitu načela jednakog postupanja povoljnije od odredaba utvrđenih u ovoj Direktivi.</p> <p>Sprovođenje ove Direktive ni u kojem slučaju ne smije biti dovoljan razlog za smanjenje nivoa zaštite radnika u područjima na koja se ona primjenjuje, ne dovodeći u pitanje pravo država članica da na promjene stanja odgovore donošenjem zakona i drugih propisa različitih od onih koji su na snazi u trenutku priopštenja ove Direktive, pod uslovom da se pritom poštuju sve odredbe ove Direktive.</p>	<p align="center">Propisi i posebne mjere Član 5</p> <p>Državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, dužni su da donose, odnosno uvode i sprovode propise i posebne mjere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica.</p> <p>Propisi i posebne mjere se donose, odnosno preduzimaju u oblasti: uređenja prostora i izgradnje objekata, informisanja, saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana.</p> <p>Posebne mjere iz stava 1 ovog člana, primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima i traju do</p>	<p align="center">Potpuno usklađeno</p>	<p align="center">Potpuno usklađeno i članom 5 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)</p>	

	ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.			
<p>Član 28.</p> <p>Odnos prema propisima Zajednice i nacionalnim propisima</p> <p>1. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje odredbe koje se tiču zaštite žena, posebno u pogledu trudnoće i majčinstva.</p> <p>2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje odredbe Direktive 96/34/EZ i Direktive 92/85/EEZ.</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
<p>Član 29.</p> <p>Podsticanje jednakosti polova</p> <p>Države članice kod utvrđivanja i sprovođenja zakona i drugih propisa, politika i aktivnosti u područjima na koje se odnosi ova Direktiva aktivno uzimaju u obzir cilj jednakosti muškaraca i žena.</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članovima 1 i 2 Zakona o rodnoj ravnopravnosti (Sl. list RCG, br. 46/07 i Sl. list CG, br. 73/10 i 40/11)	
<p>Član 30.</p> <p>Širenje informacija</p> <p>Države članice osiguravaju da sve zainteresirane lica budu prikladnim sredstvima obaviještene o mjerama koje se preduzimaju na osnovu ove Uredbe, kao i o odredbama koje su već na snazi, prema potrebi i na radnom mjestu.</p>	<p>Predmet</p> <p>Član 1</p> <p>Ovim zakonom uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i promocija jednakosti tih lica sa drugim licima.</p> <p>Na zabranu i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom primjenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije i odredbe drugih zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.</p>	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 1 Zakona o zabrani diskriminacije (SL. list CG, br. 46/10 i 18/14)	
Čl. 31-33	Nema odgovarajuće odredbe	Neprijmljivo		
Čl. 34-36	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		

Prilog I i II	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
---------------	---------------------------	-------------	--	--

VLADA CRNE GORE

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

IZVJEŠTAJ

sa Javne rasprave povodom

Nacrta zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom

Na osnovu uredbe o postupku i načinu sprovođenja Javne rasprave u pripremi zakona ("Službeni list Crne Gore", broj 12/12), Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sprovelo je Javnu raspravu, koja je trajala 50 dana, počevši od objavljivanja teksta Nacrta zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom na sajtu Ministarstva za ljudska i manjinska prava i sajtu E-uprave, od 12. avgusta 2014. godine do 30.septembra 2014. godine.

Nacrt zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom štampan je i kao podlist-dodatak dnevnom listu "Pobjeda" i bio objavljen 12. avgusta 2014. godine. U okviru Javne rasprave održana su četiri okrugla stola, i to:

- 10. septembra 2014. godine u Nikšiću, u skupštinskoj sali Opštine Nikšić;
- 16. septembra 2014. godine u Bijelom Polju, u konferencijskoj sali hotela "Franca";
- 18. septembra 2014. godine u Baru, u skupštinskoj sali Opštine Bar;
- 25. septembra 2014. godine u Podgorici, u plenarnoj sali u staroj zgradi Vlade.

Radna grupa za izradu ovog Nacrta zakona sastavljena je od predstavnika resornih ministarstava, Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Skupštine Crne Gore, Zaštitnika

ljudskih prava i sloboda Crne Gore, NVO sektora, kao i od predstavnika-posmatrača međunarodnih organizacija, koji su svojim aktivnim učešćem doprinijeli izradi konačne verzije Nacrta ovog zakona.

U okviru Javne rasprave, data je mogućnost da svi zainteresovani subjekti svoje primjedbe i sugestije mogu dostaviti i elektronskim putem. Učesnici u Javnoj raspravi su bili građani, predstavnici državnih institucija, organa lokalne samouprave, međunarodnih organizacija, političkih organizacija, nevladinih organizacija i drugi zainteresovani subjekti.

Primjedbe, predlozi i sugestije koji su u toku trajanja Javne rasprave ponuđeni na razmatranje mogu se grupisati u sljedećih nekoliko tema:

1. Dopuna pojmova-definicija korišćenih u Nacrtu zakona:

- dopuniti član 4 Nacrta – "Značenje izraza", definicijom termina *pomagalo* i to određujući ga kao tehničko-tehnološko dostignuće, uređaj i oprema koja omogućava samostalan život licima sa invaliditetom, te u istu uvrstiti i pse vodiče i pomagače, kao i propisati stav koji kaže da su pomagala integralni dio osobe/a sa invaliditetom.

Odgovor obrađivača:

Predlog da se u odjeljku „Značenje izraza“, u članu 4, doda još jedan stav koji će definisati termin „pomagalo“, se prihvata, iz razloga što ovaj pojam precizno definiše da je pomagalo sastavni dio osobe sa invaliditetom, tako da se u ovoj definiciji ujedno i uvrštava predlog ovog Izvještaja, a koji se odnosi na dodavanje stava u članu 8 („Zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom u javnom prevozu“): „Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u pristupu javnom prevozu smatra se i onemogućavanje, ograničavanje i otežavanje prevoženja pomagala za lica sa

invaliditetom, bez obzira na težinu pomagala“, te se isti ne mora ponovo uvrštavati u član 8.

Prijedlog da se doda novi stav u članu 4 – definicija pojma pomagalo, usvaja se i glasi:

„Pomagala su različite vrste tehničko-tehnoloških i elektronskih uređaja, medicinsko-protektivne sprave i pomagala, obučeni psi vodiči i pomagači, i druge vrste savremenih predmeta i uređaja koje u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju samostalan život lica ili grupe lica sa invaliditetom, i smatraju se integralnim dijelom osobe koja ih koristi.“

- Prilikom formulacije termina upotrijebljenih u Nacrtu, potrebno je uskladiti iste sa pojmovnikom iz "Pravilnika o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup licima smanjene pokretljivosti, odnosno licima sa invaliditetom", kako bi se izbjeglo eventualno izostavljanje nekih ključnih pojmova ;

- U članu 7, propisati mjere kojim se zabranjuje zauzimanje objekata na javnim površinama koji je isključivo namijenjen za korišćenje licima sa invaliditetom, konkretno mobilijar u parkovima, plažama, javna parkirališta i sl. od strane lica bez invaliditeta.

Odgovor obrađivača:

Prihvata se prijedlog da se u dijelu koji se odnosi na objekte u javnoj upotrebi koriste izrazi i definicije iz navedenog Pravilnika, na način što će se u dijelu „Značenje izraza“ uputiti na "Pravilnik o bližim uslovima i načinima prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom"

Takođe, prihvata se sugestija da se u članu 7, doda stav 2, koji će glasiti: „neobezbjeđivanje uslova za nesmetano korišćenje objekata javne površine, koji je isključivo namijenjen za korišćenje licima sa invaliditetom“.

2. Preciziranje "procjene invaliditeta" u sklopu člana kojim se reguliše zabrana segregacije

Odgovor obrađivača:

Predlog koji se odnosi na preciziranje procjene invaliditeta, tj. na koga se ta procjena odnosi, se ne prihvata, jer procjenu invaliditeta vrši više relevantnih institucija u Crnoj Gori (ministarstva, Fond zdravstva, Fond PIO, komisija za kategorizaciju, opštinske, invalidsko-penzijska i druge komisije), tako da je ova odredba u potpunosti precizirana i nije neophodno njeno korigovanje. Takođe, u ovoj odredbi tačno je naglašeno zbog čega se vrši procjena invaliditeta, tj. radi ostvarivanja prava ovih lica, kao i da se ista vrši uz saglasnost lica sa invaliditetom. Sve procjene invaliditeta su praćene zahtjevom osobe na koju se odnosi.

3. Problem školovanja lica sa invaliditetom, a naročito osoba sa mentalnim oštećenjem, s obzirom da u Crnoj Gori ne postoji ustanova za školovanje ovih lica.

Odgovor obrađivača:

Crna Gora, unazad gotovo dvije decenije, otpočela je sa inkuzivnom orijentacijom u sistemu obrazovanja i vaspitanja koji se vodi sljedećim principima:

Svako dijete ima pravo na boravak u primarnoj porodici; Djeca sa smetnjama u razvoju moraju imati pristup redovnim školama, uz prilagođeno obrazovanje; Očuvane sposobnosti djeteta, emocionalne i socijalne karakteristike osnov su za izradu individualnog razvojno-obrazovnog plana; Pozitivni etos škole/vrtića baziran je na timskom radu i odgovornosti svakog zaposlenog; Podrška djetetu pruža se kroz zajedničke aktivnosti u odjeljenju, izuzetno individualno; Roditelji su partneri i aktivno učestvuju u planiranju i praćenju razvoja djeteta.

Strateški i zakonski okvir u ovoj oblasti su: Zakon o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama ("Sl. list CG", br. 45/10) koji mijenja i dopunjava Zakon iz 2004. godine ("Sl. list RCG", br. 80/04). Pravilnik o načinu, uslovima i postupku za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama („Sl. list CG“, br. 57/11) i prevazilazi medicinski pristup. Vaspitanje i obrazovanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama dio je jedinstvenog obrazovnog sistema i djelatnost od javnog interesa.

Kao prvi izbor, djeca sa smetnjama u razvoju pohađaju redovne škole (inkluzivno obrazovanje). Ona sa umjerenim i težim smetnjama se uključuju u posebna odjeljenja pri redovnim školama uz zajedničku nastavu pojedinih predmeta sa vršnjacima u redovnim odjeljenjima. U resursne centre se upućuju izuzetno, kada je to jedina preostala mogućnost. Za djecu i osobe sa intelektualnim smetnjama i autizmom, postoji specijalizovana ustanova koja nudi servise podrške djeci, savjetodavne usluge i edukaciju nastavnicima u inkluzivnom obrazovanju za rad sa djecom sa intelektualnim smetnjama i autizmom.

Dakle, oblast školovanja lica sa invaliditetom i intelektualnim smetnjama i normativno i praktično uređena, te nije potrebno da bude uvrštena u Nacrt ovog zakona.

4. Problem upotrebe gestovnog jezika u institucijama od javnog interesa

Odgovor obrađivača:

Ova primjedba nije osvojena, s obzirom da su novim Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti po prvi put uvedene usluge podrške za život u zajednici, koje obuhvataju aktivnosti koje podržavaju boravak korisnika u porodici ili neposrednom okruženju. Usluge podrške za život u zajednici su: dnevni boravak, pomoć u kući, stanovanje uz podršku, svratište, personalna asistencija, tumačenje i prevođenje na znakovni jezik i druge usluge podrške za život u zajednici.

Shodno tome, trenutno je u toku izrada podzakonskih akata, kojima će biti definisani standardi za sve usluge, pa i za tumačenje i prevođenje na znakovni jezik, što bi trebalo da omogući licima kojima je usluga namijenjena za korišćenje ne samo u centrima za socijalni rad, već i tamo gdje samo lice sa invaliditetom to odredi.

Takođe, još uvijek nije izvršena standardizacija gestovnog jezika, niti donijet Zakon o gestovnom jeziku, koji bi trebao da reguliše ovu oblast.

5. Obezbijeđivanje povlastica i popusta osobama sa invaliditetom, posebno invalidima rada, kako u pogledu javnog prevoza tako i pružanja zdravstvenih usluga, povlaštenog banjskog liječenja, i sl.

Odgovor obrađivača:

Ova primjedba se ne prihvata s obzirom da u oblasti socijalne i dječje zaštite lica sa invaliditetom - korisnici dodatka za njegu i pomoć, ostvaruju pravo na povlastice u saobraćaju u skladu sa Zakonom o povlasticama na putovanja lica sa invaliditetom.

Što se tiče primjedbe o besplatnim banjskim liječenjima, ista se ne prihvata jer je, shodno propisima iz sistema zdravstvenih usluga, obezbijeđena besplatna rehabilitacija svih zdravstveno osiguranih lica, na predlog ljekara specijaliste, odnosno konzilijuma ljekara. (Shodno tome, banjsko liječenje u trajanju od 21 dan, po potrebi i duže, finansira se iz Fonda zdravstva svim osiguranicima, a samim tim i osobama sa invaliditetom.

6. Pravo prvenstva licima sa invaliditetom u pogledu pružanja zdravstvenih zaštite

Odgovor obrađivača:

Ovaj predlog je odbijen od strane članova Radne grupe uz obrazloženje da je to pravo već propisano "Zakonom o zdravstvenoj zaštiti" (član 10 - "Prioritetne mjere zdravstvene zaštite").

7. Potpunije definisanje norme koja se odnosi na diskriminaciju u oblasti političkog i javnog života

Odgovor obrađivača:

Prihvata se dopuna člana 21 kojim se reguliše oblast diskriminacije u političkom i javnom životu sa stavom da se za efikasno obavljanje dužnosti i javnih funkcija, na svim nivoima vlasti, obezbijedi korišćenje tehnologija za pomoć licima sa invaliditetom.

8. Uvođenje posebne odredbe o zabrani diskriminacije žena sa invaliditetom kao oblik višestruke diskriminacije (u skladu sa Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom)

Odgovor obrađivača:

Ne prihvata se sugestija da se u Nacrt zakona uvrsti odredba o zabrani diskriminacije žena sa invaliditetom kao posebna kategorija lica sa invaliditetom, što je primjer višestruke diskriminacije, a ista je obuhvaćena Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, kao i Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti.

9. Sistemski riješiti problem zbrinjavanja osoba sa mentalnim oštećenjem nakon smrti roditelja, odnosno staratelja

Odgovor obrađivača:

Primjedba se odbija, uz obrazloženje da se lica sa invaliditetom ovim Zakonom ne dijele po vrsti, stepenu invaliditeta ili razlogu nastanka invaliditeta, a sve odredbe se odnose na sva lica sa invaliditetom. „Zbrinjavanje“ lica sa intelektualnim invaliditetom, shodno vrsti potrebe, tokom čitavog njegovog života, u Crnoj Gori se sprovodi shodno propisima iz oblasti zdravstvene zaštite (Zakonu o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica), obrazovanja (Zakonu o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama) i socijalne zaštite (Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti).

U dijelu koji se odnosi na ostvarivanje podrške za život u zajednici Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti predviđa više prava i usluga, u cilju zaštite ove kategorije lica. Tako pored prava na materijalna davanja, ova lica mogu ostvariti i pravo na usluge porodičnog smještaja-hraniteljstva, usluga smještaja u ustanove socijalne i dječje zaštite, podrške za život u zajednici i dr.

10. U članu 24 koji se odnosi na podnošenje pritužbe Zaštitniku, pored lica obuhvaćenih tekstom Nacrta, propisati pravo roditelju i/ili zakonskom staratelju, da podnose pritužbu Zaštitniku u ime djece/djeteta kada to ne može da uradi, a nad njim je izvršen akt diskriminacije.

Odgovor obrađivača:

Podnošenje pritužbe Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore regulisano je Zakonom o zabrani diskriminacije ("SL. List CG", br 46/10) i Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije ("SL. List CG", br 18/14) koji glasi :

“Svako ko smatra da je diskriminisan aktom, radnjom ili nepostupanjem organa i drugih pravnih i fizičkih lica, može se obratiti pritužbom Zaštitniku/ci.

Pritužbu iz stava 1 ovog člana Zaštitniku/ci mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci/ke koji/e se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica.

Postupanje po pritužbama iz st. 1 i 2 ovog člana, sprovodi se u skladu sa propisima kojima je uređen način rada Zaštitnika/ce, ukoliko ovim zakonom nije drukčije uređeno. “

11. Kaznene odredbe treba da se odnose na sve materijalne norme koje sadrži Nacrt zakona

Odgovor obrađivača:

Primjedba je prihvaćena. U kaznenim odredbama je dodata tačka 6 kojom je obuhvaćen i član 18 Nacrta, a koji se odnosi na diskriminaciju u oblasti rada i zapošljavanja, a uvrštava se i određivanje kazne za prekršaje za nosioce odgovornosti u organima javne uprave.

12. Osnivanje fonda od sredstava prikupljenih od prekršajnih kazni po osnovu ovog Zakona, a sredstva iz fonda koristiti za finansiranje prilagođavanja objekata i površina za javnu upotrebu osobama sa invaliditetom

Odgovor obrađivača:

Ovaj prijedlog se ne prihvata (shodno mišljenju Ministarstva finansija), imajući u vidu postojeću strukturu prihoda i rashoda u nacionalnom budžetu.

13. Zakonom utvrditi odgovornost najvažnijih društvenih činilaca za sprovođenje i realizaciju normi navedenih u Nacrtu zakona

Odgovor obrađivača:

Kaznenim odredbama i članom koji se odnosi na inspekcijski nadzor, određen je nivo odgovornosti od strane svih društvenih činilaca koji su obuhvaćeni ovim Zakonom.

14. Unaprijediti Nacrt zakona u dijelu koji se tiče slobode mišljenja i izražavanja, posebno za djecu sa smetnjama u razvoju, kada je u pitanju njihovo pravo na pristupačnost informacijama, slobodu izražavanja stavova, te pomoć u skladu sa smetnjom i uzrastom da ovo pravo ostvari (Delegacija UNICEF-a u CG)

Odgovor obrađivača:

Zakon obuhvata zaštitu od diskriminacije djece sa invaliditetom, ali ne posebnim članom već kroz niz odredbi kojima se uređuju prava i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom.

Posebna prava i zaštita djece sa smetnjama u razvoju na slobodu mišljenja i izražavanja, u skladu sa uzrastom i zrelošću, te pružanje pomoći u skladu sa smetnjom i uzrastom za ostvarivanje ovog prava, nije obuhvaćeno Nacrtom ovog zakona.

15. Unapređenje člana koji se odnosi na oblast bračnih i porodičnih odnosa, u smislu posebnog prepoznavanja prava djeteta sa smetnjama u razvoju ili djeteta roditelja sa invaliditetom na život u porodičnom okruženju (Delegacija UNICEF-a u CG)

Odgovor obrađivača:

Porodičnim zakonom („Službeni list RCG“, BR. 1/07) u potpunosti je obuhvaćena oblast bračnih i porodičnih odnosa, tako da ovim zakonom nije potrebno dodatno uređivati iste i ovom zakonu. Različito uređivanje određenih pitanja u različitim zakonima moglo bi da izazove nedoumice u primjeni i različito postupanje.